

B.A.L. 3402

CONTRIBUȚIUNI

LA O

IDEOLOGIE POLITICĂ
SPECIFIC ROMÂNEASCĂ

DE

MARIN SIMIONESCU-RÎMNICEANU

IN COLABORARE CU :

A. BELIGRADEANU I. STOICA

DAN SIMIONESCU-RÎMNICEANU

BUCUREȘTI 1939
EDITURA „IMPRES” S. A. R.
23, STR. C. A. ROSETTI

CONTRIBUȚIUNI LA O IDEOLOGIE
POLITICĂ SPECIFIC ROMÂNEASCĂ
BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCRIERI SOCIALE
DE
MARIN SIMIONESCU-RÎMNICEANU

LIBERTATE

CARTEA I-a

Sau câteva premise pentru
o morală a fericirii

Lei 50

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LIBERTATE

CARTEA II-a

Diagnoze și interpretări

Lei 50

Imprimare și desfacerea prin:
Editura „IMPRES” S. A. R., București, Str. C. A. Rosetti, 23

3402

CONTRIBUȚIUNI

LA O

IDEOLOGIE POLITICĂ SPECIFIC ROMÂNEASCĂ

DE

MARIN SIMIONESCU-RÎMNICEANU

IN COLABORARE CU:

A. BELIGRĂDEANU I. STOICA

DAN SIMIONESCU-RÎMNICEANU

BUCUREȘTI 1939
EDITURA „IMPRES” S. A. R.
23, STR. C. A. ROSETTI

JUSTIFICARE

Împrejurările modifică omul, ca apoi omul astfel modificat să determine, la rândul său, o nouă modificare a împrejurărilor.

E un schimb continuu de determinări care, în înlănțuirea sa nesfârșită, trasează linia neîntreruptă a vieții societății omenești, cu tot ceea ce în existența ei poartă numele de: adaptare, evoluție, civilizație, progres.

Din această cauză nici nu se pot imagina doctrine politice de o valabilitate permanentă.

Doctrinile politice sunt adevărate cât durează o anumită stare și mor apoi ca să renască din nou când aceeași stare vine iar la rând.

În realitate nici nu poate fi vorba de o fundamentală opoziție între ele, odată ce toate, deopotrivă, sunt faze ale aceluiași implacabil proces conformist.

Se înfruntă totuși și se vor înfrunta întotdeauna fiindcă, așa cum într'un anumit stadiu o doctrină poate să contrarieze evoluția, o alta tocmai dimpotrivă e indicată a o favoriza.

Ca sumă deci, doctrinele constituiesc un instrumentar politic la dispoziția celor puși de împrejurări să îndrume viața popoarelor.

Dar dacă cel mai bun conducător urmează a fi nu cel care se retranșează într'o anume ideologie, ci acela care uzează, fără preferințe, de aceea care îi asigură maximul posibilităților de a prevedea și preveni, atunci și cea mai modestă contribuție în domeniul ideologiei politice, cum ținem să fie considerată și cea de față, își află totuși o justificare, de ar fi numai că a tins să înmulțească utilajul celor din care soarta face soartă pentru cei mulți.

M. S.—R.

LA RĂSPÂNTIA UNEI LUMI NOUI

Sfârșitul civilizației? — În ce constă progresul. — Distrugerea ca factor al conservării. — Pacifismul defensiv și pacifismul ofensiv. — Tehnica războiului chimic pe teren psihic. — Spre un compromis între lumea de ieri și cea de mâine.

Ca întotdeauna și astăzi, pesimismul stăpânește sufletul tuturor aceloră pe care anume prefaceri sociale îi dislocă din felul cum s'au deprins să vadă lumea, să înțeleagă viața și s'o consume cotidian.

Pentru aceștia, tot ce se întâmplă cu societatea actuală, prevestește sfârșitul incontestabil al civilizației moderne.

Nimic nu dovedește însă, că ceea ce ar caracteriza civilizația de totdeauna, ar fi absolută imuabilitate a formelor ei.

Dimpotrivă, s'ar părea că toată valoarea civilizației decurge din posibilitatea ei de a fi etern viabilă, tocmai fiindcă incon-tinuele prefaceri îi îngăduie mereu a se adapta.

Exemplele contrarii pe care le descoperă istoria, nu con-stitue aci o desmințire valabilă, fiindcă chiar dacă unele popoare, abuzând de satietate, au devenit obeze și astfel au trebuit să decadă, făclia civilizației, sau cel puțin o scântee din aceasta, a trecut mai departe, în alte mâini noi.

Deaceea, oricâte hiaturi ale civilizației ar înregistra isto-ria universală, existența unei linii continue nu poate nimeni să o nege, — această continuă linie ascendentă, căreia i se zice generic progres, constituind unica lecție pe care ne-o dă tre-cutul, că viața merită a fi trăită, atunci când vocația știe să facă în permanență o fericire din efort.

Se va replica poate, că tot așa de fertil, cum este spiritul omului civilizat în născocirea mijloacelor de conservare, este și în acelea de distrugere.

Cei timorați vor zice chiar, că inventivitatea distructivă depășește pe aceea proteguitoare.

De fapt, ceea ce numim noi curent distrugere, nu este de cât o formă mai complexă a conservării, natura fiind prima care jertfește încontinuu individul, pentru a perpetua astfel viața speciei întregi.

Deaceia, oricât de paradoxal ar părea, în fond este perfect de adevărat că omenirea ar înceta să mai existe, din clipa când civilizația ar descoperi un mijloc ca individul să devină etern.

Însăși prelungirea vieții individului, peste termenul natural al fecundității sale fizice sau morale, reprezintă pentru viața speciei un început de sistare a cursului ei normal.

Presupunând chiar că excesul de civilizație ar perverti în așa grad spiritul oamenilor, încât aceștia ajung să-și facă un scop al vieții din a se distruge reciproc, rămâne totuși inimaginabil, cum și de cine pot fi mânuite instrumentele distrugerii spre a fi posibil ca în ambele lagăre, să nu mai rămână niciun om viu.

Dela calamitatea războiului, până la exterminarea definitivă a unei civilizații, este o distanță apreciabilă, peste care nu poate să treacă nici cea mai sinistră imaginație.

Dacă și atunci când civilizația a suferit, în evul mediu, năvala hoardelor barbare, ea a fost capabilă să supraviețuiască (vezi Umanismul, Renașterea, etc.), apoi cu atât mai puțin posibil e ca ea să dispară cu desăvârșire atunci când, oricare ar fi instrumentele de luptă, conflictul se rezumă astăzi la un dezacord de caracter „intern“, între cei ce au făurit împreună această civilizație și continuă să mai fie purtătorii ei.

Schimbările mari necesită, din păcate, totdeauna însemnate sacrificii.

Cum știința însăși își întemeiază progresul pe un enorm număr de victime, e ușor de înțeles că progresul societății umane

poate cu atât mai puțin face excepție dela această lege a creațiunii.

Mijloacele de distrugere sunt, propriu zis, tot numai mijloace de apărare a vieții. Deaceia, oricât de infernale ar fi ele, însăși puterea lor de exterminare este aceea care le neutralizează, făcându-le să se suspende reciproc.

E cumplit războiul amplificat de știință, în ceeace privește raza acțiunii sale distructive; totuși, cine n'a fost surprins imediat după războiul mondial, că atâția dintre luptători au rămas încă în viață și au putut a doua zi după ce măcelul a luat sfârșit, să reia cu seninătate viața pașnică?

Este cu totul exclus ca puterea de distrugere inovată de om să întrecă puterea de conservare pe care i-o impune natura congenital.

Desigur că războiul nu este o condiție indispensabilă a progresului umanității; pe când însă războiul, de orice mijloace distructive ar dispune, jertfește numai individul spre a salva colectivitatea, orice fel de cedare, în scopul de a evita războiul, e mult mai păgubitoare fiindcă jertfește, tocmai invers, colectivitatea întreagă spre a salva în mod sporadic pe individ.

Nu cel care renunță conservă civilizația, ci acela care înțelege să o impună.

Civilizația nu se valorifică prin retransare, — în defensivă civilizația este dinainte pierdută! — ci, dimpotrivă, prin contagiune, prin penetrare, printr'un impuls, în aparență agresiv.

Ea poate să se păstreze cât timp e în stare să se propage, iar spre a se propaga trebuie să fie activă, să fie în permanență dispusă ofensiv.

Trebuie, mai ales, să fie animată de o neîntreruptă tendință progresistă, ceeace nu vrea să însemne că o lume nouă nu poate fi instaurată fără purgatoriul unui războiu catastrofal.

Căci, sau elementele morale care stau la baza civilizației sunt așa de puternice încât ele pot obliga lumea să păstreze raporturi de pace, sau nu sunt, și atunci războiul nu face decât distruge ce e în societatea umană bolnav și perimat.

Cineva scria odată perfect de exact că: „mişcările revoluționare nu fac de obicei decât să răstoarne definitiv ceea ce deja este minat“.

Prezentul trăiește pentru prima oară o încordare necunoscută în istoria lumii și care e provocată, de data aceasta, nu de coliziunea iminentă dintre civilizație și barbarie, ci de conflictul dintre două feluri opuse de comportare socială, înăuntrul aceleiași civilizații, precum și de o diferență de metodă, cum să se asigure lumii viitoare, un trai mai bun și mai îndestulat.

Care curent este cel indicat și care reprezintă o rătăcire, nu poate să stabilească teoria. Fiind însă ambele pornite din aceeași matcă, *lumea nouă trebuie să rezulte, nu din victoria unuia asupra celuilalt, ci din contopirea ambelor, într'o formă mixtă, care va fi aceea a omenirii noi.*

Dacă civilizația specifică a evului mediu a putut să se nască din contopirea a două curente extrem de diferite și anume: de o parte civilizația individualistă antică, iar de alta colectivismul gregar al barbarilor năvălitori, apoi nu este niciun motiv că atunci când diferența dintre cele două curente este numai de năzuinți și de soluțiuni, ceea ce ne rezervă și nouă viitorul să nu fie tot numai un compromis.

Căci oricât de scindată ar fi actualitatea în două tabere adverse, la trecutul comun nu poate renunța niciuna din ele, mai întâi fiindcă-l poartă fiecare deopotrivă în constituția sa spirituală și morală, și al doilea fiindcă orice se impune ca nou astăzi, nu poate fi în genere decât expedient, atâta timp cât viziunea precisă a alcătuirii lumii de mâine nu e cu adevărat clară pentru niciuna din părți.

Rămâne, deci, că cele două grupe ce-și stau actualmente față în față se pot deosebi numai după intensitatea cu care fiecare din ele înțelege să participe, atunci când se pun bazele unei lumi noi.

De este aportul trecutului un așa de enorm bun ce trebuie neschimbat păstrat mai departe, pentru asigurarea fericirii socie-

tații viitoare, apoi merită lupta, oricât de cumplite ar fi sacrificiile ce le-ar cere, întru apărarea și impunerea sa.

Riscurile pe care le comportă lupta, sunt întotdeauna mai mici decât acelea, ce decurg din concesiuni și abdicări.

Renunțând nu se asigură pacea, ci prin cedări se creiază abia pretențiuni noi în lagărul advers.

Pacifismul atâta timp cât este expresiunea defecțiunii spiritului de sacrificiu e dinainte un învins. El poate să reușească numai luând ofensiva, dar această atitudine pretinde neapărat o anume inventivitate ideologică, în stare de a înfățișa acțiunea sa drept înfăptuirea unei lumi noi ce va să vie și nu drept conservarea uneia trecute ce a fost și s'a consumat.

Toată renunțarea este un început de disoluție, sau mai precis, un început de sucombare, din care tactica de conservare în niciun caz nu poate trage vreun profit.

Deaceia, atunci când „Marile puteri“ adoptă o politică de abandonare, nu cel mic, părăsit, e acela care capitulează, ci cel mare care n'a mai făcut față angajamentelor sale, îngrozit fiind de amenințarea unuia care are avantajul de a îndrăzni.

Propriu zis războiul grupează popoarele cu totul altfel de cum pretinde vremea de pace și aceasta fiindcă grupările de războiu depind exclusiv de momentul și împrejurările în care izbucnește conflația.

Lumea nouă, va fi opera aceluia care își va pune viața în joc, fără menajamente.

Să se ia aminte, deci, că tot cel care părăsește terenul, în speranța că astfel poate să se salveze, se face vinovat nu numai de o tentativă de suicidare, dar trădează totodată prin neparticiparea sa, înfățișarea alcătuirii societății viitoare, știut fiind că acolo unde părțile contrarii nu contribuie deopotrivă cu influența lor rezultă firește o alcătuire diformată de diverse deviațiuni și exagerări.

Cert e că în lumea întreagă, de când ea durează, s'au practicat paralel două feluri de războaie și anume unul pentru a prelungi o pace odată instaurată și altul pentru a impune una nouă.

Dar dacă nu există războiul care să nu aibă ca scop instaurarea unei stări de pace, înseamnă că adevărata pace n'ar putea s'o garanteze decât numai echilibrul de forțe dintre apărătorii păcii vechi și inițiatorii celei noi.

Insolubil rămâne numai, din punct de vedere moral, că pe orice latură s'ar privi chestiunea, până azi s'ar părea că pacea nu poate fi altceva decât un anumit stadiu al unei lupte.

Civilizația dacă este, prin însăși natura ei, pacifistă, apoi ea nu se desminte astăzi nici în metodele de luptă adoptate de cei ce se comportă ca agresori.

Astfel, aceștia din urmă evită de fapt războiul prin punerea în funcțiune a unei arme cu totul noi, capabilă asemenea unor gaze paralizante, de a anula rezistența înainte ca atacul să se fi declanșat.

Acest nou preparat, ce extinde tehnica războiului chimic pe teren psihic, nu este altceva decât ceea ce curent se desemnează prin cuvântul „*intimidare*”, ridicat însă prin contribuția procedurii științifice, la rangul unei arme extrem de eficace, nu numai fiindcă asigură victorii fără vărsări de sânge, dar și fiindcă poate face adepți, ceea ce înseamnă a realiza cuceriri, chiar și în câmpurile cu care n'are contact direct.

E poate unica armă, prin care una din grupări, a reușit azi să depășească pe cea adversă, ceea ce înseamnă deci că azi se câștigă victoriile numai împotriva deficienței morale.

Dacă întretimp, grupa din urmă nu se va reculege spre a descoperi fie masca proteguitoare de care are nevoie, fie antidotul care să o facă imună, atunci istoria va înregistra cea mai ridiculă și mai grotescă victorie, care a putut vreodată modifica fața lumii.

Dimpotrivă însă, de se va trezi la timp, abia atunci lumea va fi scutită de calamitatea războiului, diferența dintre agresori și pacifiști anulându-se în acest caz prin egalitatea forțelor materiale și energiilor morale de care fiecare dintre părți trebuie să dispună, odată ce emană deopotrivă din aceeași cultură, din aceeași civilizație și din aceeași capacitate de a se bucura de viață, sau de a suferi.

11 FEBRUARIE 1938

Ce datorează țara dinastiei sale. — Uzura ideologiilor populare. — Restaurația. — Inițiativa Regală salvatoare. — Promovarea autoritarismului legal. — Determinarea spiritului nou pentru o nouă ordine românească. — Mândria de a fi Român.

Caracteristica fundamentală a Monarhiei este faptul dinastic, care înseamnă o continuitate ce transcende viața unui singur om, modelându-se pe însăși ritmul vital al unui neam, pentru care veacurile sunt ani.

Ce ne-a adus nouă Dinastia, este de prisos să enumerăm aci: puține popoare au trăit, în mai puțin de un veac, o așa temeinică și totuși pașnică și progresivă evoluție, o așa rapidă și deplină înfăptuire a idealurilor lor, ca poporul nostru. Fiecare Român știe că, în realizarea acestei imense opere, Dinastia n'a fost numai o indispensabilă condiție prealabilă, dar însăși factorul activ determinant.

Și fiecare dintre noi nutrește pentru amintirea primilor noștri monarhi o specială duioșie, rară la un popor de excesiv scepticism. Căci dacă această duioșie e lesne de explicat pentru Regele Ferdinand, cu care pumnul de oameni la care se reducea România neîncălcătată a trăit lunile de restriște într'o quasi-intimitate de contact, ea devine mai grea de înțeles, dar cu atât mai semnificativă, pentru mărețea și severa figură a Regelui Carol I-ul.

Oricum, ce ușoară, ce firească, ce lină și nesbuciumată ne pare viața României sub primile ei domnii regale!

Un veac de aur, o prosperitate economică fără precedent în istorie, o libertate și o însuflețire a legăturilor fie materiale,

fie spirituale, generatoare de bogăție sufletească sau bănească, o simplitate a problemelor de trai, a cărei înșistentă nostalgie ne va întârzia încă multă vreme ineluctabilele adaptări la evul nostru prezent întunecat și dur; iată „climatul“ sub care s'au desfășurat domniile predecesorilor M. S. Regelui Carol II.

Acest climat, generalizat pe atunci în toată Europa, dădea năzuințelor sociale sau naționale, un caracter de răbdătoare îngăduință și lipsea inevitabilele lupte de acuitate explozivă ce-au dobândit-o astăzi.

Insuși sistemul general de guvernare se reducea, fără nicio excepție notabilă, la menținerea unui lesnicios echilibru între ideologiile masselor, cărora le aparținea în genere inițiativa, și prudenta frânare a puterii executive.

Era, în acea vreme binecuvântată ușor fiecăruia să-și îndeplinească datoria, căci îi era ușor s'o cunoască fără nicio prigoană mistică sau teroare misionaristă.

În schimb azi, numai sbucium, turburare și neastâmpăr, în toate azimuturile politice, economice și morale, pe toată întinderea pământului.

Ideologiile populare, a căror progresivă victorie în decursul secolului trecut adusese la cârma statelor o clasă de oameni noi, devin, din ce în ce mai mult, pentru aceștia un instrument de dominație, se desprind de realitățile și nevoile masselor, se exacerbează pentru a păstra un caracter de armă în mâna profitorilor.

Ideologia scapă din mâinile masselor, scapă de confruntări, de liberă discuție, și devine o metodă de coercițiune oficială.

Datoria, acum, trebuie întâiu s'o cauți, fie în tradițiile constante ale trecutului, fie în extrapolări asupra viitorului, fie în prudenta sinteză a ambelor.

Dar datoria, pentru un popor, nu poate fi lăsată la aprecierea personală a fiecărui obsedat, și nici la edictarea grupărilor de interese, politice sau economice, din care nu poate rezulta decât o mortală anarhie.

Datoria, hotărîrea, fixarea, la nevoie impunerea ei, trebuie să vie de mai sus, ca o expresie a acelei continuități ce-am pomenit-o în fruntea acestor reflecțiuni.

Și aci se cuvine să ridicăm către Atotputernicul o rugă de mulțumire fiindcă a îngăduit țării noastre, că fără niciun fel de contradicții, de sbuciumări, sau uzurpări, să-și găsească în ereditatea normală a dinastiei sale, cel mai dotat conducător ce și l-ar fi putut dori atunci când întreg continentul european e condamnat să treacă prin cea mai gravă criză de care istoria are știre.

Deținător al puterilor constituționale ce revin Regelui nu numai prin legalul drept ereditar, dar și printr'o excepțională chemare a țării, — din care și-a tras de altfel întreaga autoritate actul Restaurației dela 8 Iunie 1930, — M. S. Regele Carol al II-lea este singurul monarh constituțional al vremurilor actuale care deține formula executorie „prin grația lui Dumnezeu și voința națională” deodată și dela tradițiune ca și dela un identic mandat primit din nou, direct dela contemporanii săi.

Confirmat fiind astfel și printr'o liberă alegere a poporului în succesiunea care face parte integrantă din pactul nostru fundamental, I s'a atribuit de către națiune, deodată cu sarcina de a pune capăt nefastei întreceri de a transforma guvernarea țării într'o antrepriză, și răspunderea restaurării aceluia suprem și unanim elan național, care a fost în stare să susțină până la victorie nemai-pomenita încercare a marelui războiu.

Pe cât a putut entuziasma prin tinerețe în clipa înscăunării Sale, pe atât a putut impune prin maturitatea judecății Sale, din ziua a doua când S'a angajat în efectivă dirijare a destinelor neamului românesc.

Dacă pe mulți i-a surprins prin excepționala Sa putere de muncă, apoi pe toți i-a consternat prin fermitatea de care a dat dovadă în orientarea Sa.

A încercat Regele Carol al II-lea colaborarea cu toți aceia pe care i-a aflat împinși în primele rânduri de politică și a convenit să Se despartă numai de aceia care, fie prin exces de

adulare, fie tocmai dimpotrivă, printr'o continuă proțăpire, tindeau să pună o adevărată stăpânire pe gândirea, inițiativa și voința Sa.

Că a fost lipsit de înclinări răzbunătoare stă suficientă mărturie faptul că a acordat cea mai lungă guvernare tocmai celui partid care era cel mai angajat în contracararea cursului normal al istoriei noastre.

A avut astfel răbdarea unei excesiv de prelungite experimentări a tuturor valorilor impuse de diversele asociații de partid.

Că această metodă de selecție nu putea să distingă decât numai însușiri de electori, a avut prilejul să constate dintr'un început.

Totuși a conservat cu tenacitate acest sistem, spre a-i da ocazie să se facă util în cazul că e în stare să se redreseze, sau să se consume și în fața opiniei publice, dacă într'adevăr se dovedește a fi uzat definitiv.

Cum însă prelungirea unui astfel de examen — din cauză că permanentiza indecizia și confuzia în guvernare — amenința nu numai să paralizeze tot mai mult forțele creatoare ale țării, dar și să desagregheze întregul organism de Stat, El a decis, sub obligația imperioasă a clipei prezente devenită critică, să intervină radical.

Fiind vorba de a da cu totul o nouă îndrumare posibilităților de propășire ale națiunii, a ținut să mai verifice odată încrederea de care beneficiază, și numai întărit de unanimitatea asentimentului, exprimată prin plebiscitul din 20 Februarie 1938, a luat în mână frânele țării, de data aceasta mult mai din scurt.

Oricare ar fi deci motivele care au determinat hotărârile luate în dimineața de 11 Februarie, și oricare ar fi perspectivele pe care aceste hotărâri le deschid pentru viitor, ziua aceasta rămâne o dată istorică în devenirea Statului român.

În această zi, deasupra legilor fundamentale ale țării, cei mai încercați sfetnici ai Tronului au făcut din devotamentul lor patriotic supra-lege și au instaurat, ca în clipele de ananghie,

când însăși viața neamului este în joc, un guvern de autoritate așa cum țara, dela o vreme, prinsese să-l ceară tot mai insistent.

Ultima guvernare de partid a încercat să facă uz de această comportare autoritară, deși nimic nu indicase nici că i-ar corespunde și nici că ar fi primit vreun mandat în această direcție.

Nereușita aceluia cabinet a servit totuși de lecție națiunii, în sensul că: nu prin sine însuși e mâna forte salutară, ci depinde totdeauna efectul de valoarea celor ce fac uz de ea.

Cât de repede reușește o națiune să înlăture o guvernare stântenitoare, dă măsura adevăratei sănătăți și vitalități a substanței ei.

Și apoi, națiunea română e mult prea blândă, sensibilă și înțelegătoare, spre a suporta să fie smuncită în zadar.

Prinsă în confuzia diferitelor curente, care se insinuuau tot mai insistent în vremea din urmă, țara din proprie inițiativă a reacționat, pretinzând aproape unanim și uniform, o cât mai grabnică restabilire a autorității diriguitoare de Stat.

Desigur că ~~progresul întotdeauna s'a situat numai pe linia libertăților~~; totuși, ceea ce îndreptățește a crede că instaurarea, astăzi, a unui regim restrictiv în țara noastră va trebui să aibă un efect reparatoriu, este că autoritatea supremă rămâne și de acum înainte sub controlul unicului personaj pe care-l pune însăși Constituția țării deasupra tuturor ca arbitru; iar Acesta, a înțeles să-și împartă astăzi responsabilitatea cu un înalt Directoriu, alcătuit din toți acei primi-sfetnici ai ultimelor decenii, care, sub presiunea gravității împrejurărilor momentane, au înțeles a se mobiliza fără condițiuni.

Fiindcă ascultă în toate împrejurările poporul și Se inspiră în orientările Sale în primul rând din nevoile poporului, Majestatea Sa Regele Carol al II-lea Se situează complet în concepția democratică, bineînțeles dacă se păstrează mai departe cuvântului democrație semnificația sa inițială, anume: de a subordona interesului majorității pe acele particulare ale fiecărui individ.

Deaceia, faptul că un singur om dirijează în prezent destinele României, nu dă actualului regim un caracter dictatorial;

fiindcă, pe când dictatura are drept caracteristică distinctivă că deține totdeauna puterea numai prin uzurpare, în cazul României actuale situația este tocmai inversă, poporul fiind acela care pretinzând o conducere unică de mână forte, a ținut să-și concentreze toate puterile sale în mâinile, pregătite în acest scop, ale Suveranului legal.

Deasemeni, pe când dictatura de pretutindeni, pentru a realiza cea mai promptă reacțiune, depășește totdeauna legalul prin arbitrar, regimului actual al României i s'ar putea tocmai dimpotrivă aduce învinuirea că întârzie chiar și unele măsuri de rigoare, din grija de a realiza cea mai corectă și largă enunțare de caracter legislativ.

În sfârșit, pe când dictatura, de regulă, sacrifică valorile mintale, dând impulsivității prioritate față de capacitate, regimul actual al României e încă pe multe laturi în expectativă, în așteptarea să descopere pentru fiecare funcțiune exemplarul cel mai apt.

Bănuim deci regretul pe care trebuie să-l încerce Suveranul nostru, de a nu putea tria singur cele 20 de milioane suflete ale țării, spre a alege dintre ele pe cei mai buni și mai înzestrați.

Fiindcă nu se poate ca în considerabila noastră masă națională să nu zacă, în stare latentă, aptitudini, talente și capacități de primul rang pentru toate ramurile de activitate.

Înțelegem că a le distinge, a le degaja și a le plasa în locul potrivit, e cea mai grea sarcină pentru Capul Statului; înțelegem însă totodată că valorile cu adevărat fertile au posibilitatea să contribue efectiv la renașterea țării și în afara oricărei distincțiuni.

Suntem azi prinși într'un proces de refacere, de o importanță decisivă pentru viitorul națiunii, așa încât oricine se abține se înscrie singur în istorie printre aceia care dezertează, sau trădează în timp de războiu.

Fiind sortiți să trăim o epocă de fundamentală prefacere, cel din urmă dintre noi e chemat să îndeplinească o înaltă misiune, fie numai printr'o solidarizare morală, la imensul efort ce-l avem de îndeplinit.

Marea majoritate a poporului — care de fapt e adevăratul beneficiar al transformărilor în curs — a făcut dovada înțelepciunii sale, prin docilitatea cu care s'a pus la muncă odată cu instaurarea noului regim.

Roadele acestui regim, dacă par încă sporadice, încep totuși să se remarce aproape pretutindeni și cu ele își face încet loc în sufletul poporului nostru mândria efectivă de a fi român.

Trezirea unei astfel de mândrii colective a fost făcătoare de minuni la toate popoarele care au reușit să-și asigure un loc de frunte în istoria lumii.

Iar dacă acest urcuș spre triumful național a început realmente să antreneze întreaga Românie, apoi nu în mică măsură îl datorăm categoriceii intervenții a M. S. Regelui Carol al II-lea, căruia istoria nu va putea să nu-I recunoască însușiri excepționale, dacă, prin aportul ostenelei Sale a ajuns să refacă o țară tot așa precum, prin eliminarea totală a artificilor fanatizării, a reușit, cu cele mai pozitive mijloace, să trezească și să majoreze încrederea în sine a unui popor.

SUFLETUL ROMÂNESC

Există o rasă românească? — Latinitatea și crezul nostru național. — Substratul dacic al specificului românesc. — Suflul românesc în arta populară și cea cultă. — Inadaptabilitatea poporului și adaptabilitatea clasei culte. — Caracterele distinctive ale literaturii, picturii, arhitecturii și muzicii românești. — Națiune și popor.

Rasismul zilelor noastre implică două lucruri: întâiu existența necontestată a unei rase și apoi evidenta ei superioritate asupra celorlalte rase conviețuitoare spre a justifica astfel dominația violentă a blondului sau a brunetului, în caz că blondul sau brunetul este tipul-rasial ales de rasiști ca unic criteriu.

Dela rasiștii germani se poate afla că suntem un „amestec” și că „tipul” român este un tip inferior după verdictul filosofului de salon Keyserling.

Cercetările unor învățați ca Dr. Viktor Lebzelter, Profesor Weninger, Maior Himmel, Petru Râmneanțu și Dr. P. David, întemeindu-se pe elementele pur antropometrice și antropografice, (analiza de sânge, triumphiul lui Streng și indicii Weblisch), conchid însă pe cale științifică că nu există de fapt o rasă românească.

Aceste serioase cercetări dovedesc că „rasiștii” români nu servesc în realitate o cauză românească.

De altfel, fără un suport programatic împrumutat dinafară, un asemenea rasism nici nu putea să ia naștere și să se susțină pentru noi.

Și totuși istoria, tezaurul național, orgoliul și ființa organică și vie a unui neam și a unei țări nu-și găsește desăvârșita sa împlinire, până când întregul edificiu național n'a fost așezat pe

bazele unui mit istoric care dispune nu numai de armătura exactității istorice, dar este sinonim și cu trecutul organic al unui neam. Este vorba, cu alte cuvinte, nu de un rasism antropologic și politic sau politicianist, ci de un așa zis rasism istoric și teritorial.

La aceasta s'ar putea răspunde că există deja un asemenea mit: Latinitatea cu emblema-i cunoscută, lupoaica lui Romul și Rem.

Numai că „Latinitatea“ nu poate fi un mit național, ci este de fapt un mit internațional, deoarece același mit „circulă“ și în Spania și la el au dreptul până și metișii și zamboșii sud-americani.

Este departe de noi intenția de a respinge ceea ce a însemnat „Roma“ și „bădica“ Traian pentru noi. Dar în acelaș timp nu putem nici ignora faptul că latinismul a avut rostul său în epoca în care am luptat pentru a ne regăsi individualitatea noastră etnică într'un noian de popoare și regimuri străine și când era nevoie să sprijinim pârghia încrederii în noi înșine, într'un razem spiritual ceva mai consistent.

Astăzi, însă după ce am cucerit independența și unitatea, „latinitatea“ de factură internațională cu greu mai poate satisface exigențele crezului nostru național.

Incontestabil că ce ne-au dat romanii este imens de mult: limba, spiritul, legile.

Acestea însă, ni le-au dat ca vizitatori sau cuceritori ocazionali. Am luat dela ei lucruri frumoase și în cele două secole de conviețuire culturală și politică ne-au dat și ei lucruri frumoase. Același contribuție au adus-o însă și în Orient și în Balcani și în Pirinei și în Iliria, oriunde i-a dus strategia și dorul de câștig.

Dar nici trupul și nici țara noastră așa cum se prezintă astăzi nu este ceea ce ne-au dat romanii!

Iată de ce credem că mitul Romei este un mit al latinității transcontinentale și transoceanice, dar nu poate fi un mit românesc, propriu nației și țării românești.

Țara, ce-o stăpânim astăzi, este țara cucerită, stăpânită și apărută de strămoșii noștri daci.

Iar trupul masiv al nației se trage exclusiv din trupul dac.

Istoria României așa dar, începe mii de ani înainte de Hristos și e bogată în victorii, acte de curaj, realizări civilizatorii și apogeuri expansioniste, de care putem fi mândri cât timp va dura în lume neamul românesc.

Al nostru și numai al nostru este Dromihetes, Buerebista și Decebal. Acești regi, prin „abstinență, sobrietate și ascultare de porunci“, cum spune Strabo, au făcut din vechea noastră patrie, un mare imperiu, mai mare în ori ce caz decât fostul imperiu habsburgic.

Și rezistând organic tuturor năvălitorilor romani și neromani, neamul dacilor autohtoni ne-a transmis ce avem noi astăzi în suflet și în modul de înțelegere a vieții, drept specific românesc. A ajuns credem vremea ca să-i dăm istoriei noastre românești firescul fundament care-i aparține, care nu este împrumutat de nicăiri și care ne poate da întreaga mândrie a unui trecut milenar excepțional de tenace, viril și demn, cum n'au parte de el prea multe alte popoare din cele care își dispută astăzi, cu o violență necunoscută de istorie, întâietatea față de toți conlocuitorii globului pământesc.

„Specificul nostru etnic“, „specificul românesc“, le găsim la tot momentul sub pana teoreticienilor și militanților noștri. Dar în ce, oare, consistă acest specific? Și-a luat cineva vreodată obligația de a-l analiza cu conștiinciozitate și de a-l formula limpede?

Căci specificul românesc este diferit și de cel englez și de cel francez, ca și de cel italian sau german.

Sufletul românesc este rezultat al compoziției speciale a poporului românesc, al istoriei sale atât de caracteristice, al condițiilor într'un cuvânt, în care a trăit și mai trăiește încă astăzi.

Și totuși acest suflet, singura bază solidă pe care se poate construi o operă politică trainică, majoritatea intelectualilor noștri îl nesocotesc fiindcă nu și-au dat osteneala să-l degajeze spre a-l cunoaște cu adevărat.

Dacă pare această afirmație o învinuire gratuită, ce studii, ce lucrări ni se poate opune despre ce este specificul românesc în arta plastică? Sau în literatură? Sau în viața familială și socială? Sau în tendințele curat politice?

Întrebarea este deci, în primul rând în ce măsură se oglindesc de pildă în arta plastică și în literatură acele caractere distinctive ale unei națiuni ce le numim „specificul“ ei? Nu face, oare, arta apel, pe de o parte, la un fond sufletesc comun omenirii întregi și pe de alta, la personalități creatoare care se opun prin definiție masei conaționalilor lor? Iar, dintr'alt punct de vedere, rămân tendințele artistice ale unui popor identice de-a-lungul veacurilor?

În această materie, se poate asemui corect viața unui popor cu aceea a unui individ: acesta posedă însușiri care îi sunt comune cu toți semenii săi, obiceiuri care îi pot varia cu vârsta sau istoria lui personală și, în sfârșit, comportări care se pot schimba și mai des în funcție de evenimente trecătoare; dar, de-a-lungul întregii sale existențe, anumite predilecțiuni și anumite reacțiuni față de lumea exterioară vor rămâne absolut constante, alcătuind caracterul său propriu. Și acest caracter se revelează și în stilul și în caligrafia scrisului său.

În viața națiunilor, fondul omenesc comun se manifestă printr'o extraordinară răspândire a sentimentelor și chiar a temelor tratate; latura variabilă și conjecturală se evidențiază prin diversitatea subiectelor propriu zise, iar caracterul, „specificul național“ se revelează în *predilecțiuni* și *atitudini* care rămân de o remarcabilă constanță oricât de îndelungat ar fi spațiul de timp înfățișat.

Astfel, dacă ne aruncăm privirea asupra unei literaturi excepțional de variate și de bogate ca literatura franceză, a cărei documente scrise se întind pe mai bine de 1000 de ani, rămânem uimiți de persistența unui anumit criticism satiric care ființează neîntrerupt, dela străvechile „fabliaux“-uri ale Evului-Mediu până la poezia lui G. Apollinaire, trecând prin Villon, Rabelais, Molière, La Fontaine, Voltaire și nenumărata legiune

a poeților minori, și care se manifestă chiar la gânditori de genialitate a lui Montaigne și a lui Pascal; nu este deci o simplă întâmplare faptul că cel mai mare filosof al Franței contemporane, Henri Bergson, a închinat una din cele mai pătrunzătoare studii ale sale „râsului” și importanței sale artistice și sociale!

Problema este deci solubilă, cu condiția să nu ne hipnotizăm nici asupra unor personalități, nici asupra unor perioade prea scurte; cu condiția, iar, să fim cât se poate de prudenți față de producția contemporană, prea apropiată nouă; și, mai presus de toate, cu sarcina să fim de o absolută obiectivitate în autoanaliză. Intră, de altminteri, mai multă pietate patriotică în sângea de a-ți cunoaște neamul așa cum este, decât în în atribuirea ușuratică și nediscriminată a tuturor calităților... fi-arele contradictorii.

În sfârșit, să nu uităm că literatură nu este sinonim cu civilizație: o țară de veche și adâncă cultură, ca Olanda, n'a dat naștere unui singur mare poet...

Dacă îndreptăm acum privirile noastre asupra întregii producțiuni artistice a poporului nostru, după felul în care am procedat pentru Franța, primul fapt de care ne izbim este *lipsa completă de filiațiune între arta noastră populară și arta cultă*, și aceasta atât în trecut cât și în vremea de față. Două lumi juxtapuse par a trăi, străine una de alta, aproape fără interacțiuni, legate doar de comunitatea, și ea destul de aproximativă, a limbii.

Pe când romanul psihologic francez derivă printr-o înlănțuire fără lacună, prin romanul d-nei de La Fayette, *romanul* lui Rabelais, *romanul* Trandafirului sau a Vulpii, *dela romanul* de Cavalerie al veacului al XII-lea, epocă în care însuși cuvântul *roman* avea înțelesul de „literatură populară” în opoziție cu literatura cultă latină, romanul românesc... tot *dela* D-na de La Fayette izvorește.

În schimb, pe când cele mai depărtate provincii franceze au încetat complet, de peste 100 de ani, de a-și îmbogăți folklorul prin creațiuni noi, poporul nostru continuă să-și cante,

cu o impresionantă permanență de spirit și de forme, veselile și durerile. Și nu este nimic „mort” în această permanență: cine a trăit câtuși de puțin viața unui sat românesc știe că există acolo, tot ca și la oraș, noutăți și *mode*; cântecul de „ăstimp” nu e cel de „alt an”, iia variază în formă, brăurile în desen „și colori” dominante, dela an la an. Dar stilul rămâne identic, oglindind un suflet neclintit. (A se vedea și asemănarea izbitoare între balada „Radul Mamii” ce se cânta acum vreo 2 ani cu „Bolboceanul Haiducul” cules de G. Dem. Teodorescu în 1875, dela un bătrân lăutar).

Aceste constatări, care în aparență ne conduc la impasul a două arte deci a două „specificuri”, ne propun, în realitate, primul și cel mai de seamă caracter al sufletului românesc: o *completă inadaptabilitate la bază, o extraordinară adaptabilitate la suprafață*.

Această stranie alăturare de însușiri conține însuși secretul nemaipomenitei rezistențe a elementului românesc într'un tărâm cotropit, timp de 15 veacuri, de toate speciile posibile de năvălitori și însemnând că, dacă nu poseda inadaptabilitate, se asimila, se contopia cu stăpânitorul efemer sau stabil, iar dacă nu dispunea de o suplețe superficială, intra în conflict cu dușmani mult mai numeroși și puternici, și iar dispărea.

În practică, de altminteri, ambiguitatea aceasta a fost rezolvată prin ceea ce am putea numi o diviziune a muncii, adică dintre cele două clase care formează, cu excepția burgheziei recente, societatea românească, una, cea țărănească, a rezistat, cealaltă, boierească, s'a adaptat.

De unde, ne-am putea întreba acum deține țăranul român splendida sa putere etnică? Dela strămoșii daci? Sau dela caracterul de păstor semi-nomad pe care l-a păstrat atâtea secole, și care l-ar fi sustras dela influențele continue ce se pot ușor exercita asupra sedentarului?...

În ceea ce privește boierimea, posibilitățile ei de adaptare provin incontestabil, în mare măsură, dela caracterul ei alogen. Slavă, probabil, la origine, în cel mai bun caz slavo-daco-ro-

mană, ea s'a înrudit, după necesitățile politice, când Cumanilor, când Sârbilor, când Bulgarilor, când Ungurilor, când Sașilor, când Grecilor, ba chiar uneori Tătarilor adoptând, se vede, în vechime tot ca și în epocile mai recente, limba și moravurile aliaților influenți.

Insemnata deosebire dintre forma cultă și forma populară a artei noastre naționale ne devine astfel inteligibilă.

Pe când însă putem ușor accepta, cea mai mare parte a folklorului nostru ca absolut autohton, distincții uneori delicate se impune când considerăm operele culte.

Intr'adevăr, artistul, oricare i-ar fi specialitatea, poate fi clasat în unul din următoarele trei grupe: ori este una din acele firi excepționale care transcendă categoric planul național, cum au fost Shakespeare, pentru Anglia; Goethe, pentru Germania; cum sunt Claudel pentru Franța; Mestrovici, pentru Jugoslavia și Eminescu, Mincu și Enescu pentru România — și în acest caz opera lor nu poate servi la particularizări specifice; ori este, din contră, o fire cu desăvârșire lipsită de personalitate, și atunci va oglindi cu o egală probabilitate oricare dintre influențele momentului, și iar nu ne poate folosi; ori, fiind o personalitate talentată dar medie, va alege printre influențe, și alegerea lui ne va fi o prețioasă indicațiune, care va sprijini, prin confirmări, desvăluirile artei pur autohtone.

Acestea se reduc la a doua mare caracteristică a sufletului românesc.

Consecință subtilă, poate, a aceluiași trai pastoral original, și a singurătății în care trăia străvechiul cioban cea mai mare parte a anului, această caracteristică produce două consecințe deopotrivă de sensibile în ambele noastre arte:

În primul rând, *micimea omului*; de unde o anumită discreție, o *jenă de a împărtăși procesul sufletesc*, o lipsă totală de fanatism care ia forma unei îngrijorătoare absențe a ceea ce se numește spirit dramatic. Constatarea aceasta nu are în vedere numai faptul că toată literatura noastră nu are o singură dramă care să se susțină, ci se referă deopotrivă și la pictură, care

evită continuu epizodul; la modestia romanelor noastre (excepție făcând romanul „Răscoala“ a lui L. Rebreanu singura epopee în proză de valoare universală pe care o posedăm până'n prezent), la sculptura noastră care n'a creat până acum nicio grupă și chiar și la muzica noastră, care n'a formulat niciun motiv, dacă nu se ține seama de utilizarea motivelor populare, ceea ce se reduce de fapt, la o imitare analogă aceleia a motivelor culte franceze, germane sau ruse.

Din păcate, această interesantă particularitate care dă atât de des poeziei populare un caracter de reținută demnitate, revolta refugiându-se în genere în humor, în arta cultă n'a produs decât o indiferență destul de ușuratică față de ceea ce încearcă sufletul omenesc.

Mai fertilă a fost cealaltă particularitate, sentimentul *măreției naturii*. Pe când toate celelalte popoare utilizează natura numai ca un fundal pe care proiectează omul, sau ca mediu care să-l explice, pentru român ea însăși e subiect, iar omul, cel mult un adaus explicativ al ei. Deasemeni dacă tot Apusul nu simte natura decât antropomorfic, în arta românească natura are un suflet al ei propriu, așa încât asemuirea cu omul este intenționat evitată, ca o falsificare. De aci caracterul pur descriptiv-representativ al literaturii noastre, față de cel simbolic evocator al celorlalte literaturi. Descopere și apuseanul uneori sufletul naturii, când se manifestă intempestiv, ca de pildă în munte sau în mare, și atunci ia caracterul de admirație ce se descarcă în artă în chip de imn, de avânt liric; pe când românul, într'o relație specială de intimitate cu natura, nu se pune niciodată față în față cu ea, ci se confundă în sufletul ei, ștergându-se pe sine ca om și lăsând să trăiască natura ca natură, și reușind, ca nicio altă artă pe lume, să facă dintr'un peisaj o nuvelă și dintr'același borcan cu flori o întreagă expoziție.

Exercitarea aceasta pe același subiect, asemenea tragediei antice care-și avea subiectul dictat de mit, a desvoltat în literatura noastră, ca și la Greci, un rafinament în exprimare, o grijă pentru preciziunea calificativelor și o îndemânare în mânuirea

metaforei și, în sfârșit, un ritm care devine maestos, cât e de stăpânit, ca să se potrivească cu pulsația răspicată a naturii, toate laolaltă constituind un stil specific românesc care nu se poate să n'ajungă odată să fie pretutindeni prețuit așa cum se cuvine.

Ceeace lipsește literaturii noastre, și aceasta trebuie pusă tot în seama subiectului nelimitat care e natura, e ceeace didactic s'ar chema compoziție sau, mai explicit poate: concepțiunea operei literare ca un tot organic, ca o unitate încheiată. Toate nuvelele, toate poeziile noi românești sunt alcătuite din fragmente și apar în întregul lor tot ca fragment, iar când e vorba de om, e tot așa de neadunat și vegetativ conceput ca și componentele peisagiului. Se răzbună aci lipsa preocupării de om, precum și acea specific de românească aversiune pentru încordare.

Pe același picior cu literatura stă și pictura noastră. Pe când, de pildă, impresionismul francez era preocupat să redea lumina, peisajul interesând numai ca suport, ca receptorul de lumină, la noi natura e redată pentru fizionomia ei, *portretizată* pentru expresia ei.

Ca și în literatură, lipsește în pictură compoziția; se încheie cadrul întâmplător, se distribue colorile pe pânză fără a urmări un raport unitar decorativ: toate tablourile sunt tot fragmente, cu aceeași înțelegere specială pentru fiecare părticică de natură, pe care am relevat-o în literatură.

Dar din ceeace e propriu românesc în literatura și pictura noastră contemporană, pentru sculptură nu mai prisosește nimic. Și e firesc: nici interesul pentru om, care e centrul preocupărilor plastice, nu distinge spiritul artistic românesc, și nici energia și preciziunea de concepție de care sculptura, concretă cum e, are în primul rând nevoie. Iar simțul pentru natură, oricât de remarcabil și caracteristic ar fi, nu poate determina o sculptură. Surprinzător e însă că, în sculptura românească, nici adaptibilitatea nu reușește să salveze aparențele; e atât de goală în fond și neîndemânatică în formă încât rămâne în domeniul meșteșugu-

rilor, nepermițând până azi nicio concluzie în privința aptitudinilor sculpturale ale neamului nostru.

Arhitectura e singura dintre artele noastre care și-a pus mai accentuat problema caracterului național. E și într'o situație specială, fiind singura care se poate sprijini pe o tradiție de arhitectură cultă românească. Considerând însă rezultatele la care a ajuns, e îndoios că această sprijinire pe trecut a fost cu adevărat prielnică. Imperecherea curentă dintre vila Apusului și stilul nostru mănăstiresc a produs până azi numai monstruoziități.

Numai lipsa unui stil în viața societății românești poate explica cum această arhitectură grotescă a fost răbdată la oraș, când aveam doar suficiente rămășițe de case vechi boierești care puteau fi fericit utilizate. Trebuie avut însă în vedere că ceea ce oferă trecutul nostru drept orientare arhitectului român nu e un stil bine determinat al formelor arhitectonice, ci soluția constructivă la care a ajuns experiența milenară a neamului românesc, spre a adapta elementele esențiale unei case de locuit, la clima, materialul și ambianța oferită de teritoriul țării. Totuși, cum o casă se mulează în deosebi pe viața acelor care trebuie să o locuiască, e dela sine înțeles că din casa care corespundea felului cum strămoșii noștri își aveau orânduit traiul, arhitectul de azi are, pentru a corespunde cerințelor actuale, foarte puțin de împrumutat. Deaceia dacă arhitecții noștri viitori vor fi suficient de români în suflet, ori în ce direcție îi va mână inspirația, ceea ce vor reuși să realizeze nu va putea fi altfel decât pur românesc. Înțelegă-se că în cele mai multe ramuri de creațiuni artistice, stilul românesc nu este și nici nu putea să fie în trecut, ci este întreg, cu posibilități infinite, în imensul viitor pe care ni-l deschide în față, rezerva de însușiri ce ne-a acumulat-o în suflet toate stânjenirile prin care am trecut.

În sfârșit, în ceea ce privește muzica, e destul de greu de lămurit specificul ei, folklorul nostru ignorând-o aproape cu desăvârșire, până în prezent. Prin lăutarul țigan, care rătăcește din Asia-Mică până la Budapesta și care în orașe a mai „prins“

ieri serenada italienească, și azi tango-ul pseudo-american, muzica noastră și-a pierdut autenticitatea.

Elemente arhaice cu adevărat naționale, urmează să fie descoperite în anume crâmpie de bocete, colinde, doine și unele hore din regiunile muntoase.

Ca să dea însă compozitorii noștri actuali cuvenita atenție acestor elemente veritabil naționale, ar trebui mai întâiu ca ei să descopere modalitatea de a ieși din impasul în care se găsesc în permanență, când se străduiesc să traducă prin mijloace determinate de o polifonie bazată pe gama diatonică a muzicii culte occidentale, o tematică fundamental diferită, fiindcă în structura ei intră cromatismul redus până la sfert de ton a gamelor specifice muzicii primare, cum pare a fi și aceea veche de caracter autentic românesc.

*

Ajunși la capătul acestui succint studiu putem de altfel observa că natura afinității naționale desfide analiza, motivarea, caracterizarea sau chiar justificarea.

Specificul național e de ordin instictiv și nu rațional.

Rățiunea poate ajuta să fie conștiința națională trezită atunci când lăncezește, nu poate însă s'o creeze acolo unde identitatea componentilor nu există de fapt.

A analiza specificul național poate numai străinul, autoanaliza fiind în genere falsă, acelaș personaj neputând fi totodată și doctor și cobai.

Înțelegând, pe de o parte prin *națiune* acea identitate de recepționare și reacțiune, pe care o viață în aceleași condiții și sub imperiul acelorași năzuinți o imprimă unei colectivități anumite; înțelegând pe de alta, prin *artă* examenul necesar pe care un popor trebuie să-l dea încontinuu față de sine însuși privitor la ceace, din viața prezentului, este valabil și pentru viitor — se poate conchide că:

Un popor pierde când încetează să fie o națiune, iar stilul fiecărei epoci nu-l determină artistul în colectivitate, ci colectivitatea în artist, — rolul acestuia din urmă reducându-se la a găsi media dintre ceea ce pretinde masa și poate spiritul său formula pe un plan valabil și dincolo de prezent.

FORMELE SOCIALE ALE VIEȚII ROMÂNEȘTI

Reminiscențele dacice în datinele și obiceiurile românești. — Credința și conștiința națională. — Ce trebuie înțeles prin „boerime”. — Funcționarea țării. — Burghezia artificială. — Desagregarea, consecința neselecțiunii.

Aceeași categorică delimitare care s'a dovedit că există în România între arta populară, produs al păturii țărănești, și arta cultă, produs al orașelor, se evidențiază ochiului cercetător și pe terenul formelor sociale.

De o capitală importanță pentru a înțelege constituția sufletească a Românului, este, în primul rând, să nu se treacă cu vederea străvechiul fond tracic care, oricât de puțin definit ar fi, viază totuși și astăzi în fiecare dintre noi, sub forma unei specifice rezonanțe sufletești pentru tot ce intră în noțiunea largă de ruralitate.

Populația pe care au găsit-o Romanii în meleagurile acestea beneficia de o foarte veche și probabil foarte temeinică civilizație, a cărei urme se găsesc de altfel și la toate popoarele ulterior latinizate, germanizate sau slavizate care locuiesc astăzi vastul domeniu al Tracilor, Dacilor, Geților, etc., primitivi.

Oricât de puternică a fost acțiunea de asimilare a Romanilor, radicală în ceea ce privește unealta socială de transmisiune a gândului — limba — ea n'a putut totuși distruge și stârpi, nici în două secole de dominațiune, întregul fond de moravuri, credințe, datini și superstiții a populației dacice autohtone și avem

serioase motive să presupunem că marea lor majoritate s'a păstrat aproape intactă până la noi.

Această fire, puțin alterată de civilizațiunea romană, n'a fost bine înțeles de fel influențată de năvălitorii trecători ce au urmat, de cultură cu totul inferioară; singura acțiune mai în adâncime pare să fie aceea a elementului slav a cărui asimilare a durat cel puțin cinci veacuri, dela primele infiltrațiuni din sec. al V-lea, până la desăvârșirea ce se constată după năvălirea tătară din sec. al XIII-lea.

Iar influențele posteriore n'ating, aproape exclusiv, decât clasa atât de heterogenă nobilă-burgheză pe care o numim boierime.

Permanențe din vechea civilizație tracică le găsim nenumărate, unele rămase intacte, altele ca să zicem așa *asimilate* de creștinism, în toate domeniile practicii religioase românești.

Fenomenul nu ne este, de altminteri special nouă, ci-l găsim tot atât de marcat în Franța, unde bisericile catolice s'au construit pe fostele „locuri înalte“ (Vézelay, Le Puy, Montmartre, devenit din „Muntele lui Marte“ „Muntele Martirilor“) unde vechile pietre ale Celților au fost săpate în chip de Calvarii și unde unele ceremonii, ca purificarea vitelor prin foc sau tăierea vâscului, se mai practică tradițional și astăzi.

La Germani, vechea serbare a solstițiului de iarnă, cu bradul împodobit de lumini (S-ta Lucia, adică S-ta Lumină) s'a contopit cu Crăciunul, după cum *colindele* și *plugușorul* nostru, de origine cel puțin romană, s'au adaptat calendarului creștin.

La fel *Dragobetele*, *Caloianul*, vechea sărbătoare tracică a *Rusalțiilor*, anumite detalii ale jocurilor Crăciunului (brezaiele, capra, moșul, măscăriciul și păpușile Vicleimului), nenumărata legiune a „Sfinților de Piatră“, ignorați de Biserică, dar ținuți cu grije de popor, etc., etc.

Amestecul de credințe creștinești și de superstiții păgâne apare iar în ceremoniile agoniei, cu banul și lumânarea ce se pun în mâna muribundului, care trebuie să moară încălțat; și caracteristică este și lipsa de interes ce-o acordă, în deobște,

poporul consfințirii religioase a căsătoriei — dar aceasta poate fi o urmă a deselor uniri mixte între slavi păgâni și daco-romane creștine.

Al doilea caracter fundamental al vieții religioase românești este o *completă lipsă de misticism* și de fanatism. Am fi tentați să vedem aci o moștenire a Romei, unde aceste sentimente au fost un aport asiatic tardiv, dacă n'am găsi în susnumitul „simț special al Naturii“ o explicație psihologică ce-o credem mai coerentă.

Am arătat, că românul simte Natura ca o entitate exterioară lui, înzestrată cu o viață, o devenire, proprie, la care el nu participă, și fața de care rămâne pasiv. Misticismul fiind, în esență, o *participare*, ar rămâne sentimentalmente contradictoriu.

În sfârșit, a treia caracteristică ar fi identitatea, în mintea românului, între *credință* și *conștiință națională*, confuziunea între noțiunile de comunitate religioasă și de conaționalitate.

Faptul, în sine incontestabil, s'ar datori în primul rând luptei seculare contra Semilunei dar poate și întâmplării că dintre străinii cu care poporul nostru a fost în contact, cei ortodocși au fost mai totdeauna slavi (sârbi, bulgari și mai recent ruși) adică într'o anumită măsură, seminții înrudite celor pe care românul a învățat a le asimila fără greutate, pe când cei catolici sau necredincioși, unguri, poloni, germani, turci, tătari, evrei, i-au rămas întotdeauna străini.

*

Elemente străvechi se găsesc, în număr însemnat, și în obiceiurile familiale ale țaranului nostru. Astfel, extensiunea atât de caracteristică dată noțiunii însăși de familie, cu o nuanță precisă de „trib“.

Locuințele grupate în sat după neamuri, sentimentul înrudirii între consătenii cu același nume, respectul opreliștilor matrimoniale la grade de rudenie pe care orășeanul le ignoră și, iar foarte caracteristic, importanța acordată în multe locuri ru-

deniilor contractuale sau de convenție, ca frăția de cruce, nășia sau cumătria.

De aceeași natură pare să fie o concepție familială sau, mai bine zis, tribală a proprietății ce se constată în satele noastre. Este adevărat că ea s'a atribuit influenței slave, dar nimic nu dovedește că, însușire comună tuturor popoarelor la un anumit stadiu al dezvoltării lor, ea n'ar fi cu mult mai veche, datorită poate semi-nomadismului pastoral ce-l revelă și istoria și folclorul nostru.

Mai este încă o particularitate a firii naționale ce și-ar putea găsi obârșia în opreliștele exogamice care ființau în interiorul unor siliști, cătune sau sate locuite de același neam: mobilitatea românului, obligat la origine să-și caute soție dintr'altă comunitate; nu este o simplă întâmplare că „holteiu“ înseamnă în limba polonă „vagabond“. Pe de altă parte, târgurile de fete ce mai există în rare localități ar putea fi rămășițe ale acelorași instituții.

Pătura noastră țărănească se deosebește, după cum se vede, printr'un extrem conservatism; ea constituie o societate tradiționalistă cât se poate de omogenă, constituită după legi și principii de multimilenară antichitate.

Cu totul alta ne apare, însă, clasa ce o vom denumi *boierime* în mod provizoriu, până la delimitarea ei precisă. Cauzele le-am atribui faptului că boierimea noastră, prin originile ei, prin însuși rolul ei politic, fundamental pentru crearea și menținerea unor organizații de stat românești, a fost și a rămas în mare parte eterogenă masei poporului român.

Dar, mai întâiu, ce înțelegem exact prin „boierime“?

Noțiunea, de vreo 100 de ani, este ciudat de imprecisă, iar pentru analiza realităților ce ea acopere, trebuie să ne desbărăm de anumite analogii cu noblețea apuseană de caracter germanic și feudal ale cărei legi, spirit și constituții sunt perfect cunoscute.

Dacă la origini și până prin veacul al 16-lea, natura boierimii noastre este foarte asemănătoare clasei corespunzătoare din Occident, evoluțiile lor ulterioare le deosebesc total. De când

noblețea apuseană devine, din ce în ce mai mult, o castă închisă, boierimea noastră, mai ales în epoca fanariotă, ia caracterul marcat al unei aristocrații burgheze larg deschise, îngăduind un dublu proces de urcare și de decădere, prin absența oricărui principiu constituțional ereditar.

Pe când în Apus elitele noi pe care le „secretează” neîncetat națiunea erau din ce în ce mai greu înglobate în nobilime, și constituiau o treaptă nouă și puternică: burghezia la noi, orice participare, cât de minimă ar fi fost ea, la activitatea de stat comporta un rang în ierarhia boierească.

Pe când, de pildă în Franța, nobilimea constituia un „ordin” perfect delimitat, și „Tiers-Etat”-ul conținea pe nenobili, dela șerb până la președinte de tribunal sau până la ministru, la noi, clasa de jos e aceea care pare unitară, și se deosebește prin natură de tot aparatul care mergea dela infimii boierinași până la marii boieri de Sfat și la Voievod, el însuși un „primus inter pares”.

Boier era aprodul, echivalentul „Huissier-ului”, boier era ciohodarul, boieri erau cămărașii, adică, în limba noastră, funcționarii dela Finanțel!

Vedem aci cât de corect este instinctul săteanului când mai acordă astăzi titlul de boier oricărui om cu instrucțiune, avere, vază și putere în Stat.

E aproape inutil să arătăm cât de sănătoasă era concepția noastră autohtonă a boieriei, și în ce mod armonios îngăduia ea ascensiunea insului, integrarea lui progresivă în elita națiunii și continua înprospătare a forțelor vii ale acesteia.

Două serii de cauze, într’o anumită măsură înrudite, au adus decăderea acestui organism, care lipsește astăzi națiunea de unul dintre cadrele sale tradiționale de conducere.

Prima cauză o vedem în procesul de excesivă înstrăinare a boierimii, proces început în secolul al XVII-lea dar care a culminat în epoca fanariotă. S’a consumat atunci ruptura între elementul român și sătesc, și alogenii greci, în majoritate orășeni de origine, de mentalitate și de interese.

De acolo, caracterul și social și național al răsmeriții Domnului Tudor, un fenomen de covârșitoare însemnatate.

Prin înstrăinarea boierimii, prin ruptura contactului cu talpa țării, elita „românească” a căpătat acea deplorabilă adaptabilitate, care a îndemnat-o la fulgerătoarea occidentalizare a formelor și aparatului nostru de Stat.

Și această transformare prea rapidă constituie, după părerea noastră, a doua cauză de decădere.

Intr'adevăr, dacă în începuturi funcționarizarea țării s'a făcut relativ gradual; dacă, în virtutea rutinei, câțva timp nouii promovați au putut lua loc lângă boierii de viță, amestecându-se cu ei prin căsnicii; dacă s'a înfiripat astfel, până prin ultimul pătrar al veacului trecut o „societate” care părea să mențină esențialul caracterelor boierești din trecut, mișcarea n'a întârziat să ia un ritm din ce în ce mai accelerat.

Funcționarizarea pletorică provocată de pseudo-democrația noastră a creat un apel, o aspirare grăbită de elemente noi, prea repede trecute dela o extremitate la cealaltă a ierarhiei sociale, prea des nepregătite atât intelectualicește cât și din latura sentimentului de răspundere morală a conducătorului.

Această năvală n'a mai putut fi asimilată de către vechea boierime; de unde a urmat o regretabilă scisiune în două clase, una cu caracter într'adevăr aristocratic, dar slăbită prin secarea surselor ei, alta care tinde să constituie o nouă și precară burghezie.

Precară este ea, fiindcă în loc de a fi rezultatul unei lente presiuni *de jos în sus*, prin propășire economică, cum s'a întâmplat în Apus între secolele XII-lea și XVII-lea, burghezia noastră a fost înfiripată în mai puțin de 50 de ani prin crearea artificială de necesități străine firii și sufletului românesc.

Exemplele abundă: oștirea a avut nevoie de cadre, s'au creat repede și în pripă generații de ofițeri; — învățătorii puteau, prin conviețuirea lor cu săteanul, să constituie o treaptă intermediară și solidă în transformarea socială a poporului; atribuirea rolului de bancheri în Băncile Populare i-a scos din făgașul

firesc, i-a înstrăinat de școală, iar fiii lor au sărit dintr'odată la etapa ultimă a Universității și a carierelor liberale.

Frumoasă propășire, când e vorba de elemente izolate deosebit de înzestrate; periculoasă experiență, când privește o clasă întreagă de indivizi, printre care nicio selecțiune serioasă n'a avut timpul să lucreze.

Iar dela „*Intregire*” încoace, mișcarea devine vertiginoasă; o țară dublată ca suprafață și populație, o dezastruoasă politicianizare care dintr'o slujbă folositoare și onorabil remunerată face trei slujbe cu salarii de mizerie, pentru răsplata a cine știe ce complezențe electorale, ne copleșește sub enorma masă a unui milion de funcționari neo-burghezi, îndeobște incompetenți (și ar fi de mirare să fie altfel) sortiți mizeriei dacă rămân conștiincioși și cinstiți, destinați concesiunilor compromisiunilor, dacă vor să răsbată.

Intre această neo-burghezie și restul națiunii, talpă sau frunte, niciun contact, nicio comunitate, nicio cunoaștere.

Parveniți prea repede și fără efort, ei îmbracă odată cu haina nemțească și suma de ambiții odinioară legitime, astăzi abuzive, și care pot fi satisfăcute numai prin diverse incorectitudini și chiar malversațiuni. Incapabili să preia din mâini minoritare activități adevărat roditoare, incapabili să producă, Statul e bunul lor, dator să le dea slujbe, cât mai multe slujbe, diurne și grase sinecuri parazitare. Unde în trecut domnea modesta dar exemplara corectitudine a micului funcționar îndrăgostit de meseria lui, s'a introdus în vremurile din urmă desmățul, corupția și cele mai odioase forme de tiranie.

Banul și locurile bune deveniseră singurul ideal. Rupți din rădăcinile lor familiale tradiționale; rușinându-se de cele mai multe ori de părinții rămași la brazdă, izolați în viață prin refuzul elitei de-a și-i încorpora; străini deopotrivă de credința poate superstițioasă dar totuși adânc sădită a țaranului, cum și de creștinismul mai rafinat, de deismul mai filosofic al boierului; fără trecut și fără viitor în suflet, trăind exclusiv în materia-

lismul prezentului, ei constituiau cea mai gravă amenințare pentru coherența acestui neam.

De unde, în Apus, burghezia este baza neclintită a națiunilor, la noi ea este punctul slab, punctul de mai mică rezistență, în care se vor produce fatalmente rupturile viitorului.

Afară, poate, dacă străvechiul și echilibratul bun simț al sătenilor, și patriotismul și pătrunderea vechii pături care în o sută de ani, înfrângând toate împotrivirile, dărâmând toate obstacolele, au făcut România modernă, vor ști la timp să pue stavilă destrămării, printr'o cumpătată și prudentă revenire la formele noastre autentice ce-au făcut soliditatea poporului nostru în trecut.

CONSTITUȚIA LATENTĂ

Absența interacțiunii dintre clasa de sus și cea de jos. — Pasivitatea politică a ruralului. — Criteriul electoral cauză a desorganizării administrative generale. — Parlamentul profesional. — Frontul Renașterii Naționale, organ de rectificare a electivului prin selectiv.

După ce am degajat, elementele de bază ale „specificului românesc” în manifestările artistice și în formele sociale ale poporului nostru, ne rămâne să examinăm „specificul românesc în politică”, sau, cu alte cuvinte: *Constituția latentă a României.*

Am voi să relevăm care anume forme politice par a fi inerente firii românului, fără a ne preocupa dacă aceste forme sunt cele mai bune ce se pot închipui și fără a interzice reformatorului generos să propovăduiască *organe noi* care, în viitor, să creeze *nou funcțiuni*.

Pe când în viața artistică și în cea socială cele două pături ale neamului românesc au conviețuit fără sensibilă interacțiune, păstrându-și aproape intacte caracteristicile lor respective, în domeniul politic vechea Constituție importată de clasa superioară, a fost impusă fără restricțiuni întregului popor.

Ne lipsesc deci, de aproape 80 de ani, instituțiuni veritabile autohtone, echivalente politice ale instituțiilor sociale sau artistice pe care le conservă țărănimea noastră atât de tenace.

Pe când însă nu se poate vorbi de un aparat de stat popular și de un aparat de stat cult, sau boieresc, sau burghez, putem totuși deosebi clasică împărțire a neamului după gradul și felul de participare a celor două clase la problema organizării și a

guvernării țării. Astfel pătura țărănească, în ciuda unei vii participări la kermesa electorală a fost profund indiferentă față de latura politică a acestei probleme, interesându-se exclusiv de chestiunile administrative mărunte ce o privea sau o atingeau în mod direct; în timp ce pătura superioară manifesta un interes desechilibrat în sens exact contrar, acordând toată atenția politiceii pure și puțină considerațiune păsurilor sau reformelor exclusiv administrative.

Prima noastră afirmațiune se poate lipsi, credem, de vreo demonstrație, atât e ea de evidentă; a doua va fi poate acceptată dacă amintim absența de discuții, în lumea politică de până ieri și a unor probleme de fundamentală importanță, periodic relevate de către specialiști, și totuși continuu neglijate ca, de pildă, căile noastre de comunicații, descentralizarea, cooperativele de producție și desfacere, îndrumarea micilor agricultori, etc., etc.

Reiese, de altminteri, de aci, că multe chestiuni de covârșitoare însemnătate scăpau simultan țărănimii, depășind cadrul preocupărilor sale administrative reduse la „local” și clasei superioare, care nu le pătrundea necesitatea. Este, poate, domeniul unde s'a resimțit, la noi cel mai mult lipsa unei clase burgheze medii, în resortul căreia cade în Apus, soluționarea acestui fel de probleme.

Astfel nu se poate vorbi sub regimul partidelor politice de o „viață politică” la sate. Și într'adevăr, considerând formele oficiale create de vechea Constituție, adică Primăria și Consiliul comunal, existența lor s'a arătat destul de factice și artificială; foruri de autoritate impuse, în marea majoritate a cazurilor, din afară, adică de sus, ele nu se integrează în veritabila existență a satului, și au rămas, chiar cu agitația superficială la care dădeau uneori naștere, categoric străine de încrederea și interesele comunei.

Cu toate astea, ne pare incontestabil că există în satele noastre o foarte activă viață socială comunală; este o tradiție care nu suferă decât rarissime și foarte recente excepțiuni ca „boierul” să se ocupe de trebile comunei în mod direct; în cele mai

multe cazuri complet indiferent, uneori puțin ostil, sau dacă e om de suflet el se mulțumește în genere cu rolul de binefăcător cam distant.

Nevoile satului le discuta satul, vara în ceea ce am numi „forum“, adică în piețele sau ogrăzile din fața cârciumilor, iarna tot în cârciumi sau șezători. Evident, din motive istorice bine cunoscute, aceste discuții nu luau niciodată aspectul întrunirilor publice, cu orator unic și auditor nenumărat; de obicei, ele se reduceau la conciliabule în care fiecare om se simțea mai la largul lui și-și exprima fără teamă părerile. O opinie globală se forma însă neașteptat de repede, și era în genere, de o rară unanimitate.

Dacă, cum se întâmpla uneori în trecut, primarul era om cu prestigiu personal și cu relații bune pe lângă șefii de neamuri, el era imediat informat de dezideratele medii formulate pe această cale, și putea lua măsuri oportune. De cele mai multe ori, din păcate, primarul se mulțumea a fi „omul“ șefului organizației la putere, și atunci contactul lui cu administrația săi devenea inexistent, cu toate consecințele unei astfel de situațiuni.

Atingem aci cu degetul unul din cele mai paradoxale rezultate ale generoasei dar ușuratecii reforme care a dăruit după războiu, sufragiul universal unei clase care nu-l ceruse și care se desinteresa de el complet. În schimbul iluzoriei libertăți de a decide destinele superioare ale țării, i s'au zădărnicit micile, tradiționalele și infinit mai prețioasele libertăți de a-și conduce după placul ei treburile locale.

Intr'adevăr, sufragiul universal a creat la noi tirania, necunoscută odinioară, a „electoralului“; ministrul, prefectul, primarul, consilierul nu se mai alegea după merite sau competența lor de administrator, ci exclusiv după capacitățile lor de „elector“, și experiența dovedește că nu există nicio corelațiune între ambele serii de aptitudini...

Primarul elector era deci agentul partidului în comună; preocupările lui rămânând exclusiv electorale, iar gospodăria satului sau reprezentarea intereselor lui trecând pe planul al doilea.

În stadiul său actual de dezvoltare, țărănul român, adică 80% din corpul electoral admite ca absolut logic, legitim și conform naturii lucrurilor un vot prin delegație, în chestiunile foarte generale ce nu le înțelege în genere, ce-l ating numai indirect și de care se desinteresează.

Dacă părăsim acum treapta țărănească și ne aruncăm privirea asupra clasei de deasupra, constatăm și aci câteva fundamentale inadaptări cu regimul sub care s'a trăit.

În primul rând, Parlamentul nu exercita niciun control real asupra guvernului, în urma procedurii sale cunoscut de confecționare.

Controlul indispensabil era, în mod tradițional, apanagiul Coroanei și al Opiniei publice. Iar opinia publică păstra contact cu Factorul suprem prin intermediul partidelor. Așa dar, partidul politic, în loc să fie, ca în Apus, un intermediar între corpul electoral și Parlament, era la noi un organ consultativ al Regelui, iar Camerele o anexă a guvernului.

Sub vechiul regim censitar, a cărui principiu de selecțiune plutocratică nu suporta apărarea, dar a cărui rezultate nu erau, pe departe, atât de inadaptate țării, Parlamentul reprezenta forul academic, obșteasca adunare, unde șefii partidelor își puteau expune, sub o formă în genere aleasă, punctele lor de vedere asupra chestiunilor la ordinea zilei.

Și aci, sufragiul universal a dat preeminența „bunului elector“; și, încăodată, nu s'a constatat niciun paralelism între aptitudinile necesare acestuia și cultura, experiența, clarviziunea sau patriotismul omului de stat. Așa încât, odată cu calitatea compoziției sale, a scăzut și influența Parlamentul ca organ consultativ al Coroanei.

E destul de greu de precizat care metodă de reprezentare a Opiniei Publice ar fi mai adecuată spiritului nostru național care deci ar funcționa cel mai corect și cel mai *suplu*, adică păstrând intacte posibilitățile sale de dezvoltare paralelă cu evoluția conștiinței și maturității politice medii.

Totuși principiul votului prin delegație, pe care ni l-a sugerat examinarea stadiului politic al satelor, pare că ar da și aci soluția cea mai conformă mentalității noastre generale.

O Cameră politică, aleasă prin decontarea a două sau mai multe trepte electorale intermediare (poate comună, județ, ținut) și conținând deputați puțini, ar putea indica fluctuațiunile mari ale curențelor opiniei publice.

Un senat nedisolvabil, compus din delegații marelor corpuri ale statului, Biserică, Armată, Magistratură, Barouri, Corpurile Medicale, Tehnice, etc., cu senatorii de drept după principiul actual, iar ca interpreți ai intereselor masei țărănești conducătorii marilor formații cooperatiste — constituie cel mai adecuat reprezentant permanent al experienței, culturii și maturității politice, și o excelentă frână în peripețiile vieții noastre de stat.

Dar, în definitiv, orice formă parlamentară s'ar adopta de acum înainte, atât pentru a desăvârși contactul dintre nevoile celor mulți și organele de conducere ale Statului, cât și pentru a mijloci să pătrundă, în sens invers, spiritul noii ordine cât mai adânc în masa națională, — ea nu mai are nicio importanță deosebită atâta timp cât organizația Consiliului Superior al Frontului Renașterii Naționale e chemată să îndeplinească funcția de filtru și selector pentru gradul de acreditare de care s'ar bucura real din partea colectivității cei care tind s'o reprezinte, precum și pentru gradul în care aceștia ar putea fi ca atare acceptați de către acei care întrunesc în rolul de guvernanți totalitatea răspunșurilor față de țară, tron și națiune.

Rămâne grava problemă semnalată la începutul acestui capitol: cum să deșteptăm interesul pentru chestiunile administrative atât de importante și atât de ușor trecute cu vederea?

Nu poate, bine înțeles, să fie vorba de a aștepta înjghebarea mult doritei noastre burghezii: o burghezie serioasă cere, într'adevăr, un timp foarte lung ca să se nască, să prospere și să ia cunoștință de puterea și de menirea ei; iar între timp țara trebuie să trăiască.

Pe de altă parte, excesiva centralizare sub care am trăit și-a avut, poate, în începuturile României moderne, rolul ei întemeietor și educator, față de deficiența ce putea exista atunci a inițiativelor locale.

Astăzi, însă, lucrurile au evoluat simțitor; pe de o parte, aparatul de Stat s'a complicat de pe urma unei extinderi atât calitative cât și cantitative; iar clasa care n'a manifestat nicio dată aptitudini administratoare excepționale s'a găsit astfel copleșită de mulțimea inițiativelor sau hotărârilor de luat. Pe de altă parte, viața locală a marcat o incontestabilă propășire, în ultimii 80 de ani, așa încât maturitatea ei în acest cadru limitat nu mai poate fi, tăgăduită.

Deaceia, o temeinică descentralizare administrativă, politică și economică, este astăzi cu atât mai indispensabilă cu cât pericolul de disociere autonomistă lipsește complet în cazul României, excepțional de unitară din punctul de vedere național, după cum o dovedesc limba, portul și moravurile.

UNITATEA NAȚIONALĂ ȘI MINORITĂȚILE

Uniformitatea etnică a națiunii române. — Repulsia românului pentru particularismul regional. — Deblocarea provincializațiilor. — Autoritarismul ca deziderat al democrației. — Puterea de absorbție a națiunilor viguroase. — Minorități constituite și minoritari asimilați. — Cui folosește neacceptarea asimilațiilor în comunitatea națională? — Fluiditatea tratatului dela Versailles. — Limitele principiului autodeterminării.

Toate cercetările filologice, folklorice, etnografice, etc., cu privire la poporul românesc, constată, fără deosebire, o unitate de suflet a națiunii noastre, nemanifestată într'un grad egal, de nicio altă națiune europeană.

Fără nicio exagerare șovină se poate spune că baza etnică a românilor este unic de uniformă, iar minimele variațiuni de port, de datini, sau rostire, au în genere un caracter superficial, deoarece se datoresc fără excepțiune, nu unei diferențe de seminție, ci numai ușoarei influențe exercitate temporar, de diversele stăpâniri regionale străine.

Așa se explică de altfel, de ce România Mare, în decursul celor 20 de ani dela înfăptuirea Unirei, prin oricâte frământări i-a fost dat să treacă, de un singur conflict a rămas complet scutită, anume de acela provocat în alte țări de particularismele regionale.

Actul istoric dela Alba-Iulia, deopotrivă ca cel dela Chișinău și acela prezentat de Bucovineni la Iași — toate trei producându-se aproape simultan în anul de grație 1918, adică în

primul moment când provinciile românești de sub dominațiune străină, au fost puse în situația de a uza nestânjenite de dreptul de liberă determinare, — au pentru națiunea românească mai mult o valoare formal simbolică și aceasta fiindcă deciziunile respectivelor adunări ale frunțașilor acelor provincii erau în realitate depășite de *unirea de fapt*, pe care masele naționale o înfăptuiseră în mod spontan, din primul moment ce contactul direct, întrerupt de veacuri, a putut să fie restabilit.

În niciun caz deci, acei frunțași provinciali, care au avut mai mult rolul să consemneze cu proclamațiile lor solemne *Unirea*, pe care poporul o săvârșise din clipa când granițele au căzut, n'ar trebui să-și supraestimeze contribuția lor la determinarea *reîntregirii*, fiindcă atunci ar însemna că *Unirea* n'a avut caracterul unei contopiri firești între fracțiuni naționale perfect identice, ci s'a obținut dificil pe cale de persuasiune, iar inamicii ar zice chiar prin presiunea pe care ar fi exercitat-o asupra populației provinciale, o redusă minoritate ambițioasă, erijată în conducători.

Este drept că în primele momente ale entuziasmului unanim, când România întreagă s'a aflat laolaltă între granițe teritoriale autentic naționale, a urmat guvernul central al țării gestul general de efuziune, și a primit în sânul său pe cât mai mulți dintre emisarii provinciilor alipite, care se acreditau ca reprezentanți ai periferiei prin gradul de devotament ce-l aduceau, din partea acesteia, cu ei.

Trebuește însă cât mai bine lămurit, că acestor participări li s'a putut acorda atunci tot numai un caracter simbolic, căci altfel, dacă s'ar fi apelat cu adevărat la concursul specificului lor provincial, s'ar fi dovedit astfel lipsa de unitate în substanța națională, tot așa precum, dacă s'ar fi apelat la plusul lor de competență, s'ar fi dovedit că sub regimul asupritorului, spiritele s'au putut mai larg desvolta decât sub acela al țării libere.

Nu pretinde nimeni că provinciile alipite nu dispun de reale capacități printre frunțașii lor, și nici că aceștia, fiindcă sunt un produs al școlii opresorului de ieri, trebuiesc, pentru tot restul vieții, să fie ținuți cu totul laoparte.

Dar, spre a putea fi realmente utilizați, ei înșiși trebuie să găsească chipul cum să se integreze mai complet în unitatea mare a vieții naționale, iar nu să revendice a fi valorificați tocmai pe temeiul diferențierii lor provinciale.

N'ar fi deci prin nimic justificat, că astăzi, în alcătuirea unui cabinet al țării, să se țină mai mult seamă de proporția numerică dintre reprezentanții diferitelor provincii, decât de aptitudinile și capacitatea individuală a fiecărui colaborator indiferent din care parte a țării a fost recrutat.

Că particularismul provincial ar fi suficient pentru a specializa pe exponenții săi în tehnica anumitor departamente, e tot așa de puțin verosimil, cât este de absurd a presupune că un reprezentant regional poate revendica încrederea totală a țării, nu însă și un exponent central pe aceea mai redusă provincială.

Dimpotrivă, ceea ce se desprinde din judecarea pur obiectivă a acestui proces de selecțiune, e că cel mai impropriu personaj pentru a deveni șef de guvern, rămâne totdeauna acela, care tablează exclusiv pe speciala preferință ce i-ar acorda-o o provincie anumită. Și este impropriu fiindcă, tocmai această parțialitate îl separă vădit de totalitate, instalarea sa în fruntea treburilor Statului, luând caracterul unei subordonări a națiunii întregi, la interesele și optica particulară a unei anumite fracțiuni a ei.

De fapt însă, nu însăși populația unei provincii stăruie azi să participe la guvernarea țării prin reprezentanții ei speciali, ci de regulă, participarea o reclamă, în numele populației unei provincii, acei politicieni, dintre cei mai uzați, care fiindcă nu dispun de nicio însușire excepțională, de nicio pregătire sau aplicație deosebită, își fac din regionalism o specialitate, singura de altfel prin care cred că pot determina să fie luați în considerație.

Astăzi, mai ales, când diverși politicieni, împiedicați fiind de noua orânduire a țării, de a mai învrăjbi inutil corpul nostru electoral, și în același timp, cum nu dispun de nicio carieră care să-i ocupe lucrativ, ei și-au atribuit, în desperare de cauză, titlul de „factori de opinie publică”, presupunând că această

calitate imaginară îi îndreptățește „să participe și să înrăurească efectiv conducerea statului”.

Cum însă poporul propriu zis nu le-a cerut nicăieri concursul, și nici nu le-a încredințat vreun mandat special, spre a-i redobândi cine știe ce drepturi violate, inițiativa lor protestatară, fiind astfel complet abandonată de număr, nu le rămâne decât să se pună în fruntea unor cuvinte ca: „*drept, democrație, libertate*”, scontând că de acestea se poate abuza în voie, fără ca ele să se poată apăra.

Au ignorat totuși cu desăvârșire că timpul și împrejurările au modificat în așa măsură sfera acestor noțiuni generale încât tocmai prin ele se aspiră astăzi la un regim similar aceluia care, din clipa când a intrat la noi în funcțiune, i-a paralizat complet pe ei.

Nu e locul aci de a reconstitui sensul și extensiunea termenilor fundamentali, de care obișnuit uzează filozofia politică; deoarece însă mai ales deblocării noastre politici prezintă „*democrația și libertatea*”, ca expresia unui regim binecuvântat, complet opus celui care azi totuși a adus liniște și ordine la noi în țară, să ne fie îngăduit a le rectifica părerile prin felul cum înțelege democrația și libertatea unul din cei mai necontestati militanți și doctrinari ai acestui sistem de guvernare, care este însuși d-l Léon Blum.

În cartea sa „*La réforme gouvernementale*” (1936), d-l Léon Blum, ca exponent al regimului democratic, afirmă: „....Avem nevoie de un *șef*, care să conceapă și să *practice efectiv* meseria de șef... (pag. 16 și 57).

...El trebuie să fie, înainte de toate, un *adevărat bărbat* (pag. 67). El trebuie să *concentreze* dublul rol a unui șef, adică să fie *dintr'odată șef al executivului și al legislativului*... (p. 179).

...Stabilitatea politică are nevoie de un *șef real* care să poată impune, *disciplina necesară* unei majorități vii și reale (pag 215).

...Orice lucrare colectivă exige o *direcțiune unică* (pag. 27) pusă în aplicare de un *șef*, în care trebuie să ne obișnuim a ve-

dea ceea ce este sau ar trebui să fie în realitate: un *monarh* (pag. 28) adică... *încărcat de totalitatea puterii executive* subsumând și încarnând toate forțele vii ale națiunii, (pag. 28) *deodată ca inspirator, conducător și arbitru* (pag. 33).

...El trebuie să dețină postul suprem de comandant și să domine întreaga acțiune politică a țării (pag. 33).

...Practica *centralistă și autocratică* nu e de loc contrarie doctrinei (p. 46)..., șeful trebuind să țină în mână sa *ansamblul tuturor afacerilor de stat*. (p. 44 și 52).

...Ne trebuie, ca o generație spontană de oameni de stat, care să *impună ordinea prin acțiune*" (p. 205).

Dezideratele acestea ale democrației, formulate în scopul consolidării ei, au fost identice puse în aplicare recent la noi, bineînțeles în forma în care ne-o îngăduiau împrejurările specifice ale țării noastre și în conformitate cu ceea ce tradiția a instaurat ca imperios permanent în forma noastră de guvernare.

Dacă viabilitatea unei națiuni se măsoară pe puterea ei de a elimina dela conducere pe tot fruntașul care se singularizează, sau se comportă capricios, apoi vigoarea unei națiuni se măsoară deopotrivă și pe puterea ei de absorbire a elementelor străine și a disolvării acestora în masa națională.

Numai în națiunile slabe și fără viitor aceste elemente se diferențiază și se permanentizează chiar în diferențierea lor.

Pornită mai ales pe chestiunea evreiască, — care de fapt constituie o problemă internațională și trebuie considerată în alt spirit — opinia publică românească a avut tendința să conteste aceste elementare adevăruri.

Instinctiva ei reacțiune, însă, influențată de susnumita chestiune, o înșală și tinde a zădărnici una din laturile cele mai semnificative ale puterii etnologice a națiunii noastre: darul ei de a asimila.

Se uită astfel nemai-pomenita iuțeală cu care poporul românesc în trecutul depărtat și în cel recent, a digerat elementele

străine, compacte sau răslețe, cu care întâmplările l-au adus să conviețuiască.

Dela barbarii Evului Mediu, dispăruți fără urmă, până la grecii, sârbii, bulgarii, rușii, etc. timpurilor mai recente, această putere etnică de absorbire s'a manifestat fără încetare. Și azi, ea agreghează zilnic neamului nostru mii de indivizi, în condiții ce dorim să examinăm mai de aproape.

Deși puterea de asimilare se exercită deopotrivă asupra tuturor alogenilor, din punct de vedere practic trebuie să considerăm separat străinul răsleț și străinul care, din motive istorice, trăiește în masse mai mult sau mai puțin importante, localizate geograficește, și constituind așa numitele *minorități*.

Străinul răsleț, oricare i-ar fi origina, slavă, germană, latină, etc., de îndată ce se stabilește definitiv în țară este destinat unei foarte rapide asimilări.

De obicei, el se căsătorește cu o româncă, iar copiii, care au jumătate din sânge și toate legăturile familiale aproape românești, nu se mai consideră străini.

Dacă străinul considerat este o străină, românizarea copiilor nici nu se discută; moștenind numele românesc al tatălui, aportul străin nu mai figurează în starea lor civilă, și ei devin cetățeni de plin drept.

Dacă însă străinul este un bărbat, faptul că numele lui se transmite descendenței are actualmente consecințele cele mai paradoxale; din nu știm ce motive, se face tot posibilul de a *menține* acești descendenți în afara națiunii.

Astfel, noua lege a schimbării numelui ajunge la o quasi interdicere a schimbării în scop de asimilare. Se pare chiar că o astfel de dorință e oarecum considerată ca o încercare de introducere frauduloasă, în masa națională.

Cunoaștem cazuri în care s'au făcut serioase greutăți la ocuparea de posturi administrative unor persoane, creștine ortodoxe, descendenți în a treia sau a patra generație de germani, emigrați sub Cuza-Vodă sau sub Regele Carol I, și a căror nume *singur* îi făcea minoritari.

Se poate astfel afirma că, dacă anumite minorități figurează în statisticile noastre cu cifre sporite de evrei sau alții, populația românească în schimb este *subevaluată*, scăzându-se toți acei ce, sub un pretext oarecare — ca nume de alură străină, confesiune catolică-romană sau evanghelică, etc. — sunt trecuți arbitrar în rândul minorităților.

Se impune, credem, o modificare logică a acestei ciudate stări de lucruri. Nu se poate restrânge asimilarea la reasimilarea românilor maghiarizați sau rutenizați; nu se poate ține la infinit în afara comunității naționale indivizi care, din generație în generație, devin în sângele lor și în mentalitatea lor din ce în ce mai români.

Mai ales că, dacă aceste măsuri s'ar fi aplicat de acum 70—80 de ani de pildă, se poate afirma că o notabilă proporție a boierimii și a burgheziei noastre mici, medii și mari ar trebui să fie considerată astăzi ca minoritară.

Câți dintre noi, chiar cei mai sinceri și autentici patrioți, n'au un bunic sau un strămoș venit de peste Dunăre, de peste Nistru, sau de dincolo de Tisa?

Dacă s'ar rezolvi în sensul unei firești asimilări problema străinilor răsleți, s'ar deschide și posibilitatea unei rapide soluționări, în sensul cel mai favorabil, a problemei generale a minorităților.

Funestul politicianism electoral de după războiu, a făcut în această direcție, exact inversul de ceea ce era interesul național.

Pentru a păstra creaturilor sale cel mai mare număr de posturi lucrative, rezervându-și totuși, în ajun de alegeri, posibilitatea unor tratative și alianțe fructuoase, el a depărtat sistematic pe minoritarul dornic de a se încadra în viața românească, menținându-i, dimpotrivă intacte toate organizațiile sale.

În loc de a căuta cel mai mare număr de căsătorii mixte, care ne-ar fi dobândit chiar astăzi o largă generație ce ar fi legat nenumărate familii minoritare de națiunea dominantă, nefastul regim a sacrificat demogogiei unui ultra-naționalism fără vederi mai largi, interesele noastre reale.

Și aci, ca în atâtea și atâtea alte domenii, noua viață, care a prins în vremea din urmă a purifica atmosfera acestei țări, are o operă măreață de realizat.

Avem încrederea că o va începe fără întârziere, deschizând larg porțile celor ce păstrează din trecutul lor minoritar numai sonoritatea numelui de familie, să se integreze printr'o simplă ajustare a acestuia în națiunea românească, din care fac parte prin sângele pe care-l poartă în vine și prin completa participare în orice împrejurare la destinul acestei națiuni.

Admițând că oricare războiu are întotdeauna și o cauză binecuvântată, apoi justificarea morală a războiului dintre 1914 și 1918 a fost inițiativa de a face în viitor hotarele Statelor să coincidă cu limita extensiunii teritoriale a fiecărei națiuni.

Propriu zis, acest războiu și-a descoperit cauza morală abia cu mult mai târziu după ce a fost deslănțuit.

Poate deaceia a și durat atât de mult, încât s'a sfârșit, cum pentru prima oară s'a întâmplat în istorie, mai mult printr'o egală epuizare a ambelor grupe de adversari, decât printr'o victorie deplină a unei mentalități supra celei opuse.

Lipsind părților atât puterea de a impune cât și aceea de a refuza, s'a încheiat în pripă la Versailles mai mult un armistițiu decât o pace, fiecare stat hrănind aparte speranța că timpul va corecta în favoarea sa tot ce a statuat eronat o conferință extrem de obosită.

Ca întotdeauna însă, și de data aceasta, indecizia unui protocol nu a făcut decât să consfințească dreptul fiecărui contractant de a nu-l respecta.

Așa se explică cum de a doua zi după ce a fost încheiat tratatul dela Versailles, el a și intrat în faza modificărilor, frica de un nou războiu trecând în mod destul de straniu, răspunderea întreagă asupra celor puși în situația să acorde concesiuni, în loc de a rămâne asupra celor care nu șovăiau să le pretindă.

O opoziție la pretensele revizuiuri a fost, ce-i dreptul dintru început îngreunată de faptul că toate revendicările pe care cei

ce au fost inițial considerați drept învinși, le făceau aceștia tocmai în baza acelor principii pentru instaurarea cărora pretind că s'au luptat la rândul lor cei ce s'au considerat învingătorii.

S'a ajuns, astfel, la un fel de reglementare fluidă a politicii internaționale și ceilalți cedau în același pas. Era o formă de a asigura pacea fără a se ține seamă că se impuneau încontinuu jertfe tocmai acelor state care nici nu au decis aranjamentele dela Versailles, nici nu au fost chemate să participe la târgul ce s'a pornit ulterior.

Intorcând ca armă în contra tratatului dela Versailles însuși principiul pus la baza acestui tratat prin care se recunoștea fracțiunilor naționale dreptul de a se reintegra din proprie inițiativă la națiunea mamă din care au fost desprinse, învinșii, prin simple amenințări, au luat locul învingătorilor, iar învingătorii au prins să părăsească mai mult teren decât dacă ar fi pierdut efectiv războiul.

Noua situație ce s'a creat astfel progresiv, e departe să reprezinte începutul unei păci perpetue, fiindcă aceleași greșeli se repetau din nou ca acelea care au făcut caduc tratatul dela Versailles dela început.

Principiul minorităților formulat destul de vag de Liga Națiunilor a devenit inaplicabil când aceeași ligă i-a fixat și procedura punerii sale în aplicare.

Prin însuși faptul că această instituție — care, de fapt, n'a reprezentat decât o conferință, unde putea fi în voie tratatul dela Versailles atacat — a luat asupra-și și apărarea intereselor insulelor minoritare răspândite în interiorul mai multor țări, se recunoștea ipso facto că o alipire a acestora la trunchiul original este nerealizabilă, iar o autonomizare a acestora înăuntrul unei alte națiuni, dă naștere unor raporturi așa de ciudate, încât fracțiunea, fiindcă se bucură de protecțiunea unui for internațional, ar urma să aibă mai multe drepturi decât le are națiunea majoritară în mijlocul căreia ea e situată.

Lumea trebuie să se lămurească odată că dreptul de autodeterminare a națiunilor are o limită peste care nu se poate trece fără a crea încontinuu noi oprimați.

În primul rând, are o limită din cauza interpătrunderii ce se produce în genere acolo unde se întâlnesc cu teritoriul două națiuni.

Deasemeni, principiul minorităților are o limită în recunoașterea faptului că o fracțiune națională colonizată într'un loc nu poate câștiga un drept definitiv asupra teritoriului pe care îl ocupă, mai ales că deplasarea sa a fost inițial făcută în scopul de a disolva unitatea masivă a naționalității băștinașe.

În sfârșit, imposibil este de a recunoaște unei minorități un drept definitiv de posesiune asupra teritoriului pe care îl ocupă, atunci când istoria confirmă că posesiunea aceluiași teritoriu a aparținut inițial națiunii majoritare.

Deposdarea băștinașului în favoarea ocupantului este o pretențiune așa de absurdă, încât orice negociațiune pe această temă este cu desăvârșire exclusă. O revendicare de acest fel nu s'ar putea pune în aplicare decât printr'un act de forță, și atunci lupta cea mai crudă este justificată împotriva străinului care devine astfel cotropitor.

Sunt puncte de vedere care este bine să fie spuse de cu vreme cât mai răspicat, cu atât mai mult cu cât ele pot aduce și un serviciu amical tuturor acelor care ar năzui vreun efort în această direcțiune.

În tot cazul România a ținut, ca din propria inițiativă, să asigure tratamentul cel mai liberal grupărilor minoritare de pe teritoriul țării noastre, dovedind prin aceasta întâiu cât de mare este încrederea noastră în vigoarea propriului nostru element național, iar în al doilea rând cât de siguri suntem de interesul ce-l au minoritățile de a se integra în organismul românesc pentru o conviețuire cât mai armonică și mai prosperă pe acest pământ fecundat dintr'un început de sângele și munca românească.

IN ATENȚIA FOȘTILOR OAMENI POLITICI

Cum s'au desființat reciproc partidele noastre politice. — Criticism constructiv și criticism destruc-tiv. — Sfârșitul politicei ca profesiune și a guver-nării drept antrepriză. — Cum se pot reabilita oamenii politici. — Concursul colectivității la noua orânduire.

Partidele politice românești au intrat în agonie din clipa când, în loc ca ele să militeze pentru a impune o idee, s'au mobilizat mai ales în scopul de a-și asigura o antrepriză.

O bună parte dintre oamenii noștri politici n'au fost, în vremea din urmă, altceva decât niște vameși improvizati, intercalați prin abuz între oficialitatea țării și oricare cetățean.

Numai cine făcea parte din „asociație“, sau cine, fiind afară, înțelegea să plătească un tribut, putea să se bucure de drepturile pe care legea scrisă i le conferă.

De fapt, în tot decursul acestei din urmă epoci, dreptul de orice fel era suspendat în favoarea *excepțiunii*, aceasta din urmă fiind cultivată de politicieni, tocmai fiindcă se dovedea mult mai rentabilă.

Dacă, deci arbitrarul a fost metoda și tirania efectul, scopul unic al partizanilor a rămas, în permanență, interesul pentru suma ce se putea estorca.

De „*libertate*“ a putut fi vorba numai întrucât a servit fiecărui partid ca amorsă pentru a recruta noi militanți. În realitate insul a trăit în această perioadă într'o situație de prizonier, fie că era înrolat într'un partid, fie că era izolat de către un partid;

„libertatea“ rezumându-se doar la dreptul partidelor de-a participa la competițiunea care scotea politicește țara la mezat.

Partidul căruia îi era adjudecată, puneă toate diligențele să absoarbă pecuniar, din primul moment, cât mai mult; pe când celelalte partide să provoace, cât de repede, o nouă licitație.

Numărul persoanelor care au avut până ieri politica drept unică profesiune, se cifrează la cca 30.000 inși pe țara întreagă, iar prelevarea acestora pentru intervenții, la minimum 2 miliarde de lei anual.

Acest bir suplimentar impus țării de politică n'ar avea prea mare importanță, dacă ar fi corespuns unei creațiuni pozitive pe care beneficiarii ar fi adus-o în schimb. Realitatea e însă că numai *stânjenind cursul normal al treburilor*, a reușit politica să legitimizeze perceperea unei astfel de taxe liberatorii.

Politicianul s'a insinuat în viața curentă a țării drept un intermediar care, creând dificultăți contactului dintre cetățeni și organele administrației publice, a scumpit traiul tuturor și a ruinat legalitatea în același timp.

Vanitatea sau aviditatea oamenilor politici au fracționat partidele până la completa lor disoluțiune.

Căci chiar de am presupune că au fost cu intențiune măcinate, operațiunea nu putea reuși, decât favorizată fiind de lipsa de coeziune dintre membrii aceleași grupări.

Nimeni nu a contribuit mai mult la deprecierea frunțașilor partidelor noastre politice, decât stăruința pe care ei înșiși au înțeles să o pună, ca să se defaime reciproc.

Se ajunsese în vremea din urmă, să se ceară puterea în baza unei atari lipse de solidaritate înlăuntrul partidului și de prestigiu al acestuia față de țară, încât recurgerea la o formă cu totul nouă de guvernare s'a impus, în ultimul moment, ca fiind unica posibilitate de a preîntâmpina anarhizarea completă a conducerii de stat.

Nu trebuie să se uite că partidele politice sunt acelea care au pretins sgomotos, într'un spirit care anticipa regimul autoritar, că un guvern care nu dispune de cel puțin trei sferturi din

parlament, trebuie să *demisioneze* fără întârziere, deoarece cu majorități obținute din consensul mai multor partide, este exclus să se poată, în țara noastră, guvern!

Și tot astfel, aceleași partide politice au făcut toate diligențele, ca un nou examen, în fața scrutinului, să *nu cumva* să mai aibă loc.

Prin urmare, — când un partid plasat, în chip de experiență, la guvern pierdea după patru săptămâni frânele din mână, când cel mai mare partid din opoziție petiționa în panică pentru amânarea alegerilor, iar al doilea mare partid democratic al țării n'avea curajul să înfrunte corpul electoral, decât prinzându-se de brațul unui partid terorist — nu mai poate fi vorba că activitatea partidelor politice ar fi fost suspendată printr'un act arbitrar.

Partidele politice singure sunt acelea care s'au scos din uz, dând astfel lovitură de grație regimului sub care ele, odinioară, s'au putut forma și desvolta.

Trebuie să recunoaștem totuși că de un anume spirit politic românul a dispus în totdeauna. Multe fapte mari ale trecutului său, și multe scăderi ale vremurilor mai recente își au în această însușire explicația lor.

Căci propriu zis, spiritul politic se compune din două elemente, ce pot fi ori foarte folositoare colectivității, ori dăunătoare ei: unul este *spiritul critic*, celălalt *spiritul de inițiativă*.

Nimic nu este mai constructiv ca o critică sinceră, liberă și obiectivă; nimic mai steril ca o eternă critică pătimașe de partizan politicianist.

Nimic nu este mai constructiv, mai bogat în posibilități infinite, ca o inițiativă, țâșnită din toate colțurile unui neam aducând fiecare, sau o contribuție sau o vedere nouă, adică înnoind, vitalizând după putere și competență, care un amănunt, care o latură întreagă a activității naționale.

Nimic, însă, mai dăunător, ca inițiativa particulară așa cum degenerase ea de două decenii, orientându-și inventivitatea aproape exclusiv în exploatarea parazitară a bogățiilor țării.

Aceste constatări n'ar avea niciun rost, dacă toate elementele vieții noastre publice ar fi înțeles și acceptat fără arguții, transformările capitale pe care le încearcă țara noastră în prezent.

Realitatea este, însă, că unii, din fericire foarte puțini, loviți prin suspendarea intervenționismului politic în interesele lor materiale, nu s'au putut încă adapta; și astfel au transformat în critică orice inițiativă ce s'a luat fără vreo participare a lor.

Perfecțiunea, firește, nu se găsește în zestrea omenirii; apropierea de ea se face, cum zic matematicienii, prin aproximații succesive, în care critica pozitivă are un mare rol de jucat; *dar numai critica ce se ocupă exclusiv de obiect și nu urmărește alt scop, ideologic sau de mai puțin nobilă natură.*

De ce să credem neapărat că numai partidele politice convin acestei țări, când nimic nu se modifică astăzi în România, care să nu decurgă direct din modul dezastruos în care și-au înțeles partidele misiunea lor?

O țară fragmentată între partide, partide fragmentate între ele, negustoria și lipsa de autoritate ce rezultă, anarhia și minarea ființei Statului, iată ce a provocat salutara reacțiune din Februarie 1938.

Că, poate, în programul fiecărei grupări se găsea câte ceva bun și sănătos, nu împiedică faptul că, în perindarea lor la putere niciunul din partide n'o putea îndeplini, pe când un regim apolitic își ia foarte realist inspiratiile din orice tabără crede de cuviință, împletind autoritatea cu democrația și energia cu respectul persoanei.

Acei, care nu sunt satisfăcuți de opera imensă ce se realizează sub ochii noștri, să-și recunoască cu bună credință mai de grabă copiii ce ei au părăsit și pe care alții îi cresc cu grijă și cu pricepere.

Câte încercări perfect gândite și bine înjghebate, n'au fost în decursul ultimilor ani năruite, sau deviate dela prima lor destinație pentru a fi transformate în simple dar mănoase afaceri!

Deaceia prima, poate, și cea mai importantă misiune a guvernării actuale este de a creea anumite tabu-uri, de a intro-

duce în practica vieții politice și administrative concepția unor domenii rezervate, de care particularul să nu se mai poată atinge cu ușurința și lipsa oricărei răspunderi cum s'a practicat până de curând.

Există destule câmpuri de activitate rodnică în România, ca să nu fie omul politic împins de nevoie, și peste voința sa, să practice numai haiducia administrativă.

Noua Constituție definește aceste câmpuri cu o perfectă claritate: ele vor fi economice, corporative, adică legate de exercițiul real al unei profesii.

Cum să ne explicăm deci că *niciunul* dintre foștii lideri ai partidelor nu pare să se îndrepte către această nouă activitate corporativă?

N'au avut, oare, foștii noștri conducători niciun alt mijloc de existență decât exercitarea periodică a vreunui mandat politic.

Cum se poate că *niciunul* nu încercă măcar să se adapteze noului electorat așa cum l-a stabilit noul nostru pact fundamental?

Oameni cu pondere pot să discute, să emită sugestii, iar din larga desbatere proiectele vor ieși remarcabil de puse la punct și satisfăcătoare într'o pluralitate de laturi ce cu greu s'ar obține cu altă metodă.

Deaceia, toți acei care au activat în vreo formație politică, își pot astăzi reabilita trecutul, nu prin abțineri sau obiecțiuni, ci tocmai dimpotrivă, punându-se fără rezerve la dispoziție; orice contribuție de acest fel, în clipa de față, ne mai fiind în folosul unui singur om, ci în acela al întregii colectivități naționale.

Sunt clipe grele pe care soarta le rezervă unei țări, când numai unitatea de comandament mai poate să salveze.

Să nu se uite însă, că, oricare ar fi valoarea comandantului suprem, ea nu poate să aducă roade, decât atunci când el beneficiază de acel *nelimitat concurs al tuturor* care este unica expresie a adevăratului patriotism.

FRONTUL RENAȘTERII NAȚIONALE

In locul diviziunii, solidarizare. — Substituirea electivului prin selectiv. — Eliminarea particularului în favoarea generalului. — Apelul masei deconcertate după comandamentul unic. — Dictatura arbitrarului și dictatura legalității. — Suveranul ca personificare a autorității Statului. — Constituția individualistă și constituția colectivistă. — Inlocuirea „dreptului” prin „datorie”. — Caracterul temporar al ideologiilor politice. — Naționalismul ca un stadiu intermediar al umanitarismului. — Din idealismul conducătorului voința mulțimei.

Nici zece luni pline nu a durat suspendarea oricărei posibilități pentru cetățeanul român de a participa la viața politică a țării, adică dela legea din 31 Martie 1938 care desființează partidele politice, până la legea care înființează „Frontul Renașterii Naționale” la 16 Decembrie a aceluiaș an.

O astfel de restricțiune fusese inițial dictată de caracterul fratricid în spre care evoluase în ultimul timp lupta pentru putere dintre diferitele formațiuni politice.

Pauza aceasta impusă tuturor militanților politici avea ca scop în deajuns de justificat să le permită lor să se desmeticească, iar națiunii să se sustragă influenței acelora care, propagând ca mijloc de acțiune resentimentul, o divizase până în pragul desagregării.

E greu de apreciat în clipa de față dacă durata carantinei a fost suficientă.

Dat fiind însă că perspicacitatea care a distins momentul când se cerea să fie introdusă, este aceeași care a decis ridicarea

ei prin înființarea, pe bază de lege, a Frontului Renașterii Naționale, urmează că disputată nu mai poate fi oportunitatea măsurii, ci numai perspectiva pe care o deschide și modul în care este cu putință să fie utilizată în interesul suprem al colectivității românești.

De sigur că reducerea la *una singură* a formațiunilor în care cetățeanul român poate să activeze de acum înainte pe teren politic, e ursită dintru întâi să deconcerteze.

Să se înțeleagă însă, că de data aceasta, nu mai este de loc vorba de a da curs liber *electivului* întemeiat exclusiv pe promisiuni, ci, dimpotrivă, de a obține maximul de concentrare națională în jurul unei guvernări care pune în valoare *selectivul*, posibil de a fi dedus numai din valori.

Inseamnă în acest caz *selecție* a desprinde cu precizie, ceea ce, fiindcă este general poate fi și comun. Iar mai departe a lărgi prin perseverare raza de extensiune a comunului și a specificului, necesar să fie relevat și cultivat într'o anume perioadă din desvoltarea unei națiuni.

Nuanțele de interpretare, care deosebeau odinioară programele diverselor grupări politice, sunt azi complet eliminate de evidența unor condiții fundamentale și imperioase, de a căror împlinire depinde dintr'odată și existența neamului și posibilitățile sale de propășire viitoare.

Ceeace caracterizează actuala guvernare a țării este, în primul rând, că toți componenții ei au înțeles deopotrivă, că numai cine este în stare să se elibereze de tutela fracțiunii, poate să servească, cu adevărat, totalitatea.

S'a realizat astfel o uniune înlăuntrul cadrelor noastre conducătoare inimaginabilă vreodată în trecut. Iar această uniune cată astăzi, prin înființarea Frontului Renașterii Naționale, să fie propagată mai departe, spre a îngloba în ea nu numai masa electorală, dar, de posibil, întregul efectiv conștient al colectivității noastre naționale.

Coeziunea oricărei uniuni o poate însă întotdeauna garanta numai unitatea de conducere.

E marele războiu, care a lăsat lumii politice drept moștenire învățătura, că victoria decisivă o repurtează numai acela care știe să facă uz de comandamentul unic.

Dirijarea de acest fel nu exclude contribuția valorilor excepționale și nici inițiativa care poate fi profitabilă colectivității.

Dovada o dă cea mai dirijată organizație socială anume aceea care este *armata*, unde totuși e loc larg deschis pentru fapta excepțională și pentru eroismul personal.

Concentrarea voinței colective în mâna unei singure persoane are în vreme de luptă și de mari prefaceri avantajul, că îi dă o virulență pe care numărul o poate avea totdeauna ca forță, dar niciodată ca inițiativă.

Și totuși, oricât de valoroasă ar fi o inițiativă, realizarea ei e în funcțiune de autoritatea pe care i-o pun ceilalți la dispoziție, sau știe ea singură să și-o cucerească.

Concentrarea autorității într'o singură mână i se zice, curent, *regim autoritar*.

În epocile de mare confuziune, de prefacere și deprimare, *libertatea* apare ca o desagregare a comunității, o abandonare a individului într'un haos social.

Deaceia, oricât de ciudat ar părea, omul de rând, din spaimă, apelează în astfel de vremuri la un stăpân care să-i suspende libertatea, substituind-o prin decizia sa.

Vrea să simtă o putere care să-l conducă singur — încotro este indiferent — numai să-l scoată din șovăire.

Omul de rând suportă orice soartă, singur *problematica* îl aiurește până la dezolare.

Așa se explică de ce întotdeauna el urmează pe cel care numai *afirmă*, considerând în schimb ca pe un adevărat vrășmaș pe oricine care, tocmai fiindcă-i prezintă mai multe soluții, îl angajează astfel într'o dilemă.

Este însă o fundamentală deosebire dacă această concentrare a autorității se obține prin uzurparea legalității, sau e dimpotrivă rezultatul voinței unanime în scopul tocmai de a o restaura.

Există astfel două regimuri autoritare complet antagoniste între ele, și anume unul care rezultă din subordonarea colectivității de către abuziva comportare a unui partid politic, și altul, prin care colectivitatea tinde tocmai dimpotrivă să se libereze de orice dominație de acest fel.

Fiindcă primul recurge numai la violență și teroare, reprezintă ceea ce s'ar putea numi *dictatura arbitrarului*, iar cel de al doilea, fiindcă face uz de ordine și apelează numai la conciliațiune, inaugurează ceea ce s'ar putea, la rândul său, numi *dictatura legalității*.

Între dictatura *totală* a unui insurecțional factor *parțial* și între dictatura *totală* a unui factor desemnat chiar de legalitate ca expresie a *totalității*, convine, de sigur, regimul celui din urmă și aceasta fiindcă pretutindeni unde primul nu se poate exercita decât oprind, cel din urmă are avantajul că, în aceleași ocazii, se exercită de regulă, liberând și redresând.

Dar tocmai fiindcă unul anulează legalitatea și celălalt dimpotrivă o majorează, autoritatea primului are un caracter vremelnic, pe când a celui din urmă, unul permanent.

Rămâne, așa dar, să se rezerve denumirea de *dictatură* pentru orice expedient provizoriu de acest fel, iar acolo unde rigoarea urmărește o restabilire a autorității legale permanente, să i se zică *suveranitate*, în scop distinctiv.

Pretutindeni este *Statul* acela care sintetizează întreaga suveranitate a unei colectivități organizate.

Deoarece însă articulația multiplă a mecanismului unui Stat pricinuește uneori o anume fărâmițare a autorității sale, suveranitatea sa singură îndeamnă în asemenea caz a se *personifica* spre a se putea astfel comprima din nou.

Trebue deci, să se considere extrem de protejată de soartă o țară, care asemenea României, în momentele de față, rămâne scutită de riscurile oricărei experiențe în această direcție, prin faptul că și-a putut depune totalitatea puterilor sale, compromise de sciziunea dintre partidele politice, în mâna cea mai pre-

gătită și prin grația lui Dumnezeu în de ajuns de fermă, de care dispunea în prezent, care este aceea a Suveranului.

Este un fapt care trebuie cu deosebire relevat spre a înțelege transformările încercate de țara noastră în ultima vreme, anume că *nu singur Supremul nostru Factor Constituțional s'a încărcat cu un plus de răspunderi, ci L-au încărcat însăși partidele politice*, atunci când alarmate și-au dat seama, că excesul de disensiune la care s'au dedat, le-a consumat autoritatea în așa măsură, încât n'au mai avut puterea să transforme voința lor în act, spre a asigura mai departe o guvernare normală.

În consecință, nu ca de un partid politic se poate vorbi de Frontul Renașterii Naționale, misiunea sa fiind, nu să dispute puterea altora, ci să ridice națiunea întreagă pentru a seconda Regalitatea în acțiunea de restabilire a autorității Statului și de promovare a puterilor creatoare ale neamului, acțiune pe care Suveranul a trebuit s'o întreprindă atunci când tocmai acei care au compromis această autoritate, au fost și primii care au abandonat terenul.

Fiind o mobilizare generală a națiunii într'un scop precis și unic, Frontul Renașterii Naționale nu are un program specificat și nici nu trebuie să aibă.

A enumera intențiunile constituia momeala obișnuită a partidelor politice de odinioară; pe când Frontul Renașterii Naționale, care în loc să acorde membrilor drepturi, nu face decât să le impună datorii, nu are niciun interes să uzeze de miraje, ca să poată să ademenească aderenți noi.

E absolut greșit a crede că dreptul se rezumă în a admite obligațiile altora față de tine, neglijând complet obligațiile proprii față de celălalt.

Și totuși, sub constituția individualistă, viază regimul dreptului așa cum este indicat mai sus, pe când sub constituția colectivistă ia locul dreptului, *datoria*.

Datoria nu este o robie și prin urmare o diminuare a expansiunii individului, fiindcă procesul de integrare în colectivitate conține în sine o mai mare satisfacție, fiind mai multora util

decât în cazul singularizării care abandonează masa și astfel lipsește dintr'odată și de utilitate și de ecou.

Tot „eu“-ul, delimitat în genere de măruntele nevoi cotidiene imediate, își majorează imens dimensiunile, atunci când conducătorii săi reușesc să-i creeze țeluri noi, sub imperiul idealismului lor concretizat în dogme.

Numai așa datorită către noi înșine ia proporțiile unei datorii către colectivitate și din care singur poate lua naștere spiritul de sacrificiu și eroism.

Ca și pentru un om și pentru un popor, important nu este a trăi cu orice preț, ci în ce condiții poate să trăiască.

Deosebirea e că pe când individul uman are în tot decursul vieții sale sentimentul că începe să moară de cum se naște, un popor are, prin însăși natura sa, conștiința pozitivă a unei vieți fără de sfârșit.

Deaceia poate că jertfa de sine, când o întreprinde un individ numai pentru propria sa mântuire nu e în realitate decât expresiunea renunțării, sub forma celei mai penibile lașități; în timp ce întreprinsă de același individ pentru mântuirea colectivității, devine tocmai dinpotrivă măsura vitalității unei colectivități anumite, sub forma căreia îi se zice *eroism*.

Individualismul nu constă în a se deosebi de semeni, ci în puterea spirituală a individului de a se identifica prin trăire simpatetică cu cât mai mulți, iar *unanimismul* nu poate fi obținut decât dacă fiecare individ este utilizat real în măsura nu numai a aptitudinilor sale, dar chiar și a virtualităților ce i se pot atribui.

Numai mobilizarea efectivă a totalității crează unanimitatea; altfel, fiecare neglijat își găsește o justificare a inactivității sale în critica celor care distribue însărcinările, adică tocmai cei care îl abandonează cultivă într'însul un negativist.

Datoria este pentru individ conștiința dependenței sale de colectivitatea din care s'a născut și în care îi este dat să trăiască.

La rândul ei, *dependența* este trezită în fiecare individ prin identitatea țărilor ce sunt, sau ar trebui să fie, insuflate tuturor componenților unei colectivități deopotrivă.

Trebue deci, ca guvernanții să știe a crea continuu țeluri noi unui popor.

Iată de ce doctrinele politice, spre a avea o valoare, trebuie direct extrase din realitate; și cum realitatea vie e prinsă într'un neîntrerupt curent de evoluție, mai ales când se întreprinde o reconstituire totală a vieții unui Stat, urmează că doctrinele pot să devină folositoare, numai când adoptă instabilitatea corespunzătoare adaptării la necesitățile momentane, ceea ce înseamnă, cu alte cuvinte, că meritele adevăratului conducător nu rezidă în fidelitatea pe care o păstrează unor doctrine, ci tocmai în puterea de a se degaja de robia lor, spre a corespunde și a fi încontinuu inventiv față de o actualitate în prefacere neîntreruptă.

E necesar deci să se știe că nu există ideologie politică de o valabilitate permanentă. Ea trebuie să se schimbe în directă relațiune cu succesiunea diverselor stadii din dezvoltarea vieții unui popor, orice perseverare ideologică neputând decât să-i stânjenească evoluția încastrând-o până la o completă paralizare.

A intervenit astfel în prezent conformismul autoritar când diferențierea provocată de regimurile democratice s'a transformat într'o adevărată disoluție a organismului social; precum firește este de presupus că un regim similar celui democratic, fatal va trebui să renască odată în viitor și anume atunci când calibrarea sufletelor pe o singură dimensiune întreprinsă azi de conformism va uniformiza în așa măsură societatea, încât diferențierea se va impune din nou ca o condiție esențială pentru a lărgi orizontul în vederea unui progres. Oricare ar fi însă regimurile politice, adevărat rămâne întotdeauna, că singur ce e valabil și folositor pentru colectivitate, e prin aceasta predestinat să fie etern.

Ce e bun numai pentru individ moare odată cu individul, pe când ce e bun pentru colectivitate trăiește perpetuu în aceasta,

colectivitatea, ca și specia, fiind singura vietate de durată permanentă în univers.

În definitiv, numai prin faptă se simte cu adevărat omul trăind.

Prin urmare, cu cât guvernanții angajează mai mult masele în înfăptuiri, cu atât le majorează și gradul lor de vitalitate. Aci trebuie căutată cheia pentru miracolul dinamizării.

Voința cere încredere, iar încrederea, ideal.

Idealismul colectiv este voința conducătorilor, care transformată fiind într'un dogmatism de natura imperativă, stigmatizează și angajează voința celor mulți în acțiuni ce depășesc orice calcul imaginabil.

Idealismul pur e prea nebulos pentru mulțime și deaceia niciodată nu i-a dat urmare. Masele au nevoie de tonul imperativ al comandai pentru a se pune simultan în mișcare și acest ton imperativ rezultă din idealismul conducătorilor când aceștia au și energia și claritatea de a-l comprima în dogme și a-l întruchipa în obiective palpabile.

Formând spiritele sub imperiul unei idealism concretizat în dogme, toată comanda care siluește fără excepțiune individul, se transformă într'o inițiativă proprie care liberează.

Așa se explică de ce ocârmuitorii care știu să infiltreze idealismul lor în masă, obțin o dinamizare a acestora de caracter vrăjitoresc, supranatural.

Deci dacă Frontul Renașterii Naționale renunță firește la programul convențional de partid, spre a rupe astfel complet cu trecutul, adoptând în schimb numai o *ordine de bătae* amănunțit lucrată și după etape gradată, apoi în nici un caz nu poate să negligeze totalitatea nouilor mijloace de sugestionare a maselor, subsumată în cuvântul *propagandă*, și care s'a verificat pretutindeni ca absolut indispensabilă când e vorba de animarea și redresarea generală a unei națiuni.

Trebuie prin perseverență să se inoculeze câteva idei de bază care decid de noua orientare a vieții noastre naționale.

Acestea ar fi:

Lumea nouă se caracterizează prin colectivismul care se substituie individualismului.

Umanitarismul fiind cu mult prea larg și imprecis, s'a dovedit că exercită un rol disolvant în societatea actuală, pe când spiritul colectiv poate fi trezit și animat în prezent numai fracționând umanitarismul în *naționalism*.

Dacă naționalismul își delimitează raza sa prin exclusivism în afară, înlăuntru este însă creator de afinitate între indivizi până la crearea unei noi specii în fauna lumii, anume aceea determinată de individualitatea nouă de ordin colectiv care este astăzi națiunea.

Individul nu contează decât înlăuntru colectivității anumite al cărui produs e fiecare.

Lucrând la prosperitatea acestei colectivități, lucrează abia individul realmente și în folosul său particular; și aceasta, deoarece contribuția tuturor reprezintă pentru fiecare individ un aport cu mult mai mare decât poate fiecare dobândi în luptă și străduință izolată.

Eforturile individuale pot să conveargă însă numai atunci când au la bază o identitate de contribuții, de condiții de viață și de necesități a membrilor care compun acea colectivitate.

Această identitate rezidă numai în acea asociație care are la bază identitatea caracterului național.

Singur naționalul e în stare să contopească o pluralitate într-o ființă nouă colectivă a cărei vitalitate rezidă în faptul că dispune de un suflet unic.

A cultiva coeziunea națională nu include de loc xenofobia, fiindcă oricine nu are rezonanța necesară pentru fondul comun al acelora de același sânge, nu poate să se integreze și astfel singur se exclude dintre aceia care-și verifică coeziunea neîntrerupt.

Conștiința națională nu numai că nu a fost creată, dar nici vreodată servită de naționalismul frazeologic și de șovinismul arogant.

Conștiința națională se formează și se augmentează din continua relevare a fondului comun de gândire, de simțire și de situare în fața împrejurărilor; deasemeni, prin precizarea cât mai perseverentă a acțiunii pozitive la care trebuie să contribuie fiecare pentru a da ființei naționale maximum de conținut și de rendement.

Trebuie astfel să predomine în orice acțiune de refacere a vieții sociale coeziunea aceea superioară ce decurge din conștiința identității naționale.

De altfel un popor nu se afirmă prin ceea ce crede că este, ci prin ceea ce *voiește*, prin ceea ce pretinde dela viață și în acest scop reușește a realiza.

Voiește însă un popor numai prin conducătorii săi, așa încât orizontul său depinde de previziunile celor chemați să-i orienteze viața și puterea lor de a-l antrena pe acea cale.

Se antrenează astfel cel mai eficace un popor dacă se dă previziunii un caracter de predestinare.

Un popor trebuie animat de conducătorii săi până la convingerea că natura i-a încredințat o funcțiune superioară, prin împlinirea căreia își îndeplinește misiunea nu numai față de sine însuși, dar și față de întreaga umanitate.

Se inoculează astfel unei națiuni conștiința că este indispensabilă prin specificul ei ordinei generale superioare, iar pe de alta, că tot efortul ce i se pretinde într'o epocă anumită răspunde unei obligații față de evoluția și prosperitatea omenirii întregi.

Poporul căruia conducătorii nu știu să-i insufle entuziasmul, fanatismul chiar al unei chemări deosebite pentru care merită să se străduiască și să-și impună sacrificii, lânzește și piere.

Nu constituie un ideal pentru un popor să fie lăsat numai să trăiască: orice țel plasat în prezent — adică de a conserva ce are și a nu mai dori altceva care prin contribuția culturii și civilizației să-i crească posibilitățile de a beneficia de viață, — este începutul decadenței.

Propășirea e de caracter eminent dinamic ofensiv, iar spre a activa în această direcție trebuie poporul contaminat cu vi-ziunea atrăgătoare a unui obiectiv nu prea îndepărtat și cu în-credere în puterea sa de a atinge acel obiectiv, prin urmare în conștiința că stă în putința sa de *a-și determina totodată și felul de viață și soarta sa viitoare.*

AUTORITARISMUL CA DICTATURĂ A LEGALITĂȚII

Semnificația cuvântului autoritar. — Diversitatea regimurilor autoritare. — Raportul dintre autoritarism și conformism. — Autoritarism de revoluție și autoritarism de evoluție. — Democratismul ca formă a autoritarismului burghez. — De ce trebuie României o burghezie.

Primele cuvinte ce au inaugurat ședințele Consiliului Superior al Frontului Renașterii Naționale, au fost acelea prin care I. P. S. S. Patriarhul Miron a fixat caracterul *autoritar* al actualului regim de conducere a țării.

Printr'o astfel de precizare s'a înlăturat dela început orice dubiu, atât asupra rolului ce revine acestui Înalt Consiliu, cât și asupra metodei de lucru, pe care trebuie s'o adopte.

E în spiritul vremurilor noi a delimita cât mai categoric și răspicat unde încep atribuțiunile și unde sfârșesc libertățile.

Cum însă dispoziția „discursivă“ nu poate fi dintr'odată radical eliminată din spiritul celor cu prea vii amintiri din epoca deliberativă, poate, s'ar fi slujit și mai mult situarea acestora în noua ordine de lucruri, dacă s'ar fi delimitat cu această ocazie inaugurală, totodată și semnificația cuvântului *autoritar*.

Fiindcă, la drept vorbind, sensul adevărat al cuvântului „autoritar“ nu e circumscris numai de etimologie, ci de formele speciale pe care le-a căpătat un astfel de regim, în diversele țări unde și-a găsit aplicarea.

Comun, prin autoritar se poate cel mult înțelege orice convingere majorată în așa grad, încât preferă să opună coercițiunea contradicției, decât să se cheltuiască în dezbateri, inutil.

Și totuși autoritarul, în realitate, se înmlădie întotdeauna după împrejurările care-l provoacă, după natura popoarelor care-l adoptă, dar mai ales după dimensiunile spirituale și morale a aceleia care dispune de el.

Tocmai fiindcă nota personală joacă în regimul autoritar, un rol hotărîtor, este deci absolut necesar a deosebi atâtea feluri de regimuri autoritare, câți conducători, în decursul istoriei, au fost puși în situație a-l practica.

Și trebuie, cu stricteță, deosebită natura specifică a fiecărui regim autoritar, spre a evita confuziunile din care ar decurge o sumă de imitații de procedură, de mijloace și de comportare, capabile, în loc să avantajeze cauza, să o pervertească până a o deservi.

Nu putem deci îndeajuns insista asupra caracterului cu totul specific prin care regimul nostru actual se deosebește de acel al țărilor totalitare.

Fiecare țară se conduce după firea și stadiul evoluției istorice a poporului său, și după gradul de educație politică și de clarviziune a clasei sale conducătoare.

Deaceia, oricât s'ar asemana ele în principiu sau în forme exterioare, oricât s'ar imita ele chiar dela țară la țară, metodele de guvernare suferă, la fiecare transpunere, o fundamentală transformare în spiritul și în modalitățile lor de aplicare, adaptându-se spontan, sau voit mentalității și condițiunilor țării care le adoptă.

Chiar și liberalismul democratic, care se întemeiază pe elementele cele mai generale ce pot sta la baza unei societăți umane și care afectă, în voita și teoretica sa generalitate, să ignoreze orice particularism național, a găsit totuși o aplicare profund deosebită ca formă de guvernare atât în diversele etape ale istoriei, cât și la popoarele aflate în stadii de dezvoltare sau civilizație diferite.

Cu atât mai mult se diferențiază între ele regimurile a căror principală caracteristică comună este reacțiunea împotriva acestor generalități, socotite prea abstracte și prea depărtate de realitățile sociale tradiționale ale locului.

Toate metodele de guvernare ce au înlocuit, pe cale de evoluție, sau pe cale de revoluție, vechea organizare democratică, tind prin însăși natura lor la forme de Stat specific naționale care chiar când izvoresc din evenimente exterioare asemănătoare, ajung repede să nu mai prezinte între ele decât prea superficiale analogii.

Regimurile *conformiste* se impun dela sine totdeauna când o colectivitate bine definită este supusă de împrejurări noi unei fundamentale transformări.

Ele indică în istorie cu precizie aceste solistiții ale orbitei pe care o descrie viața unei națiuni.

Ceeace trebuie să se înțeleagă însă, în primul rând, e că nu *autoritarismul* creează conformismul ci cerința oarbă conformistă își formează din autoritarism un organ care să o realizeze efectiv.

Apare, astfel, ca evident că există cel puțin două *autoritarisme de esență radicalmente diferite*, cu comportări interne și externe ce poartă categoric semnele deosebiriilor lor.

Dacă am vrea să le caracterizăm dintr'un cuvânt, le-am numi, unul: *autoritarism de bătrânețe*, celălalt *autoritarism de creștere*. Sau, cu alte cuvinte, autoritarism de popor ajuns la un stadiu înaintat de evoluție și autoritarism de popor în plină gestațiune.

În felul cum și-au făcut aceste regimuri apariția, găsim aceeași antiteză: *revoluție*, acolo unde cadre învechite, sclerozate, prea rigide trebuiau dărâmate, fie chiar prin violență; *evoluție*, acolo unde neajunsurile proveneau tocmai din lipsa cadrelor sociale, indispensabile vieții naționale.

Concomitent cu aspectul evoluționist sau revoluționar al instaurării lor, găsim, în organizația internă, contrastul între unanimitatea prin exclusiune a adversarilor politici și unanimitatea

prin unirea și colaborarea sub același drapel a tuturor forțelor politice ale poporului.

Este, astfel, caracteristic că, de pildă, fascismul sau național-socialismul au fost impuse de un personal politic nou care, grupat în partid, a exclus dintr'un început sau treptat, personalul partidelor adverse, chiar înrudite, pe latura ideologică. Pe când, dimpotrivă, în Portugalia sau la noi, evenimente de o deosebită gravitate au adus pe șefii vechilor partide să renunțe la sisteme devenite primejdioase pentru nație și să muncească, cot la cot, sub conducerea supremă a unui Șef tradițional.

Diferite în natură și diferite în originea imediată, cele două autoritarisme se deosebesc tot atât de adânc în ceea ce am putea numi *climatul* lor.

Unanimitatea temeinică, manifestată quasi spontan — ca un fel de desmeticire — a unora, se opune unanimității obținute prin constrângere, după lentă, uneori anevoioasa și adeseori violenta cucerire a puterii.

Un caracter de patriarhalitate, de generală îngăduință se vădește într'un loc și este notoriu că lipsește în celalt.

Pe când unul este o completă degajare din orice formă de demagogie, celalt, succesor al anarhismelor democratice, e obligat adesea să recurgă la acea plagă a regimurilor politicianiste.

În sfârșit, pe când unul din autoritarisme își recunoaște caracterul său de evoluție până în textul legii sale fundamentale, și-și păstrează astfel o complectă libertate pentru schimbările sau adaptările viitoare, celalat se vede obligat la afirmări de perenitate ce întrec cu prea mult modesta rază de proorocire a individului uman.

Așa încât stabilitatea adevărată pare să rămână mai degrabă apanagiul acelora care, ca realiști patrioți, sunt oricând gata pentru orice potriviri la eventuale stări viitoare, decât însușirea acelor formațiuni care se vor vedea obligate să lupte împotriva etern curgătoarei evoluții, spre a-și conserva neschimbată natura lor.

Așa de opuse sunt cele două autoritarisme, încât la noi, unul nu s'a născut decât pentru a combate și a evita pe celalt.

Și în domeniul politicii externe, aceste sisteme adoptă comportări diferite, în conformitate cu logica lor structurală.

Astfel, pe când unul pare axat pe o continuă dinamizare a relațiilor externe, pe o necesitate de expansiune și de succes ce nu cunoaște răgaz, celalt, — născut pentru a îngădui evoluții interne de creștere sănătoasă — se comportă continuu ca o forță de echilibru, pace, conservare și *statu-quo*.

Căci unul este în esență situarea prin opunere a poporului său în societatea celorlalte popoare. Iar altul, conștient de dinamismul latent, natural al unei rase mai tinere, în plină ascensiune, rămâne întotdeauna gata să primească cele mai numeroase și variate aporturi și legături străine.

Dar ceea ce poate să mai păstreze pentru observatorul grăbit, un caracter de nuață subtilă, nu va putea să nu se evidențieze în viitor, atunci când, contrar situației actuale, două regimuri autoritare se vor găsi în divergență de interese.

Pe când autoritarismul de evoluție poate oricând — și fără a se teme de inconveniente interne — adopta conlucrări și concilieri în afară așa cum le-a adoptat înlăuntru, autoritarismul de revoluție e împins, cu o fatală determinare, spre intransigență, spre rezistență, spre opoziție cu orice preț.

Interesul acestor puneri la punct rezidă în necesitatea de a înțelege cât de puțin unul din aceste autoritarisme condiționează pe celalt, și cât de puțin căderea unuia, într-o anumită parte a lumii, ar antrena și slăbirea altuia, care prin esența lui aduce dimpotrivă cele mai mari servicii atât creșterii interne ale națiunii sale, cât și păcii și prosperității întregii omeniri.

Dar mai ales aceste discriminări se impun în clipele de față, fiindcă denumirea generică de *autoritarism* falsifică impresiunea acelor țări străine, care, lipsind de posibilitatea stabilirii distincțiunilor, ajung, din cauza repulsiei lor pentru acest cuvânt, să trateze cu rezervă, sau chiar cu adversitate, Statul care, conform îm-

prejurărilor sale speciale, nu a adoptat un regim opus, ci și-a alcătuit unul propriu de caracter cel mult intermediar.

Posibil că această mai subtilă diferențiere, să facă parte din opera pe care trebuie s'o îndeplinească la noi Consiliul Superior al Frontului Renașterii Naționale.

În tot cazul, dacă acest Consiliu poate deveni un for de reflecțiune și de ideologie, apoi e puțin probabil că va fi împovărat și cu atribuțiunile unui laborator de directive. Prin structura sa poate fi un organ foarte prețios de *confirmare*, în niciun caz însă unul de *elaborare*.

La alcătuirea sa a predominat în așa măsură preocuparea de a obține o cât mai desăvârșită omogenitate între componenții săi, încât, în locul conflictului de idei și de procedee, care făcea însăși viața vechilor adunări legislative, va predomina de data aceasta unisonul perfect al acordului unanim.

Deaceia nici n'ar fi bine să se transplanteze reminiscențe din vechiul parlament, cu nesfârșita sa *sucesiune* de oratori la tribună, odată ce aci totul este dinainte o unanimitate absolută, așa încât unul singur poate fi acela care trebuie s'o exprime în chip monodic ca într'un ritual, iar restul să fie, asemenea corului antic care reluând tema într'o amplificare colectivă, să extindă asupra țării întregi această consonanță simbolică a păturii conducătoare, înăbușind astfel și chiar anulând efectul corosiv exercitat întotdeauna de sacrilegiul gândirii independente.

Și totuși trebuie să se înțeleagă că regimul nostru actual nu este o suspendare a regimului democratic, ci o readaptare a lui la structura cu totul specială a țării noastre. Această comprehensiune e cu atât mai necesară cu cât anume manifestări exterioare ale regimului românesc din prezent ar putea face pe cei îndepărtați să-l considere identic cu cel al țărilor integral totalitare, ceea ce ar duce la concluzii false din partea țărilor cu regim democratic — în deosebi America cu mult prea departe plasată pentru a-și da seama de diferențe — și prin urmare la relațiuni și interpretări de caracter cu totul eronat.

Democrația propriu zisă este în esență sa un regim care instaurează dominațiunea burgheziei.

Data fiind suprafața mare a acestei clase în țările cu un trecut de dezvoltare destul de îndelungat, burghezia constituie un centru de echilibrare între celelalte două clase plasate la extremități.

Din cauză că în compoziția concepției ei de viață intră elemente constitutive ale specificului celor două clase extreme, burghezia a îndeplinit și îndeplinește încă în țările numite democratice un oficiu de egalare, transformând diminuarea prerogativelor clasei de sus într-o compensare, care a majorat drepturile aceleia de jos.

Astfel libertatea gândului și a inițiativei socotită de țările democratice ca cel mai valoros bun pe care au reușit să și-l asigure, este de fapt un drept de care beneficiază integral numai clasa de mijloc, adică cea burgheză, celelalte două fiind de aproape supravegheate să nu-și mărească pretențiile lor speciale, — oricare revendicare din partea acestora fiind înfierată ca un atentat la orânduirea societății actuale, atentat ce trebuie combătut cu orice mijloace, fie că într-o direcție se manifestă sub forma oligarhiei, iar în cea opusă sub aceia numită comunism.

În avantajul regimului burghez — denumit impropriu „democratic” — pledează cel mai înalt grad de civilizație pe care societatea umană a reușit în decursul istoriei să-l realizeze sub domnia de un secol al acestui regim.

Intrucât acum extinderea mijloacelor materiale de a beneficia de viață a corespuns și unei egale extensiuni de ordin moral, nu poate fi disecat și elucidat în cadrul problemei ce ne preocupă aci.

Regimul democratic-burghez reprezintă însă un stadiu inerent evoluției omenirii, sau mai bine zis unei vârste prin care trebuie să treacă orice societate umană. Și nimeni nu poate să decidă astăzi dacă mai e încă viabil sau este perimat. Pornind dela aceste premize vom vedea că regimurile autoritare sunt în Rusia reacțiuni în direcția instaurării dominațiunii clasei de jos

sub forma socialismului comunist, și în Germania și Italia reacțiuni în direcția unei instaurări a dominațiunii clasei de sus sub forma socialismului sau fascismului oligarhic.

Dimpotrivă, în România, regimul autoritar urmărește de fapt crearea unei adevărate burghezii naționale, prin urmare tocmai a acelei clase care patronează pretutindeni regimul democratic, — desigur nu din exces de mărinimie, sau desinteresare, ci fiindcă ea este aceea care i-a dat ființă și se străduiește să-l conserve drept unica orânduire care îi îngăduie să se exercite politic decisiv. La noi în țară, burghezia, ce urmează a fi creată, are funcțiunea să înfăptuiască sudura dintre clasa conducătoare, în cea mai mare parte improvizată și marea masă țărănească devenită — din cauza neglijenței cu care a fost tratată — drept ceea ce se chiamă în genere clasa de jos.

Bănuim aci întrebarea: de ce anume ar fi fost la noi nevoie de un regim autoritar pentru a da naștere unei clase burgheze naționale, când în țările apusene democratice această clasă s'a născut în mod cu totul natural?

Realitatea este însă că oriunde burghezia a luat ființă, ea s'a impus tot exercitând o anumită constrângere asupra celorlalte clase, prin urmare practicând un autoritarism de care face și azi uz, dacă ținem seamă că, totalitatea libertăților sunt în țările democratice rezervate exclusiv clasei burgheze.

În aparență, clasa mijlocie nu pare a deține nicio prerogativă și nu exercită nicio tiranie asupra celorlalte fiindcă această clasă este în țările democratice foarte mare și a avut grijă să pătrundă prin numeroase infiltrații deodată și în clasa de sus și în clasa de jos.

În schimb la noi a fost nevoie să intervină în acest proces de organică stratificare socială, o forță care să nu facă parte din niciuna din cele trei clase fundamentale și totodată să se bucure și de un indiscutabil prestigiu legal față de totalitatea națiunii. Aceasta cu atât mai mult, cu cât simulacrul de regim democratic, care a deformat evoluția noastră normală, a favorizat trecerea din clasa de jos a elementelor capabile să se distingă, direct în clasa

diriguitoare de sus, fără vre-un stagiul de câteva generații în burghezii.

A rezultat de aci, pe de o parte, o clasă conducătoare cu mult prea improvizată pentru a putea acorda un suficient interes indispensabil articulației, pe organe și funcțiuni sociale precise, a totalității unei populații constituite în Stat.

Iar, pe de alta, clasa intermediară a fost complet trecută cu vederea, așa încât legătura între clasa muncitoare și cea diriguitoare pe care o îndeplinește pretutindeni industria mijlocie și comerțul, a rămas la noi pe seama străinilor care au putut să se intercaleze cu ușurință în această situație, fiindcă au găsit locul nu numai neocupat, dar și cu totul abandonat.

Pentru a reface această sudură vitală, prin formarea și stimularea unui efectiv pur național, chemat să constituie burghezia nouă, deasemeni pentru a selecționa după puterea realizărilor și nu numai după gradul de ambițiune, componenții clasei noastre conducătoare, și înfășurit pentru a promova clasa cea mai numeroasă a muncitorilor rurali spre o reală participare la o viață civilizată, a fost nevoie de coercițiunea unui regim autoritar absolut imparțial.

Și această desăvârșită imparțialitate o garantează faptul că autoritatea, la noi, exteriorizată totdeauna numai sub formă de lege, o exercită un creier și o mână care, ne aparținând niciuneia din clasele ce totuși concurează pretutindeni între ele, nu poate avea nicio altă preferință decât pentru binele general.

Fiind deci vorba de o întreprindere de ordin eminent colectiv și general, regimul actual al țării noastre trebuie interpretat ca intenționând prin dirijare, autoritate și conformism să accelereze formarea și consolidarea unei structuri sociale cât mai asemănătoare aceleia care a asigurat prosperitatea țărilor democratice și nu pentru a-i împiedica evoluția și a o întoarce înapoi spre stadii primare de organizare socială.

REGENERAREA CADRELOR NAȚIUNEI

Definiția elitelor. — Defetismul. — Românizarea materială și românizarea morală. — Mobilizarea elitelor. — Problema cadrelor. — „Potemkinismul” administrativ. — Virtualități naționale neexploatare. — Tirania obiectivității. — Perspectivele Frontului Renașterii Naționale.

Există mai ales în pătura noastră de sus un fel de cronică lipsă de entuziasm care, în momentele când țara pretinde fiilor săi un exces de efort, poate fi pe față calificat de *defetism*.

Prin defetism înțelegem, aci, neîncrederea în puterile creative, productive și inovatorii ale neamului, pe orișice teren de activitate.

Defetiștii socotesc neamul în stare cel mult să-și suporte soarta, în nici un caz însă a o putea influența sau dirija.

Dacă defetismul ia obișnuit naștere din neîncredere, apoi neîncrederea de acest fel rezultă, pe de o parte, din conștiința cuiva că deține nemeritat fie un rang, fie o situație socială, iar pe de alta, din ignorarea de către acesta a stărilor și a sufletului colectivității în mijlocul căreia el trăiește.

Cel nefertil, cel parazitar, e înclinat să vadă pe toți cei care-l înconjoară sub același aspect moral, iar admirație nu-i însuflă decât impostorul care îndrăznește tot, fiindcă n'are de pierdut nimic.

E o satisfacție a naturilor ostenite de neactivitate să se simtă violentate.

Aroganța le produce efectul unei redresări vitale, iar în teoroare văd forma cea mai pură a unei autentice misiuni.

De fapt teroarea nu este decât excesul de autoritate pe care și-l permite întotdeauna subalternul prea devotat, pe când aroganța este un simulacru de energie cu care lucrează conducătorul spre a exercita asupra masei un rol de stimulent.

Cine ațâță are față de norod totdeauna un succes mai mare decât cine voește să-l liniștească.

De obicei norodul se liniștește numai sub puterea panicei, sau când este complet extenuat.

Decepția, pe care o anume pătură socială are dreptul să o înregistreze față de sine însăși, nu poate fi însă în nici un caz lăsată să se propage mai departe, atunci când ea amenință să contamineze cu demoralizarea întregul miez sănătos al unei națiuni.

Elitele au o justificare ca suport al spiritului masselor, iar nu ca un germen al deprimării lor.

Teoretic, prin elită ar trebui să se înțeleagă acele elemente selecționate de valoare, care poartă în ele suma virtuților de care dispune o națiune, în extras dintr'odată și concentrat și majorat.

Înțelegem, prin elită, acea pătură socială a unei țări care, fie prin mijloacele materiale de care dispune ereditar, fie prin pregătirea și aptitudinile ei spirituale și morale, e în situație a forma mentalitatea și a decide noua orientare a întregii colectivități naționale, din care acea elită s'a ales.

O elită dă dovada extenuării sale când recurge la inițiativa rândușului ca fiind mai autentică, mai propulsivă, mai lucidă, decât aceia determinată de studiu, de reflecție și de competență.

Că o bună parte din elita noastră pecuniară, e de origine străină, nu i-ar motiva, pe deaîntregul, defetismul, fiindcă dacă aceste familii nu s'ar fi românizat în timp prin contact cu sufletul neamului nostru, trebuie să admitem că au fost românizate de bogățiile materiale ale țării noastre, de care au beneficiat fără nici-o stavilă.

Belșugul României are o putere de desnaționalizare egală insului român, totdeauna bine dispus și ai cărui ochi știu deopotrivă să înțeleagă, să compătimească și mai ales să râdă. Dar ceea ce e poate și mai grav, e că la noi n'are încredere, n'are elan, n'are mândrie națională nu numai elita noastră să-i zicem aristocratică, ci și cealaltă, mai numeroasă, pe care am putea-o numi intelectuală, — cu anume aproximație!

E și aceasta din urmă defetistă, poate fiindcă emanând toată din pătura rurală, s'a lăsat distanțată de obârșie, printr'o asimilare și o adaptare prea rapidă, la o lume lipsită de orice continuitate cu stratul rural dela care a plecat.

Mulți dintr'aceștia își măsoară chiar progresul pe cât de puțin mai pot să-și înțeleagă părinții și familia care au rămas acasă, în mediul rural.

Nu susținem că dimensiunile spiritului nostru ar fi definitiv circumscrise de aportul său rustic ancestral.

Acuzăm însă, cu toată tăria, elitele noastre pentru complecta indiferență, dacă nu chiar desconsiderare, pe care o arată față de orice manifestare a creativității culte a cugetului, muncii și inspirației românești.

Elita noastră nu urmărește, nu cultivă, nu propagă creația românească.

Ea nu constituie adevăratul suport al specificului național, fiindcă preferă a se diferenția de acest specific, decât a reprezenta quintesența sa.

Elita noastră se comportă în permanență ca și cum n'ar avea nicio încredere în virtualitățile creative ale spiritului și simțirii românești.

Se diferențiază voit de națiune, adoptând ca limbă curentă una străină, ca și cum ar voi să denunțe astfel, insuficiența expresiunii lingvistice românești pentru gama de nuanțe intelectuale de care ar fi frământată interior.

În realitate, elita noastră recurge la limbi străine în conversație, fiindcă acestea îi oferă formule, atât de politeță cât și de spirit, gata ticluite și care în limba noastră, pe cale de formațiune,

ar pretinde pentru exteriorizarea cultă, un adevărat efort creativ permanent.

Prin întregul mod cum elita noastră înțelege să se comporte, ea ne jighește fără niciun motiv.

Iar noi, astăzi, avem nevoie nu de defetiști, de detractori, sau de apatici, ci de luptători de primul rând în direcțiile cele mai diferite.

Astăzi, națiunea noastră face supremul efort de a ratrapa, în câteva decenii, ceea ce istoria, în decurs de veacuri, i-a refuzat neîntrerupt. Și fiindcă socotim elita unui popor drept cea mai valoroasă echipă de asalt, ne credem îndreptățiți a pretinde celei românești, să se mobilizeze efectiv și fără întârziere. Astfel, vom putea pregăti viitorul minunat pe care îl simțim că ne așteaptă, numai dacă vom ști, din timp, să înlăturăm elita actuală defetistă, pentru una nouă încrezătoare, entuziastă și fertilă, așa cum este simțul, gândul și temperamentul timpului îmbibat de viziunea unei lumi cu totul noi în care ne este dat astăzi să trăim.

Toate țările s'au găsit la un răstimp mai scurt sau mai lung după terminarea războiului, în fața unor chestiuni în aparență identice, dar în fond profund diferite dela una la alta.

Cauza ultimă dela care purcedeau manifestațiunile răului era la unii economică, la alții socială, sau națională. Deaceia și soluțiile adoptate au variat radical dela un caz la altul.

La noi, conform unui obicei scuzabil în epocile de tranziție ale veacului trecut, s'a căutat mai întâiu aplicarea fără discernământ a soluțiilor, rând pe rând democratice sau reacționare, ce le preconizaseră străinii. Și nici o mirare că lucrurile au mers din ce în ce mai rău, până în preajma catastrofei de care numai energia regală ne-a scăpat în ceasul al doisprezecelea.

Se poate spune că ar fi fost o adevărată minune ca leacuri închipuite pentru popoare de veche burghezie, ca cele apusene, să ne fi tămăduit pe noi, unde principala lacună este tocmai lipsa unei clase de mijloc solid încheigate, cu fond și cu tradiții.

Căci aci credem că zace adevărata problemă a României de azi. Șefi nu ne-au lipsit niciodată, masa poporului este de o excepțională sănătate, cadre însă, cadre numeroase, conștiințioase, competente și preparate pentru misiunile lor, n'avem.

Este un adevăr penibil, dar care trebuie privit în față fără șovăire: în orice ramură de activitate am căuta, tehnică, economică, culturală sau administrativă, mediocritatea a dominat, cu foarte onorabile dar mult prea rare excepții.

Mai ales în posturile medii de conducere, non-valori moștenite dela defunctul dar rezistentul politicianism, frânează o evoluție spre progres care s'a arătat extraordinar de vioae oricând i s'a dat prilejul să se manifeste fără obstacole.

Iar însăși elementele mai tinere, formate parcă în pripă, dau prea des dovada unei descurajante lipse de elementară cultură.

Politicianismul n'a creat pe de-a-întregul starea aceasta; mai degrabă se poate zice că a profitat de ea ca de atâtea alte slăbiciuni pentru a se încrusta și mai adânc. Așa încât dispariția politicii de clan nu va antrena, fără alte măsuri, și întărirea temeinică a aparatului nostru de conducere socială.

Și totuși aceasta este marea problemă de care depinde însuși viitorul țării. Inzadar se va propovădui o românizare a vieții noastre economice, dacă în locul alogenilor nu se pot instala elemente de egală valoare tehnică. Oricâtă pricepere, oricâtă bunăvoință, pe de altă parte, ar arăta forurile înalte, nimic trainic nu se va putea realiza atâta timp cât în posturile medii și inferioare va dăinui lipsa de competență, disciplină și seriozitate.

Rolul unui șef nu este de a executa. În liniștea cabinetului, el trebuie să conceapă și să ordone. Dar cum să conceapă drept când organele în subordine îl informează incoherent, parțial, „potemkinic”; cum să ordone cu folos, când organele sale de control supraveghează tot atât de superficial, îngăduitor și iar „potemkinic”?

Avem, de o sută de ani, cea mai perfectă legislație, la curent cu ultimele inovații născocite de specialiștii dreptului sau admi-

nistrației; dar tot de atunci avem una din cele mai... patriarcale organizații administrative.

Și ne mirăm câteodată (dacă ne mai mirăm) că, posedând una din țările cele mai îmbelșugate de pe glob, atâția alții ne-au luat-o înainte pe calea progresului și a prosperității!

Unii dintre acei care tind întotdeauna către soluțiile de minim efort sunt gata să admită că „așa e Românul“, că asta face farmecul lui și că trebuie să ne împăcăm cu gândul că așa va fi la noi pe vecie.

Desmintirea cea mai bună la această comodă stare de spirit o dau toate realizările de care s'a arătat capabil cetățeanul nostru mediu oridecâteori a fost comandat și încadrat ca lumea. Așa încât adevărul e că avem, în imensa masă ne-explorată de 20 de milioane de Români, un izvor nesecat de elemente care n'au fost încă chemate să-și dea măsura și dela care suntem în dreptul de a aștepta cea mai strălucită putere de realizare.

Totul se reduce — și aci este poate cea mai mare problemă ce se pune oricărui regim — la organizarea unei metode normale și adaptate firii și moravurilor locale de „secretare“ a cadrelor.

E de prisos să amintim că până acum, singurul criteriu de selecție a fost cel electoral.

De fapt, problema aci este dublă:

— mai întâiu, se impune selecționarea grabnică a elementelor actualmente existente, dar ascunse și ignorate, pentru umplerea golurilor urgente în administrație, economie, cultură, etc.;

— în al doilea rând, pregătirea cu scadență mai depărtată a cadrelor pentru viitor.

În prima fază, credem că noua organizație a Frontului Renașterii Naționale, prin contactul zilnic ce se va stabili între șefi și masă, apoi prin misiunile gradate ce se vor putea încredința progresiv elementelor celor mai destoinice care nu vor întârzia să se manifeste, poate aduce soluția dorită.

Cu condiția, bineînțeles, ca să se fărâmițeze în așa chip electoralul, încât sub nici un chip el să nu mai poată pătrunde și aci, măcar sub forme larvate; și că criteriile de selecționare să fie de

cea mai tiranică obiectivitate. A fi obiectiv, este a ține, mai presus de orice, socoteală de fapte; căci faptele la rândul lor obișnuiesc să nu țină socoteală de acțiunile ce le-ar fi nesocotit.

Cât despre faza a doua, acea a pregătirii pentru un viitor mai depărtat, problema nu poate fi soluționată decât dacă se va purcede din vreme la o refacere totală a învățământului nostru de Stat.

Nici o reformă fundamentală fără substrat spiritual, nici o solidarizare eficace fără un proces corespunzător de incubare.

STATUL CULTURAL

Hipertrofia teoreticianismului în didactica românească. — Necesitatea pentru evoluția popoarelor a unui stagiu conformist. — Individualitatea în opoziție cu individul. — Aportul social al conformismului și al diferențierii. — Serviciul școlar și serviciul militar. — Unanimismul prin diversificare. — Școala premianților și școala echipei. — Uniformizarea pe un plan superior. — Specialistul ca funcție nu ca scop. — Instructorul și profesorul. — Inactualitatea programului nostru liceal. — Examenul de bacalaureat și falimentul liceului românesc. — Problema specialiștilor.

Pentru posturile ce le-am numi de primă necesitate, rolul *Frontului Renașterii Naționale* poate fi hotărâtor, mai ales dacă oamenii noiei formațiuni vor ști să se desbăre, complet și fără restricții mintale, de optica falsă și totodată devenită o a doua natură, a politicianismului din trecut.

Ultimele manifestări ale *Frontului* îngăduie, dealtminteri, asemenea speranțe, conducătorii săi arzând cu un admirabil curaj tot ce au adorat până acum, și netezind astfel terenul pentru construcția viitoare.

Dar, pe lângă problema imediată, a cărei soluție nu poate fi decât o aproximativă soluție de nevoie, se pune chestiunea pregătirii unor cadre cu adevărat serioase pentru viitor. Un viitor în definitiv nu tocmai atât de depărtat, deoarece o reformă a sistemului de educație dă roade în mai puțin de douăzeci de ani.

Desigur, pentru mulți, acest soroc pare și el să excedă zona de obișnuite preocupări politice. Totuși, dacă în 1918 s'ar fi început, astăzi eram pe calea întremării.

Să ne obișnuim deci a privi mai în depărtare și, pentru aceasta, să privim mai de sus, mai degajați de anumite jocuri ale meschinelor interese și vanități, pe care, deatminteri, nici nu mai avem ocazia de a le valorifica.

A privi însă lucrurile de sus nu înseamnă a se pierde în nori, adică în acele generalități filosofice ale cărui interes nu-l negăm în alte domenii, dar care aci, în ființa vie a unei națiuni, ori sunt absolut inaplicabile — deci fără interes — ori duc la cele mai regretabile monstruozități, ca de pildă acele manifestate în constatarea că învățământul nostru secundar produce 76.4% teoreticieni și 23.6% practicieni, pe când, chiar în țările cele mai culturalizate ale Apusului, *proporția este exact inversă!!*

Ceeace trebuie considerat este situația reală a țării noastre. Dela aceste adevăruri trebuie pornit, cu reforme de structură unde e neapărat nevoie, cu prudente și progresive modificări unde suntem încă în delicatul stadiu experimental.

Caracteristica de bază a evoluției românești în ultimul veac este pripa.

Am avut, e adevărat, o cale foarte lungă de parcurs, în vreme prea scurtă. Și, cum se întâmplă deobicei în asemenea caz, ne-am mulțumit cu rezultate aproximative, cu un pospaiu de cultură — care interesează, nici măcar o pătură, ci abia o pojghiță socială, — cu o tot atât de superficială modernizare morală, care se traduce prin individualism fanariotic și prin patriotism de întrunire publică, și în ansamblu, cu un desechilibru sufletesc care ne aruncă neîncetat, ba în extrema mulțumire de sine — unde nu admitem umbră de critică — ba în extremul pesimism de cafe-nea, unde minimizăm, zeflemisim, și uneori reușim a distruge orice încercare de sinceră îmbunătățire.

Partea cea mai neașteptată a acestei situații este că ea re-produce stări în aparență foarte similare din Apus. Dar câtă deosebire reală, sub o asemănare de suprafață!

În țările vechi ale Occidentului, hipertrofia insului este produsul unei milenare evoluții de cultură pătrunsă până în adâncile masse populare. Este caracteristica acelor societăți burgheze,

înjghebate printr'o luptă de veacuri, pe tărâm economic mai întâiu, pe tărâm politic abia pe urmă, și în care burghezia victorioasă a pătruns cu firea ei atât clasele imediat inferioare, cât și cea imediată superioară.

Țăranul sau lucrătorul din Franța, Anglia, Belgia, Olanda, Germania, etc., în bogăție moștenită, în formă de trai și de gândire, în educație lăuntrică tradițională, participă direct la formele și conținutul vieții clasei burgheze, iar o nobileme fără privilegii se amalgamează din zi în zi mai desăvârșit cu extremitatea superioară a aceleiași burghezii.

Și iată de ce acolo, oridecâteori excesul individualismului ia forme anarhice, reacțiunea poate consista într'o puternică apăsare nivelatoare: capitalul cultural acumulat de secole în sufletul fiecărui este atât de mare, încât o trecătoare restricție nu prezintă nici o primejdie pentru viitor.

Această apăsare a existat, mai mult sau mai puțin, în toate țările vechi ale Apusului, în decursul secolului trecut: regalitatea și imperiul, în Franța; conformismul victorian, în Anglia. Ea a lipsit însă popoarelor ce erau atunci abia în formațiune, ca germanii și italienii.

Cum în aceste țări prea ajunseseră, în vremea din urmă toate permise, toate admise, în ordinea intelectuală, morală, și mai ales a moravurilor, recunoaștem, că o reacție poate să fi fost sănătoasă, readucând individul, printr'o temporară colectivizare, la simțul răătăcit dar nu pierdut al datoriei.

Acelaș desmăț, aceeași anarhie se manifestase și la noi, și împotriva efectelor ei am pornit cu toții, uniți, la luptă.

Dar există, oare, vre-o analogie de fond, de structură, prin urmare de cauză între stările noastre și cele străine?

Unde ne este burghezia? Unde tradiția seculară înrădăcinată? Unde cultura pătrunsă în măduvă?

Avem o clasă vastă, care posedă într'adevăr o ființă reală, o fizionomie proprie constantă de vre-o 15 secole: țărănimea. N'are însă nici cultură, nici educație politică, și nici, sărmana, vre-un individualism dăunător.

Nu mai avem boerie — în măsura în care am putea compara nu câteva familii mari, ci masa boerilor din trecut cu nobilimea de origine feudală. N'am avut vre-odată, și n'avem încă burghezie.

Clasa noastră de mijloc, ca să-i dăm un nume, nu s'a ridicat printr'o înceată, anevoioasă și rodnică evoluție economică, de jos în sus. Ea este o creație, izvorită din necesitățile instantanee ale unei brusce europenizări în tehnica statului. Este o creație funcționarească, o adevărată burghezie de bursieri, de oameni care n'au văzut în cultură decât o formalitate cerută la ocuparea posturilor în administrația statului.

Capital moral, capital cultural, capital de educație economică, socială sau politică, n'are această hibridă clasă. Dar, desvoltat de ușurința lipsită de orice efort a ascensiunii sale, — provocată nu de presiunea de jos, ci de vidul de sus, — un exuberant individualism, care în realitate nu este simț al valorii sau al demnității eminente a firii umane, ci pur egoism de arivist doritor să golească repede și până la fund cupa satisfacțiilor materiale.

Individualității, ultim produs al unei lungi evoluții familiale, din Apus, se opune la noi *individul*, monstuoasă excrescență, străină și dușmană mediului în care s'a ivit.

Așa încât, realitatea problemei sociale este la noi de o cu totul altă greutate și complexitate decât în Centrul sau Apusul Europei. Nivelării de acolo, trebuie noi să combinăm o ridicare generală. Și aceste două operațiuni în aparență antagoniste vor cere mult tact, multă răbdare, precum și o excepțională înălțime de vederi.

Problema, deci, este dublă (dacă neglijăm bineînțeles fundamentală chestiune economică): educațiune pe de o parte, instrucțiune pe de alta.

Care este scopul educației? Să efectueze integrarea fizică, morală și spirituală a insului în unitatea națiunii.

Și numim aci integrare un dublu proces, pe de o parte, formarea individului la comportarea uniformă ce o pretinde națiunea pentru acțiunile ei de masă, pe de altă parte însă, diferen-

țierea pretinsă dela individ, pentru activitățile de pionierat creator sau de șefie pe care singur individul le poate exercita.

Sofismul care omoară astăzi democrațiile este de a atribui inițiativa masei, și a pretinde execuția individului când în realitate, nu există inițiativă, creațiune și comandament de cât individual.

Și tot atât de sofistică este ideologia totalitară, care purcede dealtminteri în linie directă dela colectivismul democratic, când pretinde că masa, în acțiune conștientă, deleagă unui singur individ aptitudinea de a crea, în numele ei, în toate nenumăratele domenii ale vieții sociale sau particulare.

Nouă ne trebuie soluția românească, a unei mase aduse iar la simțul execuției, adică al datoriei, și a unei elite de cadre, natural secretate de această masă, prin revelarea calmă, verificată, nepripită, a calităților individului.

Integrarea fizică o poate cu ușurință îndeplini actuala organizație sportivă a Țării, care este poate ce s'a creat mai trainic și mai sănătos la noi de douăzeci de ani. Poate, tocmai, fiindcă începută de Suveran pe vremea când era tânăr Principe Moștenitor, a putut beneficia de consolidarea duratei.

Extinderea acestei opere este numai chestiune de metodă și de mijloace materiale, elementele umane bune fiind, prin excepție, suficiente în această categorie.

Integrarea morală o întreprinde în tineret Străjeria, la adulți Frontul Renașterii Naționale, care ar avea interes să se apropie cât mai mult în tehnica lucrărilor sale, de metodele străjerești.

Principiile cuibului, ale muncii în comun, ale răspunderii colective, sunt de o extremă sănătate pentru a tăia dela bază porniri prea particulariste la micul ins. Iar în gradarea comandamentelor se poate găsi posibilitatea revelării a calităților viitoare de conducători.

Cum se poate organiza acum detectarea la individul tânăr ale indispensabilelor calități de cultură și de inteligență serioasă care fac pe adevărații șefi sociali, depinde mai înainte de toate

de examenul: întrucât corespunde vieții noui școala noastră actuală?

În această ordine de idei, care pedagog e oare în măsură astăzi să explice:

De ce un an școlar trebuie să țină neapărat 9 luni?

De ce liceul trebuie să dureze până la vârsta de 18 ani?

De ce serviciul militar nu poate începe decât la 21 ani?

De ce programul școlii primare poate fi concentrat la oraș în 4 ani, iar la țară nu încap decât în 5 ani?

Simpla referire la autoritatea uzului încă nu constituie o rațiune îndeajuns de suficientă, ca întrebările de felul acestora să nu merite atenția unei discuțiuni.

Admisibil că odinoară aceste termene fatale să fi decurs firește din orânduirea specială a societății de atunci.

Posibil chiar să fi fost preluate dintr'o epocă și mai veche, când anumite probe de inițiere fixau în ordine mistică, gradele de maturizare ale unui om.

Că psihotehnica modernă se interesează de iritațiile la care e expus un șofeur, într'o metropolă, e destul de util și, pe o anume lature, și uman.

În schimb, această nouă știință a posibilităților psihice de adaptare umană, neglijează complet de pildă, dacă gramatica trebuie să facă parte din studiul școlii elementare, sau s'ar cuveni să fie rezervată clasei de filosofie cu care un elev încheie stagiul liceal; tot așa precum neglijează dacă tabela neagră pentru elevul școlii primare nu constituie o forțată inversare a vizualității sale, asemănătoare aceleia prezentate de negativul fotografic.

Deci, dacă psihotehnica se ocupă numai de cazurile care pot înscris reacțiuni violente pe „sismografele“ sistemului nervos, iar pedagogul a luat tot mai mult locul profesorului de gimnastică, e dreptul nostru al profanilor, să ne întrebăm:

Anume cine a dozat cunoștințele omenești cu atâta precizie încât să încapă exact în 72 de luni, după care termen adolescentul să poată fi pus în circulație ca o baterie electrică, cu încărcătura garantată de sigiliul certificatului de bacalaureat?

Urmează apoi, între absolvirea liceului și începutul serviciului militar, 2 ani liberi, a căror rost, fiindcă nu se desvăluie prin nimic, a intervenit recent „*premilităria*“ să le dea o oarecare întrebuințare.

Sau se acordă această pauză, ca să aibă vreme să se desăvârșească și maturizarea corporală?

Ar însemna, astfel, că se consideră maturitatea spiritului ca fiind mai timpurie decât aceea a trupului.

Dar atunci de ce se poate obține majoratul legal abia după împlinirea vârstei de 21 de ani?

Sau dreptul de liberă determinare pe care-l consfințește majoratul, derivă exclusiv din maturitatea corpului, iar mintea, propriu zisă, nu participă în această chestiune absolut cu nimic?

Rezultă astfel că omul s'ar emancipa juridicește numai atunci când încetează să mai crească!

Dar atunci înseamnă că vârsta când trebuie să înceapă serviciul militar, rezultă din preocuparea de uniformitatea dimensiunilor echipamentului militar și nu fiindcă s'ar fi constatat cu adevărat că la 21 de ani omul ar prezenta deosebite dispoziții pentru acțiunea în grup și pentru încalzarmare.

Intuiția regimurilor totalitare a descoperit însă, tocmai dimpotrivă, că entuziasta conformare la viața în atrupament are maximum de rendement între 13 și 17 ani. Și e drept că, mai târziu, între 18 și 21 de ani, iau naștere, cu deosebire la țară, cele mai puternice aderențe sentimentale, ceea ce face ca înclaustrarea militară să devină pentru aceștia o dificilă tensiune de ordin sufletesc.

Că vârsta armatei ar decide-o majoratul, a încetat să mai fie adevărat, de când înrolarea nu mai e o chestiune de liberă determinare, ci de serviciu obligatoriu pe care trebuie să-l presteze oricare cetățean.

Un început de rectificare în ce privește întinerirea vârstei proprii serviciului militar, îl manifestă astăzi, după cum am pomenit mai sus, „*premilităria*“, și sunt suficiente indicii în diversele noi organizații ale tinerimei, în primul rând „*străjeria*“, că

serviciul militar, în ce privește școala vieții încolonate, se va integra tot mai mult în școala medie, rămânând ca actualul stagiul militar să se specializeze tot mai mult, în pregătirea tehnică pe care o pretinde complicatul instrumentar modern de război.

Dar dacă e explicabil ca armata să negligeze considerentele pedagogice când fixează durata serviciului militar — și aceasta fiindcă ceea ce o interesează nu este să reducă la minim timpul necesar complectării instrucției unui recrutar, ci să obțină, din prelungirea stagiului, efectivul activ cel mai important, — apoi școala primară nu are nici o scuză când pretinde copilului timp de 4 ani consecutiv, o frecvență uniformă de 9 luni, între Septemvrie și Iunie, fără a lua în considerație, cel puțin circumstanțele geografice și climaterice, care într'unele regiuni fac această frecvență imposibilă, iar într'altele transformă cursul într'un adevărat martiraj.

Astfel, deși nimic n'a dovedit până în prezent că spiritul copilului se poate desvolta numai dacă își împlinește gestația de 9 luni în fiecare clasă, totuși, pentru copilul Metropolei, care descopere anotimpul numai într'o felie de cer zărită printre „blockhaus”-uri, supliciul acestei penitențe gratuite este în tot cazul mai suportabil, decât pentru copilul rural, a cărui atențiune e cu neputință să mai fie captată, din clipa când toată firea s'a trezit și viața familiei sale s'a mutat pe de-a'ntregul sub cerul liber.

Există, deasemeni, regiuni de munte ca de pildă în Vrancea, unde, iarna, copilul se trudește zilnic prin troene 4 ore, ca să ajungă la școală și 4 ca să se înapoieze acasă, rămânându-i numai 2 ore, între 11 și 1, să participe la un curs, la care asistă pe deoparte extenuat de drumul parcurs, pe de alta îngrijat dacă va fi întâmpinat de părinți, ca să nu-l mănânce lupii la întoarcere.

Prin urmare, dacă în genere la oraș și într'unele ținuturi dela țară, s'ar face cel mai mare serviciu părinților, ocupând copiii în școală, nu ca astăzi, din Septemvrie până 'n Iunie, dar începând din Octomvrie și sfârșind în Aprilie; apoi în alte regiuni, cum sunt cele de munte, li s'ar face un și mai mare serviciu,

dacă, tocmai invers, școala ar începe în Aprilie și ar ține neînterupt până 'n Octomvrie.

S'ar putea chiar anvizaja, pentru aceste regiuni, lagăre de vară în care, contopindu-se străjeria cu școala, copiii să beneficieze, în afară de cursuri, și de anumite adaptări la condiții de viață mai igienică și mai civilizată, urmând ca apoi, când se întorc acasă, să îndeplinească în această din urmă direcție rolul de misionari și propagandiști, știut fiind că singura perseverență căreia nu-i poate rezista nimeni este aceea exercitată de propriul său copil.

Trăim azi în epoca conformismului, a uniformizării.

Pentru a obține însă tipul unitar, așa cum îl pretinde actualitatea unanimistă trebuie, oricât de ciudat ar părea, ca tocmai școala să se diferențieze, să-și multiplice metodele, după varietatea grupărilor cu care vine în contact.

De fapt, școala trebuie să se adapteze copilului și nu copilul școlii.

Suntem în pragul unei lumi cu totul noi.

Se întâmplă însă că tocmai școala e cel mai puțin în măsură să-i corespundă — de altfel destul de explicabil, dacă luăm în considerare că începuse a manifesta anume simptome de osificare, chiar și față de lumea din al cărei spirit s'a născut.

Deci în domeniul „învățământului” totul e de revizuit și de schimbat.

Și nu ne gândim numai la programe și metode, ci la fundamentală transformare a școlii *eminamente individualistă* de până astăzi, într'una inspirată de dispoziția *colectivistă* care stăpânește evoluția societății actuale.

În deosebi decisiv pentru școala viitorului nu este întrucât un elev poate fi pus în situația ca, prin excitarea vanității sau ambiției sale, să depășească la examen pe colegii săi; ci, tocmai dimpotrivă, întrucât prin contribuția reciprocă a tuturor celor ce compun o clasă, se poate obține maximul de succes al *echipei întregi*.

Pentru spiritul lumii colective în formațiune, tot individul ce se distinge se disociază totdeodată. Așa încât, aptitudinile speciale ale unui individ urmează să conteze numai în măsura în care ele penetrează în mod egal gruparea întreagă, adică în măsura în care ele reușesc să se disolve într'un potențial crescut de ordin colectiv.

Și atunci, așa precum această școală a viitorului urmează să fie preocupată mai întâi de debitul *sumei de indivizi*, adică al echipei, în loc de a se mulțumi să epuizeze o clasă pentru a obține câteva exemplare selecte, interesante doar numai pentru raritatea lor, tot astfel această școală va fi preocupată în al doilea rând de debitul *sumei de echipe*, adică al grupării naționale, în loc a se mulțumi să epuizeze, ca astăzi, totalitatea socială, de dragul obținerii unor elite care, tocmai fiindcă se singularizează fără rezervă, sunt condamnate să nu aibă pentru colectivitate aproape nici un rendement.

În acest scop, va fi necesar, mai înainte de toate, să se înlăture orice diferențe dintre programul școlii urbane și a celei rurale.

În al doilea rând, școala de adulți — în stare azi cel mult să declaseze prin diluarea cunoștințelor pe care le propagă cu un aer umilitor de filantrop, — trebuie să dispară, înlocuindu-se printr'un gimnaziu unitar care, asemenea școlii primare actuale, să devină obligatoriu pentru orice categorie de cetățean.

Fiindcă, dacă e adevărat că solidaritatea socială crește în măsura în care cunoștințele membrilor ei sunt mai uniformizate, nu mai puțin adevărat trebuie să fie că, pe cât uniformizarea s'ar obține pe un plan mai ridicat, pe atât s'ar superioriza o societate întreagă.

Colectivizarea învățământului elementar și mediu încă nu înseamnă renunțarea la un învățământ superior, unde să se formeze toată gama de specialiști, fără de care nu se poate imagina civilizația modernă.

Cu singura distincțiune totuși, că acest învățământ superior, când va fi o directă prelungire a școlii conformiste, specialistul

va înceta să mai fie *scopul societății*, ca 'n prezent, și va deveni cu adevărat și așa cum se cuvine, o *funcție socială* la dispoziția tuturor.

Am abordat aci această problemă de învățământ numai în scopul de a atrage atenția, că în cursul reformelor fundamentale ce se proiectează azi la noi, școala este aceea care merită precăderea.

Și o merită nu fiindcă o țară își stânjenește evoluția normală dacă școala se conformă vieții prea târziu, dar și fiindcă actualmente există în școala noastră un conflict latent între *instructorul* care, fiind mai aproape de viața reală, a devenit educatorul noului tineret, și între *profesorul* care, întârziind fără excepțiune pe un manual perimat, a ajuns să trateze noua generație ca pe niște ireparabili eretici.

În sfârșit, dacă acest desacord s'ar limita să rămână pur profesional, chestiunea n'ar prezenta o prea mare importanță.

Desavantajul este însă că învățământul neangajându-se în măsura care trebuie în formarea noiei generații, actualitatea prepară un om nou viitor, diminuat fără nici un drept, de o armătură culturală corespunzătoare.

Nu este locul aci să ne ocupăm cu cauzele care au adus, în mai toate țările apusene, învățământul secundar în stare de criză acută.

Și nu este locul, fiindcă acolo această criză e legată de inadptarea clasei burgheze unor stări de fapt noi pe când la noi, care n'avem încă burghezie, alta e buba, și altul leacul.

Buba este că am creat multe licee, cum am creat și multe facultăți, multe academii, multe școli și institute diverse, fără a ne fi îndeajuns preocupat dinainte cu destinația exactă ce doream să le-o atribuim fiecăreia.

Așa încât, pe lângă rostul de a fi răsplătit prin funcțiuni onorabile diverse devotamente de ordin politic și electoral, multe din ele sunt absolut inutile, neîncadrate într'un plan mai amplu, fără gradatie sau corespondență dela una la alta — anarhice, într'un cuvânt, ca program și ca organizare.

Leacul — care din păcate nu e tocmai simplu, dar e momentul, acum ori niciodată, să aplicăm și medicații eroice — leacul este o reorganizare din temelii, a întregului nostru învățământ.

N'avem, bine înțeles, intenția să schițăm această refontă, dar credem că anumite observațiuni pot contribui la precizarea liniilor ei generale, și mai ales convinge marele public de urgența operei de realizat aci.

Astfel, liceul nostru actual.

Văzut din afară, adică prin cercetarea programelor, instituția pare impozantă. Se predau toate materiile, dela aritmetica elementară până la rudimente de algebră superioară; dela gramatică la drept; dela limba engleză la filosofie.

Două întrebări, totuși, se insinuiază în minte, în fața acestui măreț ansamblu: cum pătrunde, oare, grămada aceasta de noțiuni în creerele fragede ale pacienților — și care este, exact, folosul lor actual sau viitor.

Dacă întrebările astea ne vin simultan, valoarea lor, și greutatea de a le răspunde sunt însă foarte inegale. Astfel, la prima, răspunsul este quasi imediat: oricâtă bunăvoință ar arăta junele elev la începutul carierii sale, îi este absolut cu neputință a înmagazina în mintea sa enorma cantitate de cunoștințe. Și reacția poate fi de două feluri, după temperamentul individual: majoritatea renunță la învățat, spre a se specializa în dificila strategie a „trasului la fit“, iar o minoritate se încapățânează, îmbucă, înghite, își supra alimentează memoria cu cifre, date, fapte, detalii, care rămân veșnic nedigerate, ne-asimilate, și care dezobișnuiesc definitiv creerul de funcția sa cea mai utilă — judecata.

Se recunosc imediat cele două categorii de indivizi caracteristice societății noastre: masa imensă de „smecheri“ destul de inteligenți, dar scârbiți de orice efort; minoritatea de polologi pedanți, îmbătați de consonanța savantă a vocabularului „înalt“, incapabili de a raționa, și care populează „intelectualitatea“ românească cu gravele lor personalități.

Evident, mai există și câteva temperamente excepționale, care rezistă liceului nostru. Ce rezultate, însă, nu s'ar fi obținut dela ele, dacă se treceau printr'altă școală mai omenească!

A rămas acum să vedem a doua întrebare: care este folosul acestor cunoștințe atât de generos distribuite?

Bine înțeles, pentru cei care nu le învață, precum și pentru cei care nu le rezistă, folosul e nul. Totuși, să cercetăm care ar putea fi el pentru supra-elevul de elită.

Folos practic, adică puțință de aplicare imediată în viață? inexistent. Oricare meserie cere astăzi ani de studii și familiarizare cu tehnici ajunse la o extremă complexitate.

Folos intelectual, adică formarea unei judecăți solide, sigure pe operațiunile ei? inexistent și el. Căci se acumulează numai noțiuni distincte, fără a se crea între ele legătură, și se acumulează prea dens, pentru a lăsa elevului timpul și posibilitatea să-și stabilească singur raporturile logice.

Folos teoretic, adică ceea ce se numește cultură generală? Dar ce este oare cultura generală? A fi reținut mult în memorie, sau a fi ajuns la o vedere justă a universului, mulțumită unei judecăți sănătoase, și bazate pe câteva cunoștinți fundamentale solide.

Iată deci paradoxul liceului nostru: pe mediocrii îi desgustă pe veci, ori de carte, ori de gândire; iar rarilor eroi ce supraviețuiesc, nu le e de nici un folos.

Inseamnă, oare, această desamăgitoare excursie, că un liceu n'are rost?

Dimpotrivă! Învățământul secundar are *multe* rosturi, că-rra însă nu le poate răspunde o unică instituție care vrând să fie mixtă, devine hibridă, și vrând să devie complectă, a ajuns ple-torică.

Este o absurditate să pretinzi a prepara, prin aceeași școală, la îndeletniciri atât de deosebite ca *învățământul, industria, comerțul, milităria, agricultura și carierele liberale*.

Trebue, neapărat, înțeles că există o naturală ierarhie intelectuală între profesii care, unele, cer o vastă cultură generală, iar, altele, se mulțumesc foarte bine și cu rudimente.

Dar la noi s'a răspândit ciudata boală a *licențelor*. Pentru negoț, horticultură, medicină veterinară, sau contabilitate, avem *Facultăți, Institute, Academii*, care toate produc licențiați. Iar cum altă axiomă poruncește a nu se face licențiați decât din bacalaureați, toți candidații la ocupațiuni practice de modest nivel cultural, trebuie să-și piardă tinerețile luptând cu teribilul acesta examen.

În țara noastră, de două ori pe an se face bilanțul deficitului de cultură național, stabilit prin examenul de bacalaureat.

Constatarea este justă și nu poate fi pusă la îndoială. Numai că cei care cad la examen în loc să fie elevii ar trebui să fie profesorii. Fiindcă e imposibil ca un elev slab să ajungă la bacalaureat, dacă filtrul examenelor de clasă ar fi funcționat tot timpul în mod normal.

Bacalaureatul, așa cum a decurs ani de-a-rândul, n'a reușit decât să stabilească falimentul învățământului nostru secundar.

Este un principiu elementar de pedagogie că niciodată nu poate fi elevul vinovat, ci totdeauna numai instructorul, altfel însăși pedagogia ar fi o îndeletnicire lipsită de sens.

Desigur că în căderea pedagogiei intră și opera de selecționare. Această triare însă nu poate fi făcută prin *absolvire* — care constituie o calificare favorabilă — ci tocmai dimpotrivă prin *eliminarea* celor improprii, în decursul operei de triaj.

De ce trece elevul în liceu și cade la bacalaureat? Și dacă prin controlul bacalaureatului se dovedește, că profesorii gimnaziali nu și-au făcut datoria, de ce la bacalaureat să fie sancționați elevii și nu profesorii vinovați?

Dacă profesorii secundari ar fi conștienți de datoria împlinită, ar trebui să se producă conflictele cele mai violente între corpul profesoral răspunzător de absolvirea unei promoții și comisia de bacalaureat care îi găsește insuficient de pregătiți, — ceeace însă nu se întâmplă deloc!

Intrucât se schimbă însă mentalitatea profesorului când se schimbă după scaunul dela catedra de liceu pe acela al comisiei de bacalaureat?

Intrucât pot fi făcuți elevii răspunzători de dezacordul dintre calificarea (nota) acordată lor în liceu și aceia a comisiei de bacalaureat?

Au fost numeroase cazurile de sinucidere printre elevi, pentru decepția produsă de căderea la examenul de bacalaureat, niciodată însă nu și-a luat viața un profesor fiindcă prin procedarea sa a nenorocit o generație întreagă.

La ce se datorește divergența asupra cunoștințelor considerate suficiente ca să absolve cineva liceul și acelea cerute de un examen de bacalaureat, care în realitate nu are astăzi alt rol decât să le controleze pe cele dintâi?

Cu fiecare candidat, cade la bacalaureat corpul didactic care l-a promovat până la acest examen final la care de fapt nu vine elevul, ci îl prezintă școala spre a dovedi măsura în care ea și-a îndeplinit datoria față de elev.

Dacă profesorii au răspunderea de a forma generațiile de mâine, ce înseamnă acțiunea negativă a acestora la examenul de bacalaureat când desmint într-o oră tot ce au creat în 7 ani?

Cum printr-o stranie intervertire a răspunderilor victimele sunt totdeauna numai elevii, se naște întrebarea cu ce drept corpul didactic își bate joc de întregul tineret?

S'au făcut o sumă de anchete asupra cauzelor și remediilor privind rezultatul dezastruos înregistrat pe țară la examenele de bacalaureat.

Aceste anchete nu au nici o valoare, fiindcă întrebați au fost totdeauna aceeași membri ai corpului didactic care sunt direct răspunzători de dimensiunile acestui dezastru.

S'a propus modificarea chestionarului de examen, transformarea liceelor, etc.

De ce s'ar ocoli însă transformarea profesorilor?

Să dea un examen de bacalaureat și profesorii!

De sunt rău pregătiți elevii, cine este remunerat de stat cu însărcinarea precisă ca să-i pregătească?

Între cei care fac programele și cei care le aplică poate fi un complet antagonism?

Este atitudinea negativă a comisiilor de bacalaureat 'un fel de sabotare a programelor în care a prins și predomină, în vremea din urmă, exercițiul fizic, militar și sportiv?

Dar dacă este așa, de ce corpul didactic nu are curajul să pornească o acțiune fățișă împotriva acestei rătăcirii, în loc să se mulțumească a descuraja și a jertfi în mod cinic o sumă de elemente tinere, valoroase și complet nevinovate?

Se uită, este drept, prea des în ziua de azi, că trupul are atâta timp valoare cât servește drept suport al unui creier bine înzestrat. S'a dovedit doar că creerele cele mai *grele* (!) nu au necesitat vreodată o armatură fizică excepțional de solidă.

Pe când performanțele mintale au decăzut complet în orientarea tineretului de astăzi, față de cele fizice — bacalaureatul intervine tocmai invers, la capătul unei educații și sacrifică fără milă pe fiecare lipsit de ceea ce nimeni până atunci nu i-a cerut.

Să se înțeleagă odată că bacalaureatul în actuala formă este cu desăvârșire perimat. Să nu se dea exemplu străinătatea, fiindcă greșelile nerecunoscute de străini nu constituie norme decisive pentru actualitatea noastră.

De altfel, fără a face comparații statistice, situația din străinătate e cu totul alta.

În Danemarca, spre pildă, în ziua ce urmează proclamarea rezultatelor bacalaureatului, Copenhaga îmbracă haina festivă și capitala întreagă serbează pe tinerii studenți.

Nenorociți nu există, pentru că aproape nu există candidat respins.

Așa încât bacalaureatul devine o quasi-formalitate — nu doar că ar fi atât de ușor: numai tezele durează 5 zile, iar oralul, 21 — ci pentru că elementele slabe au fost eliminate în cursul anilor de liceu.

Mișcătoare e grija profesorilor pentru elevii pe care îi tratează ca pe niște convalescenți, veghindu-i cu ochi părintești și scuzându-se par'că de efortul ce le este impus și pe care ar vrea să-l împărtășească.

La noi, un asemenea sentiment al responsabilităților e resimțit, cel mult, de profesorii particulari ce au preparat individual sau clase de elevi, pentru bacalaureat.

Și aceasta ne duce chiar la concluzia că, dacă învățământul nostru secundar ar fi lăsat pe seama întreprinderilor particulare, un serios examen de bacalaureat ar fi justificat ca un control exercitat de stat.

Dar când tot învățământul nostru secundar este de stat, ce vrea să mai controleze bacalaureatul?

Să se înlocuiască bacalaureatul printr'un examen de specialitate la care să fie supuși cei care vor să continue studiile academice și aceasta numai în cazul că într'adevăr este necesară azi o politică de strangulare a accesului tineretului în Universități.

Destul de puțin se învață astăzi ca să nu mai fie nevoie a mai des gusta tinerimea de învățătură și prin absurdele examene de bacalaureat.

Cultura generală a unui bacalaureat serios, adică readus la rolul său de formare a judecății, nu este folositoare, decât pentru exercitarea câtorva excepționale profesiuni liberale, cum ar fi profesoratul, baroul, medicina, administrația superioară de Stat.

Celelalte meserii pretind și ele o anumită cultură generală minimă, dar nu există nici un motiv ca ea să fie aceea a bacalaureatului. În aceste cariere, unde vocația se desemnează ca de obicei pe la 14—15 ani, cei patru sau cinci ani suplimentari până la absolvirea liceului sunt o pierdere netă.

De ce nu se creiază, pentru elementele destinate lor, un gimnaziu cu patru clase, care ar fi mai mult ca suficient și ca preparație generală, și ca preparație de specialitate.

De fapt, tot se compune la noi programul celor opt ani dintr'un curs superior care este doar repetiția cursului inferior. De ce să impunem unor practicieni ca cei pomeniți mai sus — comerț, industrie, etc. — această repetiție?

Iar, degajând astfel cursul superior de masa acelor ce-l urmau numai în silă, precum și de materiile parazite ce încearcă

să-i dea o falsă valoare practică, i-am putea restitui adevăratul său spirit și adevărata sa menire.

N'am mai asista, atunci, la rezultate ca acelea pe care le găsim într'un interesant studiu al unui emerit profesor universitar — și care va explica cititorului vehemența tonului ce l-am întrebuințat pe alocuri, în liniile acestea.

Astfel, aflăm că, între 1921 și 1926, au frecventat la noi gimnaziile, liceele, școlile normale, seminariile, 2.262.765 elevi; în acelaș timp școlile profesionale, comerciale, de meserii, de agricultură, n'au primit decât 701.924 elevi.

Iar din acești tineri, împinși în bună parte contra voinței lor în învățământul teoretic, prea puțini au ajuns la vre-o absolvire. În gimnazii și licee, din 1.200.000 elevi, absolvă numai 95.000. În școlile normale, din 240.000, iau diploma numai vre-o 30.000. În seminarii, la 49.812 înscriși, 4.860 absolvenți. În liceele militare, 3.200 la aproape 21.000.

Dacă privim acum la dezaxarea produsă de liceul nostru în disciplinele unde bacalaureatul apare cu drept cuvânt ca indispensabil, găsim următoarele procente de absolviri, la înscrișii originali:

La medicină 12.4%; la farmacie 10.2%; la litere 9%; la științe 7.2%; la drept 7.1%; la teologie 5.9%.

Cifrele acestea sunt de-a-dreptul înspăimântătoare. Ele indică urgența unei reacțiuni, și sensul ei, care este de a reda programului liceal o coerență internă și un sens.

Ce înțelegem printr'o coerență internă?

Un exemplu îl va arăta Franța, care posedă tradițional una din cele mai fericite formule de învățământ secundar, pentrucă axează acesta pe ceea ce se numește acolo „umanități“, adică pe studiul filiațiunei de literaturi greacă, latină și clasică franceză. „A fi studiat clasicii“ este sinonim în Franța cu a fi absolvit liceul, iar faptul că istoria, geografia, până și științele se studiază în legătură cu aspectele literare ale civilizațiilor de bază, dă întregului program o unitate și, am spune, un fel de sens de parcurs,

care evită orice confuziuni în mințile tinere, așează logic și la locul lor cunoștințele, și pune la îndemâna francezului mediu, un aparat de forme intelectuale verificate de peste două milenii.

La noi, evident, filiațiunea civilizației noastre fiind mai îndreptată, o imitare n'ar da rezultate analoge.

Dar se poate perfecta axa învățământului nostru pe alte materii cu calități formative.

În primul rând gramatica. E ciudat cum se neglijează la noi valoarea logică a acestei discipline. Redusă la câteva reguli ce le papagalisesec copiii în clasele mici, ea este amputată de orice valoare educativă în cursul superior. Și totuși, în lipsa unei literaturi clasice destul de ample, unde se poate găsi forma particulară de gândire a unui neam, logica sa proprie, dacă nu în studiul gramatical al limbii?

Un liceu bazat pe gramatică nu ne-ar da numai elemente care să scrie mai corect decât se scrie azi, dar chiar capete care ar judeca mai limpede, mai direct, mai conștient de operațiunile ce le execută.

Al doilea element care s'ar putea încerca, este matematica, geometrie și algebră, ale căror valori educative iar se pierd fără folos, din cauza atențiunei ce se acordă preocupării de „rezultate practice“. În liceu, acest fel de rezultate n'are nici un interes. Ce primează, este calitatea de formare a judecății.

În sfârșit, chiar istoria noastră ar trebui complet modificată.

Așa cum se predă astăzi ea este un relicvat al României Mici, în care presiunile exercitate de vecini puternici interziceau o alcătuire logică a programului.

Ce interesează, astăzi, atât de special, dezvoltarea a două provincii, Muntenia și Moldova, ca să se neglijeze întâmplările din Transilvania, Banat, etc.?

Cum să ajungem a inculca urmașilor noștrii simțul imperial, dacă nu-i obișnuim să urmărească paralel, nu evoluția a unor părți, ci prefacerea progresivă a întreg spațiului daco-român?

Tot atât de multe sunt de spus asupra pregătirii, sau nepregătirii pedagogice a corpului nostru profesoral.

În clasa I-a a unui liceu de fete din Capitală s'a dat, nu de mult, tema următoare: *de ce Maica Domnului este fecioară?*

Nu știm ce-au scris copiii, nici ce-ar fi zis Pestalozzi de acest subiect. Dar ce sugerează bunul simț al omului normal, e destul de ușor de bănuț...

STRAJA ȚĂRII

Pregătirea colectivistă a tinerimei. — Metodele pedagogiei conformiste. — Haina care educă. — Psihologia uniforme. — Copilul în dilemă. — Reeducarea părinților. — Concurența substituită prin cooperafie. — Socializarea sentimentului matern. — Orientarea antiindividualistă a didacticei noi. — Cooperativele de cultură.

Din Inaltul îndemn al M. S. Regele Carol al II-lea și din nevoia de a îndruma tineretul spre acele acțiuni, ce dau valoare și prestigiu unui popor, a luat ființă Straja Țării.

Cel dintâi, Majestatea Sa a văzut și hotărât mijloacele de acțiune pentru preîntâmpinarea răului, prin completarea educației școlare, dând tineretului de ambele sexe dela 7—18 ani, în mod obligatoriu o educație patriotică, morală, civică, religioasă și fizică; îndrumând, coordonând, ajutând și controlând pe de altă parte organizațiile, care se ocupă de acest tineret.

Reînvierea cultului muncii, virtuții și tradiției străbune; desvoltarea simțului datoriei și responsabilității; cimentarea disciplinei; cultivarea graiului, portului, cântecelor și jocurilor naționale; respectarea avutului public; formarea caracterelor puse în slujba neamului; solidaritatea inerentă și indispensabilă năzuințelor noastre naționale — aceste idealuri de consolidare și ridicare a Statului Național, pe care își reazimă poporul nostru existența, sunt idealurile spre înfăptuirea cărora tinde Straja Țării.

Străjeria este terenul neutru, pe care se pot întâlni toți cetățenii, fără nici o deosebire, spre a tăia prin muncă și fapte reale brazda nouă întru ridicarea patriei și a neamului.

Directivele generale, metodele și programele de lucru sunt hotărâte de Consiliul Superior de Indrumare, al cărui organ executiv este Secretariatul.

„Credință și muncă pentru Țară și Rege“ este deviza străjerească dela cuib până la Marea Falangă.

Sistemul de organizare este acela celular. Prima unitate, *celula*, bine organizată, îndrumată și supravegheată, dând rezultate bune, imprimă întregului organism sănătate și putere de viață. Celula o formează 6 străjeri, constituind *Cuibul*. Mai multe cuiburi (3—15) formează un *Pâlc*, corespunzător clasei școlare, două sau mai multe pâlcuri un *Stol* (corespunzător unei școli, instituțiuni, fabrici, etc.). Stolul este unitatea educativă și administrativă. Are un catarg, pe care se ridică cu ceremonial la începutul muncii pavilionul național și se scoboară la sfârșitul activității.

De tactul comandantului depinde ca între unitatea străjerească și instituția lângă care funcționează, să existe cea mai perfectă armonie.

Activitatea străjerească dintr-o localitate o coordonează *Ceata*, iar cea dintr'un județ *Falanga*. În capul organizației peste toată țara stă *Marea Falangă*.

Salutul roman, însoțit de urarea „Sănătate“, este obligatoriu pentru toți străjerii.

Exerciții militare, ceremonialul străjeresc, cântece străjerești, prim-ajutor în caz de boală, iată o parte din programul străjeresc. Excursiuni, tabere, aplicații practice și șezători completează în mod fericit acest program.

În afară de educația străjerească, propriu zisă, educația națională ocupă și ea un loc important. Noțiuni de istorie, cunoștința faptelor și realizărilor celor trei Regi ai dinastiei, sunt bunuri comune tuturor străjerilor. Cinstirea eroilor neamului, cultul drapelului și tot ce majorează coeziunea națională intră în preocupările străjerești.

Educația igienică, morală și religioasă sunt deopotrivă importante, deși educația fizică a predominat. Pentru străjeri, educația fizică nu este scop, ci doar mijloc. Pentru a deveni un bun

cețătean și vajnic apărător al țării sale, străjerul trebuie să fie bine pregătit și fizicește. Vechiul „mens sana in corpore sano” constituie așa dar principiul de bază.

Exerciții de înviorare, de ansamblu, atletismul și diferite jocuri duc la îndeplinire acest deziderat. Diferite sporturi: natația, tirul, canotajul, săniuța, sky-ul, patinajul, ciclismul și tragerea cu arcul sunt practicate pe o scară întinsă.

În linii mari, cam acesta este programul de activitate străjerească. Nu este o acțiune de militarizare, n'are și nu poate avea vreo bază politică, urmărește doar realizarea idealului fiecărui bun român, consolidarea și unificarea țării.

Nu numai bună starea economică și materială sunt determinante pentru valoarea și prestigiul unui popor, ci mai ales puterea sufletească și moralul său. Spre aceste țeluri trebuiesc îndrumate noile generații care întruclipează nădejdea zilei de mâine.

De are Străjeria deci de îndeplinit această înaltă misiune educative, apoi s'a făcut cât se poate de bine când recent s'a hotărât ca uniforma străjerească să fie totodată și uniforma școlară obligatorie.

Această măsură, pe cât de simplă pe atât de înțeleaptă, pune capăt distincțiunei până și prin uniforme diferite, dintre cele două curente, în care școala noastră s'a lăsat scindată în ultimul timp.

Căci oricât de străin ar fi cineva de problemele care frământă școala modernă, totuși oricine a putut să constate că, pe când o parte din elevii unei școli continua să poarte uniforma tradițională de liceu — dedusă în România, nu știm de ce, din mica ținută a vechiului ofițer austriac — cealaltă adoptase una nouă, combinată din culorile marinei de pretutindeni, și o croială foarte apropiată de portul comun al turistului alpin.

Primei a rămas credincios curentul tradițional didactic, aplecat cu interes numai asupra realității distilate în definițiile manualului școlar.

Cealaltă și-a însușit-o noul curent denumit în țara noastră „Străjerie“ care încă odată nu se distinge printr'o predilecție strict sportivă, ci prin preocuparea de a angaja copilul într'o funcție națională și cetățenească de îndată ce încetează pentru dânsul dificultatea ca să stee copăcel.

Ia fața acestor două directive divergente, marcate până și prin uniforme deosebite, fiecare părinte era pus în situație să se îndoiască nu numai de unitatea spiritului școlii, dar și de unitatea metodei pedagogice puse în practică de către învățământul nostru de Stat.

Indreptățit era astfel fiecare cetățean să creadă că școlarul este liber să-și aleagă înrolarea într'una din grupe, sau că acelaș școlar e chemat să ispășească în formarea spiritului său disensiunea ce ar exista în corpul profesoral. S'a căutat chiar să se atribue nivelul scoborît constatat la majoritatea candidaților de bacalaureat, faptului că interesul profesorului a încetat să mai fie acela de a educa pe copil, devenind unul preocupat numai să-l recruteze, spre a opune astfel un număr cât mai mare de aderenți grupării celelalte, socotite adverse.

Nu e aici nici locul și nici azi momentul de a face procesul acestui nenorocit conflict ce a paralizat aproape cu desăvârșire activitatea școlii în vremea din urmă.

Și nu este momentul mai ales atunci când unificarea uniformelor școlare, a dovedit nu numai că Ministerul Educației Naționale este prevenit de această desagregare, dar și că înțelege de a lua măsuri, pentru a-i pune cu un ceas mai de vreme capăt, în interesul general național.

Că a început cu uniforme în loc să prescrie noi dogme pedagogice, nu trebuie deloc desconsiderat, fiindcă nu rare ori în viața oamenilor, elementele superficiale, sunt acele care hotărăsc de dispoziția și orientarea interioară a unui individ.

În exersarea tineretului să poarte uniformă, se îndeplinește o operă pedagogică de o valoare mult mai însemnată decât e înclinat omul obișnuit să i-o atribue.

Haina îndeplinește o funcție conformistă nu numai climaterică, dar și socială.

Se știe, într'adevăr, că oricât de practică ar fi fost îmbrăcăminte, ea a reprezentat esențialmente o valoare mistică la primitivii ei descoperitori.

Ori, azi ca și atunci, haina servește a integra pe cineva într'o anumită clasă sau castă socială.

Rolul ei simbolic depășește, așa dar, pe cel utilitar, tot așa ca insignele de care uzează diferite triburi sălbatice și care, în mod greșit, sunt, deseori, interpretate de lumea civilizată, drept elemente de podoabă.

Sălbatecul nu cunoaște podoaba de ordin estetic, de ar fi numai pentru simplul motiv că omul care trăește în împrejurări primare n'are posibilitatea de a se oglinzi.

Haina sa rezultă din aglomerarea pieselor magice cu care el urmărește să se apere de spirite, iar nu ca noi de intemperii.

Aceleași amulete sau aceleași trofee, desemnând dependența de același totem favorabil și teama de aceiași demoni vrăjmași crează la sălbateci un fel de uniformă, care marchează apartenența acestora de un trib anumit.

Costumele populare din toate țările indică încă astăzi, prin diversitatea lor regională, reminiscente de acest fel.

Și totuși, dacă, în costumele populare, fiecare insignă și-a pierdut valoarea ei magică primară, devenind un simplu ornament, totuși ceva din magia criteriului, care distinge vrăciul de ceilalți membri ai unui trib, supraviețuiește parcă în simbolica insigneelor de pe casca pompierului, de pildă, sau de pe fracul unui diplomat.

Puterea aproape hipnotică, pe care e în stare să o exercite asupra semenilor simbolica unei anumite haine, e, cu prisosință exemplificată de efectul ce-l producea, fără excepțiune, uniforma militară asupra femeilor din oricare țară sau de orișice rang.

Și uniforma militară însă ca și orice haină de distincție nu dispune numai într'un anumit fel spectatorul, ci, în același timp, *predispune*, într'un chip corespunzător, pe purtător.

Haina modifică de regulă și spiritul și ținuta și comportare aceluia ce o îmbracă.

Cine, de pildă, nu recunoaște, dela prima vedere la țară pe omul care a făcut sau nu serviciul militar?

Uniforma purtată un timp mai îndelungat, imprimă persoanei un anumit mod de comportare care îi rămâne propriu și când se îmbracă, apoi, în civil.

În genere, nu profesiunea dă specificul conținutului, ci costumul pe care o anume profesiune îl impune celor care i se dedică.

Prin influența, pe care uniforma o exercită asupra celui ce-o poartă, ea devine un element capital în procesul de educație, obligând într-o măsură mai mare pe cel care o poartă decât pe cel care are ocazia numai s'o vadă. Uniforma, chemată să diferențeze un individ din masă, îl integrează într-o castă.

Esențiala ei valoare constă în faptul că dă înțietate funcțiunii, și nu persoanei.

Iar dacă uniforma — cum îi sună și numele — despersonalizează, pe de o parte, ea clasează pe de alta.

Pe când haina civilă urmărește să degajeze, uniforma caută, tocmai dimpotrivă, să constrângă individul la un anumit fel de a se prezenta și de a acționa.

Față de ce pierde o persoană din punct de vedere particular, câștigă prin uniformă, în genere, ca prestigiu.

Un rang își capătă astfel mai ușor și mai incontestabil — grație rigorii unui criteriu exclusiv formal și deci cert — autoritatea necesară.

Uniforma devine indispensabilă pentru a reinstaura, într-o grupare, o disciplină cât mai generală, importanța ei educativă provenind principialmente, din posibilitatea de a corecta exemplarul uman într-o măsură și mai mare morală decât chiar fizică.

E un început de ordine ce se propagă prin uniformă, iar această ordine face posibilă o organizare mai strictă a societății, mai ales acolo unde fiecare ținea să se distingă tocmai prin îndărătnicia de a nu se conforma.

Renunțarea deci la vechea uniformă școlară în favoarea celei străjerești mai are în plus avantajul, că aceasta din urmă fiind mai practică și mai adecuată vârstei, e incontestabil și mai frumoasă.

O astfel de preocupare de aspectul exterior nu are un caracter de deșertăciune, fiindcă tot așa precum sănătatea face pe fiecare om mai vesel și frumusețea reușește să-l facă deseori mai bun.

Vechea uniformă de culoare albastru închis, în loc să dea școlarului o înfățișare îngrijită și distinsă, îl lăsa, din cauza postavlui prea sensibil la pete, să apară totdeauna neglijent și murdar.

Iar când s'a recurs după războiu la uniforma de culoare „kaki“, toți elevii pe care perioada creșterii îi anemiează, au devenit în această haină așa de livizi la față, încât văzuți în masă fie în clasă, fie afară la o paradă, dădeau impresia că întreaga generație nouă a țării noastre ar fi atinsă de tuberculoză.

În schimb, uniforma străjerească are avantajul nu numai că degajează corpul copilului, dar îl repune totodată în proporțiile sale naturale, înlăturând astfel dezagreabila deformare pe care o uniformă croită după corpul împlinit al omului matur a întreținut-o decenii de-a-rândul în aspectul exterior al oricărui licean.

Unde se resimt însă mai mult avantajile uniformei străjerești este în cazul fetelor de școală.

Eliberate de șorțul negru monacal cu care pedagogia veche ținea să marcheze aproape malițios înfățișarea penibilă a fetii în epoca ingrată, ea câștigă astăzi prin noua haină ce-i dă un aer de efeb, o dispoziție vioae, expansivă, aproape radios de luminoasă și prin aceasta încercând, față de trecutul care o obliga la o expresie stupid de intimidată, o adevărată emancipare sufletească în prezent.

Necesar rămâne numai ca în aceiaș măsură în care unificarea uniformei școlare va apropia spiritul străjeresc de cel scolastic, să reușească și cel scolastic să influențeze la rândul său pe cel străjeresc.

Educația colectivă nu trebuie să scoată complet din funcțiune educația individuală, fiindcă nimeni și nimic n'a putut să dovedească până astăzi că o societate ar fi cu atât mai superioară cu cât individul ar fi mai limitat.

E poate Străjeria cea chemată astăzi, ca prin minunata ei disciplină, să întoarcă din nou spre școală tinerimea, și să o facă să ia cursurile în serios; toată străduința ei fiind amenințată să rămână infructuoasă dacă, atât familia cât și școala, nu vor năzui a-și coordona în acelaș scop acțiunea formatorie de care dispun fiecare în parte și care totodată le incumbă în grad egal.

Mulți oameni în vârstă desigur își amintesc cu un surâs indulgent, de surdul conflict ce despărțea în liceu pe profesorul de Geologie — care vorbea despre milioane de ani, cât a durat formarea pământului — de profesorul de Religie care reducea această durată la șapte zile.

Elevul rezolva însă foarte ușor contradicția învățând sau neînvățând — după cum îi era temperamentul — ambele lecții cu o egală indiferență.

Și, într'adevăr, alegerea între cele două propuneri filosofice incompatibile, deși simultane, nu prezenta pentru copii nici urgență extremă, nici interes palpitant.

Cu totul alta e natura contradicției în care se află angajată, astăzi, întreaga generație ce se ridică.

Spiritul lumii noi înseamnă predominarea colectivului, din vârsta cea mai fragedă până la bătrânețe individul fiind rând pe rând, „socializat“ în Străjerie, Premilitărie, Serviciul Militar, Serviciul Social, Frontul Renașterii Naționale., etc.

Ori, contra acestui mănunchiu impresionant de forțe ce presează toate într'acelaș sens, vin să lucreze, fără să vrea, doi factori potrivnici: familia și școala clasică.

Milenara tradiție familiară, care tinde să distingă copilul „meu“ din massa celorlalți copii, intră în flagrantă coliziune cu spiritul colectivist al taberei; tot așa precum procedeele unei metode școlare care tinde să diversifice, contracarează noile insti-

tuțiuni ce prepară orânduirea lumii viitoare tocmai pe bază de conformism.

Elementele de rezolvare, pe care am vrea să le precizăm, se referă, la felul în care părinții și profesorii ar trebui să-și exercite influența lor, spre a nu rupe în două sufletul copiilor, într'un mod cu atât mai îngrijorător, cu cât intră aci în joc acele imponderabile, care acționează asupra inconstientului, creiând dificultăți interioare misterioase pentru cel pe care-l afectează.

În primul rând, părinții.

În scurtul timp, ce-i mai rămâne copilului să-și petreacă în casa părintească, mama și tatăl care ar încerca să sădească în sufletul odraslelor simțământul unei izolări privative tentează o operă vană.

Când evoluția omenirii urma o curbă cu tranziții lente, generația ajunsă la maturitate avea dreptul să modeleze pe cei tineri după principiile ei; astăzi însă, când suntem la o cotitură abruptă a Istoriei, adaptarea trebuie să se facă în sens invers: părinților le revine a se adapta copiilor și nu copii — părinților.

E printrumare vorba aici nu de erorile curente de psihologie pe care părinții le comit de obicei în creșterea copiilor, ci de necesitatea unei fundamentale schimbări de metodă pe cale de *reeducare a părinților*.

Fiindcă oricât de gravă ar fi discrepanța din școală între mentalitatea ei tradițională individualistă și aceea a unei societăți unde procesul de colectivizare avansează cu pași gigantici, apoi mai gravă — prin durata și intimitatea influenței exercitate — devine contradicția între morala familială și morala socială.

În epoca de înflorire a liberalismului, Herbert Spencer nu numai că admitea, dar cerea chiar o cât mai netă diferențiere a acestor două morale. „Existența tuturor societăților... depinde de păstrarea unei opoziții absolute între regimul familiei și regimul de Stat... În timpul unei anumite perioade, fiecare individ trebuie să fie ajutat în proporții cu incapacitatea sa, pe urmă trebuie

să capete foloasele în proporție cu capacitatea pe care o are". (Principes de sociologie, t. II, p. 351). Regula morală a familiei fiind generozitatea, fiecare va lua în raport cu nevoile lui, indiferent cât a produs. Dacă familia ar aplica morala socială, omenirea ar pieri prin moartea copiilor lipsiți de îngrijiri, iar dacă Statul ar aplica morala familiei, atunci ar fi desavantajați cei mai bine înzestrați în favoarea non-valorilor.

Toate aceste considerațiuni cadrează perfect cu o concepție darwiniană a relațiilor dintre oameni: între indivizii ajunși la maturitate, urmează să se dea o luptă de exterminare, în care selecția naturală va alege pe cei mai tari.

Ori, dacă acesta era stadiul solidarității sociale în secolul trecut, azi lucrurile sunt cu totul schimbate: locul *concurenței* tinde să-l ia, din ce în ce mai mult, *cooperația*. Și atunci nimeni nici un infirm — moral sau fizic — nu poate fi abandonat, ci colectivitatea e datoră să se ocupe de dânsul.

Dar morala de Stat impregnându-se, astfel, de principiile mai umane ale moralei de familie — și aceasta din urmă trebuie să se impregneze de noua etică socială.

Manifestarea unui mai pronunțat spirit de justiție într'această privință ar consta în încercarea pentru fiecare părinte să înceteze a vedea în copilul său un exemplar unic, incomparabil, care trebuie să ocupe în erarhia socială un rang cât mai înalt.

Să nu ni se obiecteze că cerem un lucru imposibil, că părintele, orbit de dragostea sa, nu poate fi obiectiv în aprecierea calităților și a defectelor odraslei sale.

După cum un excesiv egoism patrimonial a dus de atâtea ori la răsturnări violente, pe care, dimpotrivă, consimțirea necesarelor sacrificii a unei exproprieri sau conversiuni le-a evitat — tot astfel, spre a împiedeca realizarea concepției totalitare, care suprimă familia, ca celulă intermediară — și deci jenantă — între Statul atot-puternic și individul atotdezarmat — părinții trebuie să se disciplineze în spiritul nou al vremii.

Străjerie, așa dar, și pentru părinți: mama să nu se mai irite că băiatul stă în curent, că dă prea mult câinelui sau pisicii, că

taie din friptura servită la masă o porție ce vrea să împartă cu un camarad mai sărac.

Căci, băiatul a învățat tocmai contrariul în timpul educației străjărești.

Există o veche anecdotă cu o mamă care, văzând un negustor ambulant pe stradă, îl chiamă, îi cumpără un covrig și îi spune să se ducă la școala de peste drum, unde elevii au ieșit tocmai în recreație, să dea covrigul copilului ei.

La observația omului că nu știe care e copilul, mama îi dă această indicație peremptorie:

— Foarte simplu: cel mai frumos.

Ori, vecina chiamă și dânsa acelaș covrigar și îi dă aceeași indicație.

Să nu ni se spună că această firească exagerare înseamnă maximul dragostei ce o mamă poartă copilului său; că dacă l-ar vedea cu ochi critici și l-ar situa just între copiii străini, ar însemna că sentimentul său e diminuat.

Dimpotrivă, noi n'am vrea să scoborâm intensitatea sentimentului matern, ci să-l potențăm până acolo încât fiecare mamă să se simtă, puțin, mama dintrodată a fiecărui copil!

Pentru ca rolul părinților în procesul de socializare familială să devină propriu-zis activ, ei ar trebui poate să participe mai des — la manifestațiile colective ale stolurilor străjărești, la demonstrațiile premilitare, la competițiunile sportive, etc.

Se vor entuziasma, astfel, pentru progresele întregii echipe căreia îi aparține copilul lor și pe birouri sau etajere locul băiatului fotografiat singur călare pe calul de lemn al fotografului, îi va lua fotografia grupului de camarazi ce trăesc cot la cot.

Existau și mai înainte asemenea amintiri, de obicei fotografii dela sfârșit de an școlar, promoție de bacalaureat, sau de licență.

Dar — semnificativă schimbare a timpurilor — ceea ce reprezenta pe atunci un maximum de element social admisibil în intimitatea familială, devine astăzi un minimum cu totul insufi-

cient în noua orânduire, căci școala așa cum mai funcționează și acum a rămas o citadelă a unui perimat și imposibil individualism.

Și iată-ne, astfel aduși la cea de a doua categorie de educatori, obligați să-și revizuiască metodele: anume, profesorii.

Când revoluția științifică a pus la baza cunoștințelor necesare omului civilizat alte fundamente, nimeni nu s'a mirat că programele școlare au fost reformate în consecință și că studiul fizico-chimiei, spre pildă, a luat locul în manualele secundare bucherisirii psaltichiei cu litere chirilice.

O moralmente și mai importantă revoluție socială a transformat, azi, civilizația noastră.

Cum putem pretinde a prepara cu aceleași procedee pe cetățenii unei lumi cu totul deosebită de aceia pentru care era organizat învățământul de altădată?

Înlocuirea rivalității de ambiții prin solidaritatea de avansare — aliniată aproape ca rândurile unui pluton — a intelectului tuturor elevilor reprezintă, un pas tot atât de important, cum a fost, odinioară, înlocuirea sistemelor medievale printr'acelea preconizate de un Rabelais sau Montaigne.

Spre a fi în concordanță cu viața de mâine, școala de azi va trebui să renunțe la mistica premianților, a notei din catalog, a copiatului la teză sau a suflatului la oral — creiând o *cooperativă de cultură*, acolo unde funcționează încă o *pepinieră de ambițioși*.

Se prea poate ca noua metodă ce se va impune să fie recitarea în cor, drept cea mai proprie manieră de a obține fuziunea într'un bloc comun a tuturor elevilor, participând în egală măsură la lecția predată.

Că astfel o clasă va ajunge să semene claselor din Evul Mediu nu trebuie să ne mire, asemenea analogie nefiind decât o reconfirmare a evoluției în spirală, pe care o urmează omenirea.

Am ajuns astăzi — la un nivel mai ridicat — dar la același punct al subordonării individualului față de social ca înainte de Renaștere.

În concluzie și în rezumat, dacă oamenii maturi se plâng adesea în zilele noastre, de prăbușirile ce a determinat în sufletul lor reevaluarea, după alte criterii, a tuturor principiilor tradiționale — fie ca drama acestei contraziceri între două lumi să se epuizeze întreagă în generația prinsă la cotitură și să ferim copiii ce cresc azi de mici în spiritul lumii noi, de sterilele frământări între sugestiile unei educații individualiste și imperativele unei societăți colectiviste.

MOBILIZAREA GENERALĂ

PRIN

SERVICIUL SOCIAL

Stagiul general în practica îndatoririlor sociale. — Nivelarea pe o treaptă superioară. — Un nou minister și o nouă armată. — Prima acțiune metodică pentru înlăturarea antagonismului dintre urban și rural. — Activitate prin misiune nu prin profesiune. — Spiritul nou al cadrelor de mâine.

„Serviciul Social” constituie, fără îndoială, una din reformele cele mai originale și adaptate nevoilor specifice și felului de trai al românului.

Principiul legii este o prestațiune de servicii la care sunt obligați toți absolvenții de universități și școli superioare, pe un timp maxim de un an.

Îndeplinirea datoriei sociale devine, pentru titrații de ambele sexe, o condiție indispensabilă obținerii diplomei definitive, și a oricărei funcțiuni publice.

Se vede imediat cât diferă creațiunea aceasta de diversele servicii de folos obștesc create în mai multe state europene: acelea, impunând tânărului intelectual o viață de tabără, cu muncă în majoritate fizică, sunt mai de grabă organizațiuni de nivelare socială pe treapta inferioară, de disciplinare morală a unei posibile elite.

Pe când serviciul nostru social creiază, de fapt, un *statut al elitei*, pe care o recunoaște mai întâiu ca atare, și pe care o asociază, din școală, la viața administrativă a Țării.

Nu putem folosi o mai dreaptă imagine decât aceea a serviciului militar; orice titrat român va deveni un fel de „ofițer de rezervă” al armatei sociale, instruit ca rezervistul și disponibil ca el, la orice nevoie gravă.

Evident că experiența comună de viață ce o vor trăi, de acum înainte, tinerii noștri, munca în comun ce o vor depune, posturile de comandament, acțiune și răspundere ce le vor ocupa, le vor constitui cu vremea mai mult ca o mentalitate, un adevărat *spirit* comun.

Dacă acesta este sănătos orientat dela început, se poate afirma că serviciul social poate într’adevăr transforma din temelie întreaga evoluție a poporului român.

Dacă primul efect al noiei organizațiuni e, așa dar, creațiunea quasi-oficială a unei elite, scopul este aducerea masei noastre naționale cât mai aproape de nivelul sanitar, cultural și, cu vremea, economic al acestei elite: o *nivelare la treapta superioară*, deci.

Metoda și procedeele de adoptat pentru această măreață întreprindere au fost studiate, prospectate am putea zice, în decursul anilor de experiență ai Echipelor Regale studentești.

Munca acestor echipe, ale căror succese se cunosc, a procurat, prin stocul de date statistice precise dar mai ales, prin masa de observațiuni psihologice, o bază sănătoasă unei concepții generale.

Două serii de constatări par să se fi impus.

În primul rând, persistența tenace în sate a acelui sentiment de separațiune față de târgoveț care nu înlesnește întotdeauna acțiunea reformatoare, încercată de elementele centrale cele mai entuziaște și mai bine intenționate.

Evident, e greu să se ceară săteanului nostru, după ce a pățit el de două mii de ani, o încredere oarbă în prima ceată de flăcăi cu guler și cravată, veniți poate cu toată flacăra tinereții, dar și cu inexperiența și lipsa ei de autoritate.

Se vădise, deci, o anumită rezistență dacă nu chiar din partea plugarului însuși, cel puțin din partea micului șef local

care suporta, cu o anumită nerăbdare, incursiuni în domeniul său propriu de prestigiu. Iar căminul cultural, un comitet printre alte comitete, tindea, mai ales sub defunctul regim politic, să devie o simplă coterie.

Pe de altă parte, munca echipelor studențești era limitată la lunile de vară, adică tocmai la anotimpul când săteanul nostru este ocupat din zori până la apus. A-i da sfaturi în această epocă, oricât de bine intenționate ar fi fost ele, îl încurcă mai mult decât îl ajută.

O transformare fundamentală, ca aceea care se urmărește, pretinde o acțiune de persuasiune, deci de repetiție, de continuitate, căreia 12 luni pe an nu vor fi de prisos.

În fine, se poate spune că nici tineretul, în decursul a opt săptămâni, și oricât de informat teoretic era, nu se putea adapta pe deplin sarcinei foarte grele și foarte delicate, ce i se încredinșase.

Scopul Serviciului Social este o acțiune bazată pe învățăturile acestea: prin continuitate, autoritate și permanență, să convingă, să antreneze pe sătean; prin durată și obligativitate, să pregătească, pe deplin, tinerii conducători.

Se poate spune că autoritatea ce se dă titratului în munca sa la sate, prin caracterul oficial de care el este investit, s'a căutat a se da și întregului Serviciu Social, al cărui șef obține rang de Ministru de stat, și participă la Consiliul Miniștrilor, oridecâte ori se ivesc discuțiuni în legătură cu „departamentul” său.

Sub autoritatea conducerii centrale permanente, se găsesc direct organizațiunile județene. Regretăm aci lipsa treptei intermediare a Ținutului, la care probabil se va reveni, deoarece ținutul este o realitate și economică și geografică.

Iar organizația județeană e Căminul Cultural județean.

Este un interesant paralelism între concepția organizației comunale și județene administrative, și respectivele „Cămine Culturale”.

Dualismul dintre primar și notar, adică dintre reprezentantul local al comunei, și acela al centrului, unul în genere conser-

vator ca spirit, celalt totodată novator și controlor, o regăsim în sânul fiecărui cămin în persoanele președintelui ales și a directorului, *numit*.

Se arată, în acest tipic efort românesc, rezultatul unei gândiri îndelung maturate, prudent confruntate mai întâiu cu realitățile locale ale vieții românești rurale.

O organizație, astfel pregătită, are sorți de splendidă reușită și de rezultate neașteptat de rapide.

Cu o condițiune însă: să nu se uite că tinerii ce vor fi chemați să execute pe teren concepțiile șefilor lor n'au, cu rarisme excepțiuni, cunoștințele și pregătirea *tactică* necesare acțiunii lor.

Este indispensabil ca pașii lor să fie, dintr'un început, conduși cu atenție și autoritate; să se lase cât mai puțină latitudine unei inițiative individuale care ar putea degenera în fantezie; să se procedeze exact ca în oștire, unde elevul teterist este susținut și îngrădit de spiritul și textul regulamentelor serviciului său.

Iar fiindcă se începe munca chiar din anul constituirii, adică înaintea redactării *explicite* a acestor „regulamente de serviciu social“, credem că ar fi util a se întrebuița prima „promoție“ la un studiu pe care numărul ridicat de tineri l-ar putea face complex, exact și fundamental de instructiv pentru acțiunea viitoare.

Ceeace nu trebuie să se piardă mai ales din vedere în prepararea efectivelor recrutate în acest scop este că Serviciul Social constituie pentru fiecare înrolat un stagiul preparator, iar nu o funcție definitivă.

Serviciul Social și-ar contrazice singur scopul din clipa când ar transforma elementele cu care lucrează în funcționari permanenți ai acestei misiuni.

Ar fi chiar o dublare a serviciilor Statului, nu numai fără vreo utilitate, dar direct stânjenitoare, știut fiind că nimic nu dăunează mai mult buna funcționare a unui organism de Stat, decât conflictul de responsabilitate și competență ce rezultă de regulă, atunci când formațiuni diferite activează dintrodată în același resort.

Două servicii distincte, îndeplinind aceeași funcțiune, în loc de a-și augmenta aditiv eficacitatea, ele în realitate se paralizează reciproc, iar în public nu reușesc decât să se deprecieze prin evidenta inutilitate a paralelismului lor.

Prin urmare, e firește că scopul Serviciului Social nu poate fi acela de a crea dublete ale aparatului administrativ, ci tocmai dimpotrivă a servi pe acesta din urmă, pregătindu-i cadrele viitoare printr'o nouă, mai largă și mai științific fundată orientare, și prin exerciții practice pe teren.

Totodată pentru ca activitatea cheltuită în această școală cu scop preparatoriu, să nu se risipească într'o acțiune simulată ca în cazul manevrelor militare, Serviciul Social a adoptat o metodă de lucru, în stare ca însăși pregătirea efectivelor sale să aibă de rezultat realizări pozitive de care să beneficieze de îndată colectivitatea noastră națională, ca de un plus de contribuție peste rendementul curent al aparatului de Stat.

Că această intervenție intenționează să se producă mai ales în mediul rural înseamnă că această mare inițiativă tinde să repare ceea ce politica electorală a neglijat la rând trei sferturi de veac.

E poate cea mai sănătoasă procedare pentru a pune capăt antagonismului dintre rural și urban care ne scindează fără cauză națiunea.

Fiindcă rămâne totuși complet absurd a cultiva, depildă, un doctor special pentru cariera rurală, ca și când sau ar fii deosebire de constituție între populația rurală și cea urbană, sau ar fi deosebire de atenția pe care fiecare ar merita-o.

S'ar putea obiecta că nu de mai multă considerație se dă dovadă față de populația noastră dela țară, dacă e transformată în câmp de exercițiu pentru toți aceia care își vor prepara libera practică pe contul ei.

În realitate însă lucrurile se prezintă tocmai dimpotrivă, fiindcă impunând un stagiul obligatoriu fiecărui funcționar de Stat în mediul rural, nu numai că se obține dela acesta maximul de debit, acolo tocmai unde cerința e mai mare, dacă e pus să

lucreze în vârstă entuziastă când e capabil de apostolat, dar totodată îi se dă posibilitatea să cunoască deaproape împrejurări naționale de viață, care îl va împiedeca pentru tot restul zilelor sale, să mai judece orânduirea țării numai într'un cadru strict urban.

Oricât de bine ar fi însă intenționată conducerea Serviciului Social și oricât de promițător ar fi programul său de activitate, ea nu ar putea realiza enorma sa operă de organizare, educare, specializare și coordonare a aparatului nostru de Stat, decât dacă întreaga populație a țării va da concursul mobilizându-se moral în această grandioasă acțiune reformatorie, singura dealtfel în stare să inaugureze o eră cu adevărat nouă pentru ființa noastră națională și Statul românesc.

REGENERAREA ADMINISTRAȚIEI DE STAT

Urmările politicianizării administrației de Stat. — Semiconcesionarea funcțiunilor publice. — Economii bugetare prin valorificarea corupțiunei. — Rentabilitatea ilegalității. — Participarea Statului cu avutul său la formarea unei burghezii naționale. — Suprimarea fraudei prin legalizarea ei. — Asanarea condiționată de împiedecarea constituirii unei caste a funcționarilor. — Sinteza între om și sol. — Dela descentralizarea administrativă la descumularizarea funcțiunilor. — „Un om, un serviciu!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De atâtea ori am trecut noi, după cum au trecut sute de mii de alți cetățeni români, pe lângă aparatul administrativ al țării fără ca să ne dăm seama că acesta nu mai era al... Țării!

Și nu ne-am dat seama de acest lucru, cu toate că-l simțiam din an în an tot mai adânc în contul... pungii noastre și tot mai nemilos în contul... timpului prețios pe care nu oricine și-l poate irosi cu nemiluita, ca biblicul fiu rătăcit și risipitor.

Era destul să ne familiarizăm câte puțin cu vreun minister, cu vreun oficiu sau un alt birou administrativ, spre a vedea că acesta nu mai constituia o unitate curat administrativă, ci era mai de grabă descompus în mici sau mari bisericuțe politice de jos până sus, fiecare din ele cu interesele ei supra activiste sau supra parazite, după caz.

Ajunsesem ca fiecare celulă administrativă să devină cuib de trântori, de saboteuri și de puține prea harnice albine, harnice însă numai când trebuia servit patronul politic sau mai larga clientelă politicianistă.

Din când în când rolul dintre albine și trântori se inversa în funcție de „roata norocului” politic.

Ceeace nu schimbă însă de loc din alarmanta realitate că Statul nostru era pe punctul să fie „lăsat în pană” de valoroasa „armată” administrativă.

Prin aceasta nu aducem nici o jignire funcționarului român. El nu poartă nici o vină. El a devenit numai ceeace alții, samarii, agenții și profitorii politici l-au forțat să devină.

De altfel, soarta funcționarului nici nu putea fi invidiată din moment ce știm cât de mică-i era remunerația.

De care fapt însă iarăși nu Statul purta vina, ci același microb mistuitor: politicianismul.

Salarizarea funcționarilor publici este fără îndoială una din cele mai deplorabile moșteniri ce ne-a lăsat defunctul regim politicianist.

În ce consista această metodă, o știm cu toții. Cel mai rapid examen al cifrelor de pe atunci dovedește că ea nu a ținut nicio socoteală de ce pot fi necesitățile minime vitale ale unui om, în legătură cu indicele de scumpete — care traduce cifrele în realitatea economică — sau cu standardul de viață — care este expresia realităților sociale — al fiecărei categorii.

A pretinde unui om obligat la o anumită corectitudine vestimentară prin însuși prestigiul ce-l necesită exercițiul funcțiilor sale, să trăiască din 2500 sau 3000 lei pe lună la București, — a crede că acest salariu îi va permite să dea copiilor săi creșterea și instrucția necesară alcătuirii indispensabilei clase de mijloc românești; a aștepta dela un gospodar chinuit de asemenea griji o muncă productivă și un exclusiv devotament, dovedește credem, excepționale iluzii asupra firii omenești și asupra infinitei compresibilități a nevoilor sale fundamentale.

Dealtminteri, nici nu credem ca să fi pretins cineva la vreo coerență în acest sistem: el s'a creat dela sine, după împrejurări, și urmând întotdeauna panta hotărârilor celor mai ușoare și a măsurilor celor mai improvizate.

Problema capitală a ciudatei „democrații“ care ne-a guvernat după războiu era captarea electoralului. Iar educarea lui, și convingerea pe teme programatice de interes general fiind proceduri de lungă durată și de randament imediat aleatoriu, s'a recurs la milenarul procedeu al cumpărării prin posturi la Stat.

Totodată, însă, trebuiau respectate și posibilitățile de cumpărare ale finanțelor publice. Compromisul între nevoile partidului și acelea ale țării l-au găsit tocmai unii dintre cei mai austeri oameni politici ai trecutului și chiar dintre cei mai cinstiți și economi: a dubla, a tripla locurile, fără a spori cu un ban suma totală cheltuită de Stat.

Fiecare post tradițional și util funcționării aparatului public a fost astfel dublat de quasi-sinecure ce se atribuiau mai întâiu agenților electorali, apoi sub-agenților, rudelor, protejaților, etc., a tuturor șefilor și sub-șefilor politici.

Nouii veniți, bine înțeleși, nu emiteau nici un fel de protestare contra unei remunerări care, în spiritul lor, nu răsplătea o muncă efectiv prestată ci numai o sportulă acordată de patron.

Ce gândea, însă, funcționarul pornit cu gânduri cinstite să facă o carieră administrativă serioasă? Gândea probabil că, fără „protecție“ sau „sfinți“, nu-i rămânea decât să tacă, să 'nghită și să... se aranjeze.

Diferența între nevoile lor reale minime și remunerația efectiv primită de la Stat, au ajuns funcționarii noștri să o considere ca redevența unei concesiuni. În schimbul acestei redevențe ce le-o reținea Statul lunar, ei căpătau dreptul de a-și valorifica funcțiunea, exploatând publicul particular.

La început, veniturile astfel realizate erau doar prețul unor complezențe, în genere acordate în detrimentul banului public.

Încetul cu încetul, însă, funcționarul a reușit să-și valorifice chiar munca sa normală și... corectă.

Așa ajunsese că intervențiile frauduloase, comportând mituiți mai mari, se făceau infinit mai repede decât cele legitime, pentru care cetățeanul nu era dispus la prea mari sacrificii.

S'au deteriorat astfel salariile din cauza funcționarilor inutili și prea numeroși, s'a deteriorat morala din cauza salariilor prea mici care trebuiau „complectate“, a scăzut în fine și nivelul calitativ al administrației, eficacitatea, elasticitatea și capacitatea ei, din cauza absenței totale de selecțiune, singurul criteriu rămânând carrea de membru al vreunui club politic.

Acestea sunt lucruri care îl privesc pe Stat și pe funcționar. Dar cât avea de suferit și simplul nostru cetățean!

În rezumat, viața se scumpise pentru el dublu: întâiu, prin comisionul cerut de către „omul politic“ al zilei și apoi, prin comisionul „cuvenit“ politicianizatului funcționar, ambele, taxe suplimentare și „hors programme“ la cele prescrise de lege prin timbrul legal, etc.

Demoralizarea generalizată care s'a provocat astfel a fost, credem, principalul motiv al desafețiunii masselor față de parodia noastră de regim democratic, și, astfel, un factor important al dărâmării acestui regim.

Ceece a însuflețit cel mai mult pe omul străzii, pe cetățeanul mărunț, în răsturnarea vechii stări de lucruri, a fost tocmai stăvilirea rușinoasei exploatare la care era în mod continuu expus.

În sfârșit, să vedem ce suferia și Statul.

Oricâtă adversitate ar manifesta societatea actuală împotriva ideii de proprietate colectivă, ea exista totuși azi alături de cea individuală, și anume în toate acele posesiuni grupate sub denumirea de proprietăți ale Statului.

Ar mai avea, deasemeni, un caracter de proprietate colectivă averea oricărei societăți anonime, cum tot un bun colectiv este și casa unui club politic sau a unei asociații sportive, ridicată prin cotația membrilor săi.

Pe când însă aceste din urmă bunuri, prin faptul că aparțin numai unei fracțiuni sociale, ele păstrează încă un rest din caracterul proprietății individuale, cele de Stat, fiindcă nu pot avea o justificare decât dacă aparțin totalității, ajung, fără voie, să

se integreze în acea lume utopică, a cărei preconizare tot Statul o reprimă, drept cel mai grav atentat împotriva sa.

Așa se explică poate, de ce Statul devenit proprietar a făcut tot ce-i sta în putință să nu-și păzească averea. E poate singura proprietate care n'a beneficiat în aceiaș măsură de protecția legilor în ființă, ca oricare alt bun privat.

Se neglija, desigur, tot ce aparținea Statului, nu printr'o legislație specială ci prin cutumă. Și datorită tocmai acestui consens general, averea Statului ajunsese pentru majoritate să însemne averea nimănui.

Legea apărării patrimoniului public servește în primul rând să certifice în mod oficial, că acest patrimoniu nu era apărat.

Că această lege va stăvili într'adevăr abuzul era foarte puțin probabil și aceasta fiindcă persista încă părerea, că e mai necesar pentru dezvoltarea Statului român, să se formeze pe orice cale o burghezie solidă, decât să se apere un bun care, atâta timp cât aparține tuturor, e economic inert, nefolosind nimănui.

Burghezia aceasta e dorită, ca să slujească drept amortizor și paravan între clasa muncitoare și elitele pecuniare.

Și deoarece constituirea unei burghezii bine înstărite, numai din economii, din supra muncă și concurența liberă între indivizi, ar fi necesitat ca și aiurea secole de efort, s'a convenit general să se faciliteze complectarea claselor sociale de care Statul nostru avea nevoie, închizându-se ochii ori de câte ori ingeniozitatea unui funcționar public, accelera acest proces de formațiune prin extrase masive din averea publică.

Contribuiau astfel indirect toți cetățenii la formarea burgheziei naționale.

Deoarece însă Statul n'a avut grijă din vreme să reglementeze toleranța sa, fixând anume cote de abuz și o gradație a lor, în raport cu calificarea fiecărui funcționar de pildă, sacrificiul colectivității a devenit inutil, fiindcă în loc să ia astfel naștere mult dorita burghezie, în realitate creștea mereu tot numai clasa de sus, pe care burghezia improvizată cu concursul general, avea chemarea tocmai să o limiteze și mascheze.

Spre a evita agravarea acestui neajuns, s'ar fi putut recurge la un timbru asemănător celui cultural, sau celui al Asistenței Sociale. Acest timbru legalizând participarea clandestină a unor funcționari la furniturile de Stat, cât și suplimentul pretins de unii funcționari dela public, pentru culața în exercițiul funcțiunei, ar fi putut să constituie un fond cu destinația expresă, să substituie legal toate compensațiile pe care funcționarul de Stat, nesuficient remunerat, trebuia să învețe singur cum și de unde să le extragă.

Desigur că problema putea fi și în diverse alte feluri soluționată. În tot cazul ce se impunea în primul rând guvernanților noștri era, să găsească mijlocul de a legaliza precis și clar practica fraudei în administrația publică.

Căci fără nici o intenție de a ironiza sau a calomnia, cert este că tot ministrul de finanțe, dela războiu încoace, dacă a putut comprima bugetul Statului în măsura cunoscută general, e fiindcă nu numai că a ținut seama, dar a putut chiar cu o anume aproximație evalua, complectarea pe care fraudă era în măsură să o aducă, pe cale particulară, la capitolul salariilor redus până la exces.

Și dacă trebuie recunoscut că nu toți funcționarii Statului au convenit să uzeze de abuz, totuși rămâne o mare enigmă, cum acest corp, cu toate că a fost obligat să trăiască aproape două decenii cu salarii de mizerie, a rămas singura corporație, cea mai mare din țară, care în tot timpul acesta, n'a pretins niciodată și sub nici o formă mai apăsată, o revizuire, sau o majorare a mijloacelor de trai acordate de buget.

Și acei funcționari deci, care nu au știut să se „adapteze” nouilor condițiuni de a lucra pentru Stat, erau condamnați să poarte ponosul că au acceptat să se îndestuleze pe căi extra-bugetare.

În schimb toți guvernanții care s'au perindat la cârma Statului după războiu, purtau în întregime răspunderea, nu numai că au tolerat, dar că au contat chiar pozitiv pe beneficiile supli-

mentare pe care funcționarii le pot realiza, din exploatarea în spirit comercial a funcțiunii lor.

Se poate spune că indulgența față de abuz, și tolerarea fraudei în serviciile Statului, a devenit în ochii trecutelor guverne politice nu numai un expedient dar și un principiu de guvernare.

Fiindcă altfel cum se poate explica indiferența cu care partidele noastre politice, fără deosebire, au tratat surprinzătoarea aglomerare de delapidări în valoare de sute de milioane în diferite administrații publice?

Cum este posibil că atunci când neîntreruptul lanț de delapidări verifica definitiv că la Stat nu funcționează nici un fel de control, totuși nici un partid politic nu a luat inițiativa să înscrie drept prim punct al programului său de guvernare, o reformă fundamentală în această direcție?

Cum este posibil să nu se fi suspectat întreaga pătură conducătoare a țării, când maximul pedepselor ce se aplicau funcționarilor răspunzători, n'a trecut de obicei peste *mutarea disciplinară* și totuși nici o ligă de protestare nu s'a constituit vreunde în tot cuprinsul țării, nici o moțiune, nici un apel, nici o alarmă n'a făcut obiectul vreunei întruniri?

Se cunosc numeroase cazuri când funcționari de Stat, care au dat dovadă de cea mai culpabilă neglijență în privința controlului ce trebuiau să-l exercite în serviciile lor, în loc să fie scoși definitiv din funcțiune, au fost, avansați tot în calitate de controlori ai banului public, într'un for și mai înalt!

Adevărat că exista o lege a controlului averilor, dar nu numai că nimeni n'a fost condamnat în puterea ei, dar această lege s'a arătat inoperantă chiar și atunci când felul de viață al unui funcționar dovedea până la evidență resurse înmiit mai mari de cât acele ce decurg din salariul său bugetar.

Simptomatic era și faptul că de câte ori se descoperea o nouă fraudă în vreo administrație publică, presa țării se grăbea să repete stereotipic că asemenea incorectitudini izolate nu pot în nici un caz să angajeze cinstea și prestigiul întregului corp al funcționarilor de Stat.

Era desigur, o intenție laudabilă această temperatoare intervenție a presei. Totuși ea nu reușea să absolve numitul corp cel puțin pe latura morală.

Și nu-l putea fiindcă acest corp nu a înțeles că trebuie să fie primul care să ceară urmărirea și pedepsirea cea mai aspră a tuturor membrilor săi abuzivi, desolidarizându-se astfel în modul cel mai categoric de acești infractori.

Dimpotrivă s'ar putea spune că desăvârșita tăcere pe care corpul funcționăresc a păstrat-o regulat în asemenea ocaziuni penibile, înclina mai mult a fi expresia unei solidarizări de castă, decât aceea a unei simple și jenate menajeri camaraderești.

Iar dacă într'adevăr lucrurile stăteau astfel, chestiunea devenise excesiv de gravă.

Se știe doar din istorie că o societate se desagreghează în totdeauna, în proporția în care funcționarii publici reușesc să se constituie în castă.

Dacă cinstea funcționarului public este în funcțiune de măsură în care salariul său reușește să-i acopere în mod onorabil necesitățile vieții sale, apoi prosperitatea Statului e la rândul ei în funcțiune de măsura în care se poate evita ca serviciile pe care le prestează întreg corpul funcționăresc, să nu ia caracterul unei unitare antreprize generale.

Există o logică internă a faptelor, în contra căreia nu se poate proceda la infinit. Momentul ineluctabil în care formele vieții trebuiesc adaptate realităților adânci sosește mai curând sau mai târziu; la noi a sosit astăzi, mai repede chiar decât l-am fi sperat.

Viața recentă a țării noastre a fost diriguată de o lege fundamentală care reproducea în liniile ei generale Constituția belgiană, adică pactul de bază fundamental al unui Stat care este la antipodul nostru social și economic.

Intr'adevăr, Belgia este o țară eminentamente urbană, țara „orașelor tentaculare”; populația ei supradensă (peste 250 locuitori la kilometru pătrat) e, în majoritate, de *veche burghezie*;

în sfârșit, atât în formele ei sociale cât și în cele politice, Belgia este *matură*, adică ajunsă într'o perioadă statică, echilibrată, în care nu se prevăd pentru un viitor apropiat modificări capitale de structură.

Lucrurile se petrec pentru noi exact invers: populația noastră rurală reprezintă 4/5 din națiune; burghezia noastră, ieri inexistentă, este abia în formațiune; în fine, atât satul cât și orașul trăesc o eră de mari prefaceri.

Că am putut trăi atâta vreme îmbrăcați într'o haină atât de puțin potrivită nouă este un subiect de legitimă mirare, și nu-și poate găsi o explicație decât în calitățile de îndurare și răbdare la o parte a națiunii, de suflet și spirit de adaptare la cealaltă.

Ceeace reiese limpede, de aci, este că în orientarea noastră viitoare ar trebui:

1) să renunțăm la orice caracter prea static, pentru a nu stânjeni rapidă dezvoltare a țării;

2) să ținem socoteală de împărțirea poporului în două pături adânc deosebite ca moravuri, idei, fel de trai, etc.;

3) să prevedem, pe lângă o mai echilibrată ocrotire a elementului rural, organele menite să mijlocească propășirea lui, și aducerea satului la nivelul pe care l'a atins orașul.

Caracterul dinamic ușurează, mai degrabă, sarcina legislatorului, îngăduind, ca normale, progresive amendamente și puneri la punct care să adapteze cu aproximațiuni succesive forma de Stat, fondului sufletesc specific național.

Caracterul bipartit al poporului nostru trebuie să conducă la forme categoric diferite atât pentru Reprezentațiunea cât și pentru Administrația satelor și a orașelor.

În sfârșit, necesitatea de a îmboldi sau a ușura progresul păturii rurale sau mici orașenești, trebuie să ne conducă la funcționarizarea, adică la stabilizarea, unor funcțiuni în trecut politicianizate până la exces.

Constituția din 27 Februarie 1938 a pus la baza vieții noastre de Stat un anumit număr de principii noi, rezultate ale experienței de mai multe decenii.

Enunțarea celor mai importante din aceste principii, care constituia prima etapă în opera de completă înnoire națională, întreprinsă de M. S. Regele Carol II, se poate rezuma astfel: *scopul* este propășirea României; toți cetățenii sunt datori să muncească disciplinat la îndeplinirea lui; *mijloacele* sunt în-sănătoșirea vieții administrative mai întâiu prin despoliticianizare, pe urmă prin descentralizare.

Legea administrativă din 14 August 1938 pune în aplicare despoliticianizarea prin îngrădirea electoralului.

Restul administrației este complet funcționarizată, rezidentul regal, prefectul, pretorul, notarul — fiind toți funcționari de carieră, iar ceilalți factori activi, primarul și delegatul satului, fiind *numiți* și nu aleși.

Liberarea administrativului de sub tirania politicianismului permite, pe de altă parte, să se încerce o interesantă extindere a politicii sănătoase, punând pe fiecare cetățean în fața problemelor reale ale țării sale. Politica încetează, deacum, a fi o meserie, pentru a deveni, în preocupările ei superioare, o datorie a fiecărui Român.

Despoliticianizarea este o condiție prealabilă a atât de des cerutei descentralizări, politicianul abuziv având tot interesul de a concentra în Capitală toată viața administrativă reală, spre a-i ușura intervențiile și păstra caracterul de intermediar indispensabil. Deaceia am menționat-o în primul rând, cu toate că ea nu e nicăeri enunțată în lege, ci reese din ansamblul ei.

Să analizăm acum pe scurt descentralizarea, așa cum este realizată.

Două unități teritoriale capătă personalitate juridică și reprezintă interesele morale, materiale, sociale, politice etc. locale: *Comuna și Ținutul*.

Comuna se administrează prin *primar, notar și consiliul comunei*, iar când sunt într'o comună mai multe sate, și prin *delegatul satului*.

Principiul repartiiiei atribuțiunilor și inițiativelor între acești factori este bazat pe realista constatare a teribilului conservatism țărănesc român. Orice progres, orice prefacere trebuie adusă din afară: acesta este rolul notarului, care devine primul grad în scara ce conduce la înalții funcționari, trecând prin posturile de *pretor, prefect, secretar general de Ținut*, etc.

Primarul nu este un funcționar, ci este numit de prefectul sau de rezidentul regal, după importanța comunei. Menirea sa este de a face *sinteza* între *tendința activă* a notarului, reprezentantul puterii centrale, și *tendința conservatoare* a populației, reprezentată prin *Consiliu*.

Consiliul are membrii aleși și membrii de drept; acești din urmă sunt iar reprezentanți ai tendințelor active, fiind toți funcționari cu studii *Clăreț, preot, învățător, medic, veterinar, agent silvic*, etc.

Consiliul are rolul de sfetnic al primarului, și, într'un număr precis și limitat de cazuri, are vot deliberativ. Aci apare rolul de controlor al acestei adunări, a cărei consimțământ este necesar pentru așezarea de taxe sau alienări din patrimoniul comunei. Ne mai existând nici o legătură de clan politic între primar și un consiliu în care membrii aleși nu au majoritatea, un astfel de control poate deveni într'adevăr eficace.

Pe deasupra județului, a doua persoană juridică, este *Ținutul*, compus din 4 până la 10 județe.

Crearea Ținutului provine dintr'o dublă necesitate: 1) județul cu capitala sa, în viața modernă, e o organizațiune teritorială prea meschină. Centre ca Slatina, Caracal sau Călărași nu prezintă nici o atracție pentru comunele în subordine; 2) județul era iar prea fărâmițat pentru a i se putea delega, fără control, o porțiune apreciabilă din puterea centrală.

Ținutul grupează viața provincială într'un model nou, cât se poate de logic. Într'adevăr, el reproduce provincia istorică acolo unde aceasta își păstrase o unitate economică reală; sau, din contra, o regroupează, acolo unde schimbările aduse de industrie au modificat geografia economică a țării.

Ținutul așa dar, nu este o abstracțiune administrativă ci o adevărată celulă geografic-politică și geografic-economică, dotată cu tot ce-i trebuie în cele mai multe cazuri spre a fi considerată drept viabil organism în cadrul organismului mai mare care-i România. Și prin aceasta, implicit, credem că România în ansamblu a primit o mai mare elasticitate, ceea ce echivalează cu o mai pronunțată capacitate de rezistență a țării întregi.

În detalii, cu greu se poate relata în scris ce este și cât este firesc și viu în fiecare ținut în parte și în ce măsură ținutul corespunde acestei organice rotunjiri. Contemplarea hărții și analiza ei vizuală în mai de aproape spune însă aproape tot ce este de spus.

Iată de pildă ținutul Timiș ale cărui căi de comunicații (șosele, râuri, canale și căi ferate) converg radial spre un unic centru firesc, Timișoara, întreaga populație, din orice colț al ținutului având oricând la îndemână să-și satisfacă nestânjenită exigențele ei de ordin administrativ, social, cultural și economic. Ținutul Timiș: o ideală și perfectă unitate, o celulă geografic-economică organică, perfect echilibrată. Caractere și calități care au fost scoase în evidență abia prin înglobarea celor două complotimentare județe, Arad și Hunedoara.

Trecând în extremitatea de nord a țării, iarăși vedem cât de firească și organică este configurația ținutului Sucevii unde două județe noi, Dorohoi și Hotin au fost „vărsate” centrului lor natural și apropiat Cernăuții spre a pune astfel capăt unor ficțiuni administrative ca aceea a Hotinului legat de Chișinău și Dorohoiul, legat nefiresc până ieri de capitala fostei Moldove.

Și trecând astfel în revistă, rând pe rând orice ținut, fiecare se va convinge de progresul realizat, dat fiind că pentru prima

oară în istoria țării, legiutorul a știut să facă adevărată dreptate prin respectarea inebranabilelor legi ale naturii.

Eventual cu greu se va înțelege de ce ținutul Bucegi a „escaladat” dincolo de lanțul Carpaților spre a-și îngloba județele Brașov și Trei-Scaune. Dar și în acest caz, a fost iarăși hotărîtor elementul economic pentru că de mai bine de un deceniu, linia București—Ploești—Brașov a devenit un fel de „coloană vertebrală economică” a țării, ultramodernele și rapidele mijloace de transport și comunicație invingând în acest specific caz barajul care-l credeam că-l reprezintă Carpații. Nu-i locuitor din Țara Bârsei care să nu știe că azi el este mai mult legat de București decât de Cluj, ca pe vremuri.

În rezumat și concluzie: *fiecare ținut din cele zece ținuturi este o vie realitate geografică și economică și corespunde unei reale unități, oferind deci, grație acestor elemente de bază toate garanțiile spre a deveni și o realitate politică și administrativă. Și precum orice organism politic mare sau mic, general sau divizionar este în ultimă analiză o „sinteză între om și sol” și o „bucată” de omenire organizată pe o „bucată” de pământ delimitat, tot astfel în sinteză, ținutul este azi cea mai bună celulă organică din care este alcătuită România.*

Ținutul se conduce de *rezidentul regal*, ajutat de *consiliul ținutului*.

Pe când în comună, menirea notarului, ca factor activ, și cea a primarului, ca factor sintetic, erau, din motive de tact și cuminenție încredințate la două personalități distincte, la nivelul Ținutului ele se confundă în persoana *rezidentului regal*, care este totodată și șeful local, și reprezentantul puterii centrale.

Rolul *rezidentului regal* ne pare de o covârșitoare importanță; se poate afirma că soarta întregii acestei reforme, precum și nenumăratele și incalculabilele ei consecințe se află în mâinile a 10 oameni.

Pentru a le îngădui o acțiune reală, pentru a le permite realizarea până la cap a misiunii încredințate lor, se cuvine ca atribuțiunile lor să fie precise și fără ambiguitate. O simplă delegare

oricând revocabilă, din partea ministerului de resort, ne pare o minimizare a autorității de care trebuie să dispună rezidentul.

El trebuie să fie, fără contestație posibilă, șeful tuturilor funcționarilor Ținutului său (cu excepții naturale în ceea ce privește armata și justiția).

Consiliul Ținutului reproduce, în mai mare, *consiliul comunei*, cu membrii de drept, medici, veterinari, profesori, etc. și cu membrii aleși de către comune și corporațiuni.

Rolul lui este consultativ în toate chestiunile, și hotărâtor în materie patrimonială: taxe, înstrăinări.

Prefectul și pretorul, în această organizare devin organe de control administrativ, sau, cum se exprimă legea, de *desconcentrare* administrativă.

În concluzie, noua lege administrativă poate însemna pentru țara noastră o prefacere, o renaștere, analogă celor cunoscute în secolul al XIX-lea, când am trecut dela stadiul de principat oriental, la cel de Stat modern.

Cu o condiție însă: ca atât desconcentrarea cât și descentralizarea să fie reale. Pentru aceasta, e neapărat nevoie ca fiecare minister în parte, dela Finanțe până la Sănătate sau Lucrări Publice, să-și creeze serviciile exterioare corespunzătoare adică „Regiunile“ în cadrul Ținutului, și Rezidentul să devie realmente șeful tuturilor acestor regionale.

În sfârșit dintre toate măsurile noi și reformatorii ale noului regim, aceea care trebuiește relevată mai mult și totodată elogiată nu îndeajuns, este lupta deslănțuită de el împotriva cumularilor.

Prin cumular, înțelegem omul care ocupă simultan mai multe servicii remunerate separat, fiecare în parte.

Din prima clipă s'ar putea da deci cumularului un certificat în care la conduită și sânguință ar trebui pusă nota „zece“, deoarece, sub raportul diligenței personale, ce-i oare mai frumos decât ca un om să vrea și să poată să îndeplinească nu una, ci mai multe funcții în societatea pe care-o servește cu atâta râvnă?!

Este într'adevăr ceva măreț în omul care dela $7\frac{1}{2}$ — $11\frac{1}{2}$ ocupă o funcție, dela 3—5 alta, dela 5—8 a treia, dela 9—11 a patra funcție și se pregătește și muncește în toiul nopții, serios și conștiincios, pentru a doua zi și astfel, continuând tot anul, este conștient și el de quadrupla sa misiune constructivă în societatea care-i dă puțină să se valorifice atât de fructuos!

Din nefericire, aceasta-i concepția ideală despre omul cumulard așezat în condiții ideale, adică într'o societate care duce lipsă de oameni, deci are posturi prea multe și oameni prea puțini care ar putea să le ocupe.

În realitate însă cumulardul român s'a erijat la noi, în postura odioasă a speciei parazitare aducând societății nu numai grave prejudicii, ci sădind chiar în ea germenii nemulțumirii și ai revoltei sociale.

Că un cumul de slujbe se soldează detrimentar pentru societate, este la mintea oricui, pentrucă însuș cumulardul este infractorul prin excelență la elementarul principiu al diviziunii muncii, principiu fără de care nu poate exista nici un Stat modern, nici o fabrică modernă, nici măcar o simplă gospodărie particulară.

Și fiindcă imensa majoritate a cumularzilor sub regimurile trecute se recrutau din clientela politică pe bază de merite pur politico-electorale sau familiale, cum putea el oare să se achite conștiincios de mai multe funcții dacă nu era nici sigur că-i apt și calificat pentru o singură funcție? Iar pentrucă funcțiile sunt remunerate cu salarii fixe, deci nu în raport cu munca real prestată ca aceea a muncitorului cu bucata, sau aceea a scriitorului cu cartea, sau cu articolul scris și publicat și deoarece cumulardul nu are nici timpul material să muncească efectiv la toate slujbele necum competența cerută, înseamnă că încasa lefurile pe nemeritate și înseamnă mai ales că suferea societatea.

Prezența cumulardului era însă și o sfidare la cea mai dureroasă tragedie a societății românești bântuită de-un șomaj intelectual, pentrucă, pe când el ocupa mai multe funcții, din cauza

lui atâția oameni calificați rămâneau fără slujbe, sau îndeplineau slujbe cu totul mai prejos de pregătirea lor.

Aceste și altele au fost prin urmare considerentele care au determinat noul regim să înceapă campania de asanare anticumulardistă.

„Un om, un serviciu!“, „Pentru fiecare om o funcție!“ răstălmăcite în mai vechiul dicton al „Dreptului la muncă“ pentru fiecare român băstinaș al țării, încep deci să devină realități vii și în țara noastră.

Anticumularism înseamnă lupta pentru decongestionare. O acțiune care se resimte deja în sectorul învățământului elementar și secundar unde sute și mii de tineri, după un lung șomaj încep să-și întrevadă rostul și sperăm că și în sectorul învățământului superior universitar, peste nu prea lungă vreme. Acelaș fenomen și la Comunicații și Poștă, unde printr'o reorganizare temeinică se ajunge la acelaș final sănătos.

Orice repartiție și sistematizare a muncii cadrelor purificate și renovate, nu poate să dea însă rendementul de care este capabilă națiunea noastră, dacă nu se găsește procedeul de a pune la contribuție toate energiile și capacitățile ce zac latente în fiecare dintre noi.

Fiecare individ este doar o reală valoare, dacă este după însușirile sale utilizat.

Marele secret al debitului fantastic obținut de regimurile totalitare nu trebuie în altă parte căutat, decât în *organizarea creațiunei colective*, adică în majorarea atât a spiritului cât și a actelor minorității conducătoare, prin aportul de care e capabil fiecare membru al națiunii, dacă pe deoparte îi se stimulează exercitarea, iar pe de alta îi se acceptă contribuția oricare ar fi natura ei.

REABILITAREA PUTERII EXECUTIVE

Statul ca unic administrator al dreptului. — Supremația executivului. — Conformism etatist. — Oficiul superior de coordonare. — Raționalizarea activității funcționarului public. — Disensiunea dintre Statul fiscal și Statul producător. — Extinderea rigorilor legislativului.

Deficiența de care forța executivă a dat dovadă în viața Statului nostru, mai ales în decursul ultimilor patru ani, necesită o legiferare cu totul nouă, pentru a pune din nou în mână Statului puterea de a constrânge individul în interesul superior general social.

Statul, ca unica forță pusă efectiv în situație să administreze *dreptul*, este un principiu fundamental al însăși existenței Statului, fiind astfel comun atât ideologiei democratice, cât și a extremei opuse: despotismul.

Genialul jurisconsult *Ihering* a formulat, încă dela sfârșitul sec. al XIX-lea și valabil pentru eternitate, că: „*slăbiciunea puterii publice este negația Statului, o putere publică fără putere fiind un lucru de neînțeles*”.

În vremea din urmă, ajunsese în țara noastră, ca judiciarul să administreze adesea constrângerile la care îl obliga legea, nu în conformitate cu dreptul public ce emană direct dela Stat, ci după dictatul unor asociații particulare care statuând arbitrar alte merite și culpe, pregăteau complecta anarhizare a aplicării dreptății pe tot teritoriul românesc.

Tot Ihering precizează că: „anarhia, care nu-i altceva decât neputința puterii publice, este o stare antisocială, este decompoziția, este disoluția Societății. Cine îi pune capăt, nu importă cum, prin fier sau foc, nu importă cine, uzurpator sau cuceritor, bine merită dela Societate. El este salvatorul, binefăcătorul, căci orice formă de Stat, oricât de detestabilă ar fi, este totuși preferabilă absenței complete de organizare socială. Când așezarea socială a fost buleversată și dezorganizată, trebuie o mână de fier pentru a readuce în popor obișnuința disciplinei și a ascultării și este despotismul acela care opune arbitrarului anarhiei arbitrarul puterii publice“.

Ceeace n'a avut însă Ihering ocazia să spună, dar este esențial pentru a înțelege prefacerea radicală încercată în prezent de țara noastră, este că: atunci când însuși aparatul legal, sub presiunea supremului factor chemat să asigure legalitatea, e acela care își revine, fără purgatorul brutalităților insurecționale în stare să repare numai prin teroare, jertfe și atrocități, înseamnă că acea țară se dovedește a fi funciariamente sănătoasă, iar criza prin care a trecut un moment, a avut un caracter de suprafață, datorit fie unui regim impropriu, fie coruperii acestuia din cauza insuficienței acelor elemente care s'au crezut chemate a-l practica.

În orbita acestor considerații, înseamnă că o nouă lege de organizare judecătorească, nu reprezintă o inovație care ar putea să consterneze atunci când da executivului supremația deplină asupra legislativului.

Erarhia puterilor în stat nu e comandată de principii imuabile, ci de necesitatea de a salva în fiecare moment Statul din situațiile dificile pe care diversele împrejurări vitrege sunt în stare a i le crea.

Desigur că, la prima vedere, surprinde constatarea că tocmai aparatului de Stat, cel mai deficient în ultima vreme, adică cel executiv, îi se dă odată cu predominanța în noua orânduire administrativă a țării și inițiativa în toate direcțiile.

Prin noua lege de organizare judecătorească, se previn însă tocmai eventualele deficiențe, pe deoparte pregătindu-se o puri-

ficare a cadrelor chemate să sancționeze abaterile dela lege, pe-dealta selecționând componenții cadrelor, după cât de sensibili pot fi aceștia la orientările executivului oficial și tot odată cât de impermeabili sunt în stare să rămână la sugestiile sau aspirațiile de caracter insurect.

De îi zicem gândire etatistă, sau de îi zicem conformism etatist, înseamnă numai că Statul, prin ființa sa constituie legea, iar cei care îl conduc, tocmai fiindcă îl conduc, devin pe această durată sacrosancti și infailibili.

Cine a greșit prea mult sub regimul deliberării libere, trebuie să accepte, pentru refacerea propriei sale discipline, să se întoarcă, sau să fie întors cu forța, din nou în front ca simplu soldat.

Marele avantaj însă pentru fiecare român — și pe care, nimeni nu l-a prețuit încă în măsura ce o merită — e că noua Constituție a M. S. Regelui Carol al II-lea conține în ea posibilitățile și de a prelungi carantina tuturor celor în stare să se afirme numai prin divergențe și de a repune majoritățile în posibilitatea de a-și formula doleanțele și dezideratele lor cât de curând, prin directă participare la conducere.

Cum nu este regim care să se poată trece de consultarea masselor, — iar noua noastră Constituție, eșită din aproape unanimitatea unui plebiscit, beneficiază de această supremă consacrare, — aparențele de restricții din noua legislație românească iau caracterul unei voinți a colectivității noastre naționale, tot așa precum depinde tot de colectivitatea noastră națională cât de repede va ști să se organizeze pe linia activist-corporatistă, spre a putea să contribuie în mod efectiv la determinarea orientării și inspirarea normelor după care să se conducă mai departe, organul generator de obligații și libertăți care este pretutindeni: legislativul.

Legislativul însă, luat în totalitatea sa, adică drept indicator și director al activității tuturor organelor Statului, nu poate determina o armonioasă și echilibrată funcționare a acestora, decât dacă toate prescripțiunile sale sunt ajustate într'un spirit de core-

lașiune, printr'un Oficiu superior de coordonare, chemat să joace în viața civilă a țării, acelaș rol pe care Statul Major îl joacă în aceia militară.

Când se construiește în America vreun bloc enorm, o uzină, un baraj, o șosea, studiul care trebuie să coordoneze execuția, să reglementeze aprovizionarea cu materiale, să sincronizeze interdependența dintre diversele lucrări, apelează la o contribuție de inventivitate și de cunoștinți tehnice, cu mult mai mare decât aceia pe care a necesitat-o însăși creațiunea planului de construcție general.

Această procedură care a dat cele mai uluitoare rezultate în acest domeniu, s'a verificat cu acelaș succes în toate ramurile unde a fost adoptată și prin urmare nimic nu justifică a o considera condamnată să fie inaptă numai când Statul e acela care încearcă a o utiliza.

Mai pretutindeni, la Stat, lipsește dintru întâi, o coordonare în interiorul fiecărei instituțiuni.

Cauza primă a acestei scăderi s'ar prea putea să fie la noi numărul de-a-dreptul pletoric de funcționari, cu care defunctul politicianism a îngreunat orice organ al administrației de Stat.

Funcționari mulți — pentru aceeași cantitate de muncă — înseamnă o specializare, dacă nu de competență, cel puțin de atribuții, dusă până la extrem, o fărâmițare a lucrărilor, cu reducerea corespunzătoare a orizontului fiecărui slujbaş, reducere care tinde repede a se integra mentalității sale.

Fiecare își execută tipicar mica sa sarcină, și nu se preocupă de ceea ce se întâmplă alături, iar controlul atât al calității muncii, cât și al debitului ei minimal, este din Administrația Statului eliminat ca și când ar reprezenta o adevărată descalificare.

În al doilea rând, nici nu există vreun organ care să comunice fiecărui executant informațiuni sau instrucțiuni despre ritmul general al muncii.

Organizarea în direcții distincte, cu ambițiunile, susceptibilitățile și distingo-urile ierarhice, dacă îngăduie o perfectare

„verticală“ a lucrărilor, nu admit însă nici o coordonare, „orizontală“ între serviciile direcțiilor distincte.

În fiecare mare administrație de Stat, singurul organ de coordonare este șeful suprem, ministru sau președinte, la organismele autonome.

Dar rolul adevărat al șefului este de a concepe și de a supraveghea, nu de a fi el însuși sau secretariatul său particular, un organ făcând parte integrantă din mașină.

Ajungând astfel ca lucrările tuturor departamentelor și a diverselor instituții de Stat, să depindă complet de câte o singură persoană, toate aceste organe ale Statului se independențiază, până a se trata între ele ca adversari.

Este un fel de concurență ce și o fac între ele aceste instituții și care nu corespunde la nici o mărire a eficacității lor reale, sau a profiturilor Statului.

Aceasta se poate observa cu o perfectă limpezime în metoda instituțiilor de a-și mări veniturile una pe socoteala alteia.

Cifra bugetară rămâne evident neschimbată, căci ceea ce încasează Statul în plus aci, îl cheltuiește în plus dincolo. Însă gloria șefilor consistă în repartitia internă a acestor *conturi de ordine*.

Lucrul n'ar fi încă prea grav dacă s'ar mărgini la aceste distracțiuni contabile.

Dar există în organizația Statului și instituțiuni *rentabile*, adică ale căror venituri nu provin din dotațiuni bugetare, ci din valorificarea feluritelor servicii de ordin comercial sau industrial ce ele aduc publicului.

Grevarea pur contabilă a acestui fel de instituții poate avea rezultate fatale, printr'o adevărată *asfixie* care să le împiedice funcționarea.

E absurd ca Statul fiscal să aducă la faliment Statul negustor sau industriaș.

Reforma capitală deci ce se impune, pentru a transforma radical și spiritul și modul de funcționare al organismului nostru de Stat, este înființarea unui Oficiu Superior de Coordonare care

să completeze pe latura practică, a interdependenței și a raționalizării, inițiativa creatoare a legislativului de care depinde progresul unei țări.

Să ne înțelegem însă. Nu un oficiu ca atâtea altele, de pură formă și simplu pretext la suplimentare sinecure.

Ci un organ activ care, prealabil și paralel cu Consiliul Legislativ, ar trebui să studieze legile ce se propun de un Minister pentru ca: 1) ele să nu lezeze sau să ajungă în conflict cu cele existente, 2) să li se determine dintr'odată și științific, și rațional modul cel mai practic de aplicare, 3) să dispună de Regulamente plasate pe un plan mai superior decât acelea elaborate de către șefii de birou, sau deseori și de subalternii acestora.

Acestui Oficiu i-ar reveni deasemeni sarcina ca, printr'o secțiune specială să raționalizeze și sistematizeze scriptele pe care le pretinde o dispoziție determinată de o lege, luând în considerare că felul cum de pildă, un formular este compus nu-i un lucru de o importanță secundară, ci în genere de el depinde și debitul de lucru și evidența datelor și, în sfârșit, posibilitatea ca fiecare înregistrare să devină dintr'odată și un element de control și unul de orientare generală.

În concluzie, prin urmare, crearea unui Oficiu de Coordonare decurge direct din concepția impusă de împrejurările actuale, după care legislativul nu este numai o formulare de principiu, ci este o intervenție formatorie în realitate, prin însuși executivul ce îi stă legislativului la dispoziție și de care e chemat să uzeze nu numai pentru a constrânge pe acela care suferă rigorile legii, ci și pe acela care trebuie să o aplice.

PROMOVAREA PRACTICĂ A PĂTURII ȚĂRĂNEȘTI

Desavantagiile sciziunii dintre urban și rural. — Deficitul economiei naționale produs de hibernarea țăranului. — Necesitatea desruralizării păturei țărănești. — Soluționarea crizei economice prin reevaluarea muncii agricole. — Inexactitatea caracterului „eminamente agricol” al României. — Imperativul dezvoltării industriei sătești. — Țărănimea: o profesiune, nu o clasă. — Copilul agent civilizatoriu. — Monopolul agricol prin cooperatie.

Satul și orașul în România constituiesc două lucruri complect diferite. Și totuși acolo unde viața urbană este alcătuită de elementul pur românesc, acesta, fiindcă descinde în genere din pătura rurală, transplantează în viața urbană ceea ce am numi *ritmul rural*.

Înțelegem aci prin ritmul rural, acea economie de efort de care face uz în munca sa țăranul, spre a o putea îndeplini 14 ore pe zi în vară, fără a se extenua.

Această milenară școală de a-și scuti puterile de epuizare, această frânare a pripei impusă de pasul boului, a luat în descendenții care s'au mutat la oraș, caracterul unei evitări a oricărei munci mai încordate. Aci trebuie căutată explicația principală de ce românul preferă o muncă mai modest remunerată la Stat, oricărei alteia și oricât de bine remunerată în întreprinderile particulare. Și preferă să fie funcționar la Stat, nu din vanitate sau pentru prestigiul la care râvnea odinioară de pildă cetățeanul austriac, ci pentru simplul motiv că pe când la Stat debitul de muncă al unui salariat nu este urmărit și nu interesează pe ni-

meni, în afacerea particulară patronul ține salariatul sub presiune, spre a obține pentru remunerația pe care o acordă maximul de rendement.

Așa dar și acea dispoziție ce ni se impută general sub denumirea de *superficialitate*, nu este în realitate o caracteristică înăscută naturei românului, ci este o deformare pe care a suferit-o acesta, sub influența unei evoluții prea grăbite, la care l-a supus clasa conducătoare a secolului trecut, occidentalizată expeditiv de frecventarea sumară a vreunei școli superioare din apus.

Specific românesc este dimpotrivă *tenacitatea* dacă luăm în considerare cât de puțin s'a lăsat influențată masa românească de culturile străine sub dominațiunea căroră a fost condamnată să trăiască, și tot astfel cât de puțin s'a resimțit unitatea spirituală a românilor, de influența diverselor civilizații ce au trebuit să le suporte secole de-a rândul anumite fracțiuni din corpul nostru național.

În prezent, pentru prima oară spiritul întregii noastre legislații noi, dela care cu drept cuvânt se așteaptă o fundamentală regenerare a țării, acordă țăranului și satului de pe întreg teritoriul național, atențiunea pe care o merită cu prisosință.

Și e drept să fie așa, dacă luăm în considerare că din totalul populației noastre aproape 16 milioane sunt țărani și numai restul de 4 milioane urbani.

Dela interesul însă pe care oficialitatea e obligată să-l acorde păturei țărănești, până la divizarea țării în elementele urban și rural, ca și cum ar fi două specii umane complect distincte, e o distanță mult prea mare, și din punct de vedere social și biologic nejustificată în realitate absolut prin nimic.

Admisibil că adaptarea fiziologică a unui om la o anumită ambianță merge așa de departe, încât un exemplar polar strămutat la Equator nu ar putea decât să sucumbă.

Dar nimeni n'a dovedit că același lucru trebuie să se întâmple când un țăran e transplantat la oraș, sau un orașean la țară.

Cel mai puțin s'a putut dovedi această rigiditate constitutivă, mai ales în România, unde burghezia națională e compusă în genere din prima generație emigrată dela țară, prin urmare având și o conformație destul de autentic rurală și o puternică aderență familială cu trunchiul originar rămas încă neclintit în mediul rural.

Inseamnă deci că ceea ce trebuie să evite în primul rând legiuitorul nostru este să *nu scindeze acolo unde dela natură este unitate*. Nu însă ruralizarea orașului garantează și pe viitor această unitate fundamentală, ci tocmai dinpotrivă urbanizarea vieții rurale, într'o formă încă nicăeri practică, dar pe care noi suntem chemați tocmai s'o inventăm pentru simplu motiv că împrejurări complet *identice* nu se găsesc în lume nicăeri.

Cât de departe este însă realitatea noastră de această formulă-desiderat, o indică în modul cel mai plastic, simpla evocare a vieții unui sat românesc în decursul lunilor de iarnă.

Silit de vreme să rămână în casă, pe țăranul nostru îl așteaptă mai înainte de toate întuneric și frig.

Frig, pentru că el nu e îngrijit de către Stat cu lemne așa cum capitala este alimentată grijuliu de către Primar și Ministere, cu lemne, păcură și brichete.

Apoi, întuneric. De electricitate, cu toată campania de electrificare, rămasă încă în vagi proiecte, nici nu poate fi vorba. Iar petrolul, pentru țăranul nostru, este „marfă” de lux.

Apoi, întunerecul minții și al sufletului. O iarnă întreagă el nu numai că n'are de citit ceva anume potrivit pe înțelegerea și interesul preocupărilor sale, dar n'are nici confortul indispensabil pentru a citi (masă, scaun, fereastră destul de mare), iar satul nu mai e vizitat nici măcar de politicienii care îi omorau urâtul cu „poveștile” lor.

Învățătorul stă retras ca într'un bârlog, iar cinematograful de propagandă ambulant, fiindcă a recurs la automobile prea mari și luxoase, nu are maleabilitatea necesară spre a se transporta în toate centrele rurale.

Cu câmpul acoperit de mantie albă, cu grajdurile închise ermetic pentru vitele nehrănite, țăranul nostru rămâne o iarnă întreagă fără nici o ocupație, căci nimeni nu l-a învățat să se ocupe cu ceva util și lucrativ în acest sezon.

Facem aci un mic calcul, nu tocmai corect, dar totuși semnificativ, ca indicație. Avem 16 milioane țărani. Din aceștia, 10 milioane intră cu siguranță sub mantia grea a zăpezii. În această perioadă de tristă odihnă Decembrie—Martie, deci timp de 4 luni de zile, în loc de 10 ore pe zi, ei muncesc cel mult 4 ore (muls, tăiat lemne, curățatul zăpezii, când au o vacă, au lemne și au nevoie să iasă din curte. În realitate, 40% din țăranimea noastră n'au nici o vacă).

Dacă în cele 6 ore nemuncite, țăranul și nevasta sa, fără copii ar munci ceva util ca industrie casnică, pe puțin ar reveni 5 lei de oră.

Deci pierdem pe timpul iernii ca venit material exact 15 miliarde lei. Atât numai ca pierdere materială.

Dar deficitul său moral, intelectual, spiritual?

Intr'adevăr, iarna nu poate fi prefăcută în vară. Ceeace se poate face însă este ca înghețul iernii să lase totuși desghețată țara!

Țara, poporul, Statul român — implică o existență perpetuă totală și continuă. În clipa în care Statul nu mai funcționează în ritmul său obișnuit și cu totalitatea forțelor sale el nu mai este decât jumătate de Stat, și această stare, pe durată de ani, se soldează cu un deficit general ireparabil în adevăratul înțeles al cuvântului.

Și totuși țăranul nostru s'ar putea numi fericit dacă mizeria vieții sale s'ar reduce numai la ceeace îndură în decursul iernii.

În realitate însă, întregul an, regimul rural este identic cu o servitute.

Sclavia rurală e dintr'odată și față de natură și față de acei semeni care, fiindcă pretind țăranului numai produsul muncii sale, îl tratează în toate timpurile ca aservit.

Exploatarea populației rurale începe istoric cu dominația năvălitorilor.

Urbanii de mai târziu care beneficiază de munca ruralilor nu numai că i-au considerat pe aceștia din urmă ca o populație inferioară, dar până și astăzi se urmărește a păstra ruralitatea în aceeași stare de sclavie cum a fost ea la început.

Agricultura e prima muncă exploatată de o clasă care nu o prestează și tot astfel este înțeleasă contribuția socială a țăranului până în prezent.

Numai prin desruralizarea țăranului se poate pune bazele noiei societăți viitoare, situația sa din punct de vedere moral fiind cu mult sub aceia a uvrierului industrial.

Astăzi nimeni nu se mai îndoește că toată criza economică mondială își are cauza în imposibilitatea societății actuale de a ține pas prin consumație, cu puterea de producție a industriei moderne.

Dar dacă industria (recte producția) a putut fi majorată printr'o foarte insistentă finanțare în jumătatea din urmă a secolului trecut, apoi se întâmplă că nu poate fi prin finanțare astăzi, deopotrivă și consumul susținut spre a egala astfel proporțiile producției.

Se neglijează totuși a distinge că se înlătură dela consum o mare parte din populația lumii numai fiindcă produsul muncii ei (cel agricol) este în permanență subevaluat.

Scumpind pâinea s'ar putea inventa noi consumatori în populația rurală de pretutindeni, diferența de preț ne având altă repercusiune decât aceia că ar diminua imperceptibil beneficiul capitalului industrial.

Din păcate prețul cerealelor se calculează de regulă în raport cu surplusul producției, în loc de a se calcula, ca'n industrie, după orele de muncă investite, ore care, în cazul agriculturii din cauza iernii, ar trebui firește să se conteze dublu, sistarea lucrului în acel anotimp fiind impusă de natură și nu de voia oamenilor.

Deasemeni, nu agricultorul trebuie să suporte singur riscurile care derivă din intemperii, precum și costul rezervelor ce devin astfel necesare, ci ele trebuiesc repartizate asupra totalității beneficiarilor care este propriu zis populația urbană, iar nu țărănul căruia stocarea îi aduce totdeauna pierdere și niciodată vreun profit.

Agricultura are desavantajul că nu și-a putut forma „socialiștii” ei speciali pentru a apăra interesele muncitorului agricol; și n'a putut fiindcă muncitorul agricol se confundă deseori cu proprietarul ceea ce a dezorientat pe toți economiștii care au adoptat munca drept unic etalon valabil pentru determinarea „valorii”, făcându-i să neglijeze problema rentabilității muncii agrare, ca una care tangențial ar putea fi interpretată în favoarea cauzei adverse, anume a capitalului.

La aceste considerații generale, valabile pentru orice țară, se adaugă în cadrul nostru, persistența unei mentalități speciale, defavorabile urbanizării vieții rurale, ce își găsește expresiunea într-o teorie căreia îi s'ar putea da numele de *eminamentismul agricol românesc*.

Cine va putea oare studia în amănunte tot răul ce-l poate face o *formulă*, când lenea, rutina nepăsarea și lipsa de contact cu o realitate veșnic schimbătoare o mențin ca adevăr, atunci când ea nu mai corespunde, de decenii, stărilor de lucruri!

Am fost, cândva, — în veacul al 19-lea, care după cum se știe, s'a prelungit până'n 1914 — o țară *eminamente agricolă*.

Adică o țară a cărei organizație socială și economică era, într'adevăr orientată spre producția intensivă și rentabilă a produselor câmpului.

Dar, de 25 ani — un sfert de secol, o perioadă tot atât de lungă ca cea între 1855 și 1880, între Principatele Regulamentului Organic și Regatul Independent — de 25 de ani, situația s'a transformat din temelii. Și totuși, în subconștientul fiecărui român și din când în când în discursurile vre-unui banchet, mai răsună tradiționala formulă: o *țară eminamente agricolă!*

N'ar fi locul să ne supărăm de această rămășiță din alte vremuri, dacă n'am fi adânc convinși de pericolul pe care mentalitatea ce o revelă îl alcătuește pentru o cât mai rapidă adaptare a românilor la nouile, necesarele și inevitabilele stări economice.

Oricât de partizani am putea fi ai unui materialism istoric, trebuie să recunoaștem că factorii acestui materialism sunt determinanți numai considerându-le aplicarea pe largi perioade.

În detaliu — și pentru viața unui popor, o generație este un neînsemnat detaliu — factorii spirituali au o precumpănitoare importanță. Căci dacă reformele sunt totdeauna pretinse de o realitate anumită, apoi numai spiritul singur a fost în toate vremurile capabil să formuleze o reformă și să o impună în acelaș timp.

Nu e deci nici o îndoială că evoluția în care realitatea economică a angajat țara noastră va trebui să se îndeplinească în orice caz.

Este în interesul nostru al tuturor să n'o întârziem și să n'o îngreunăm printr'o atitudine intelectuală veșnic îndreptată către un trecut cu cât mai depărtat cu atât mai poetic.

A papagalisi veșnicul *eminamente agricol*, revine, în esență, a se mulțumi cu ce a fost și credem că mai este; a frâna spiritul de inițiativă industrială și comercială, de care avem neapărată nevoie; a păstra cu nostalgică duioșie ritmul carului cu boi în economia românească; a nu consimți să ne desprindem de acel fatalism specific al agricultorului, pentru care bună voința factorilor climaterici joacă un rol mult mai important decât organizarea, prevederea și sânguința în muncă.

Desigur că nu totul este de luat în răs, în această atitudine a unui număr însemnat de Români. Organizația și mentalitatea socială care corespund stadiului *eminamente agricol* prezintă într'adevăr, din punct de vedere național, temeinice avantagii.

Țăranul, în contact direct și continuu pe de o parte cu pământul, pe de alta cu hazardul atmosferic, tinde mult mai greu ca proletarul orășean în spre anumite uri de clasă, sau pre-

tențiuni de dominare a fenomenelor economice. Independanța sa ca factor de producție, insensibilitatea sa la crize și șomaj, o viață de familie mai dezvoltată, etc., fac din el un element solid de stabilitate și conservare socială.

Recunoaștem ușor toate acestea. Nu intenționăm să prohibim din idealistica română mămăliga și cavalul, cum au făcut-o alții pentru spaghetti și mandolină ce le dădeau o fizionomie acum disprețuită.

Dar nici o indulgență, nici o simpatie pentru patriarhalul trecut nu pot opri necesitățile dezvoltării noastre naționale: *avem supraabundență de brațe agricole, ce trebuie să le ocupăm în industrie.*

Nu mai este în realitate vorba să știm dacă mai suntem, ci cât timp vom putea să mai rămânem în aparență pur rurali, cât timp vom mai putea ține pe loc anumite evoluțiuni.

Am concedat, mai sus, că România a fost cândva acea regiune ideală a muncii agricole. De fapt, chiar aceasta este inexact. Nu întreg spațiul românesc, ci numai vre-o două sau trei provincii, adică vechiul Regat și Basarabia au beneficiat de acest gen de exclusivitate.

Nici Transilvania, nici Banatul, nici Bucovina, profund industrializate de aproape un veac, nu corespundeau simplistei definiții.

Prin urmare, din *simplul fapt al reîntregirii*, rezultă că România Mare, fără chiar a presupune vre-o altă modificare de structură, înceta de a mai fi un stat esențialmente agricol.

Dar, considerând însuși vechiul Regat și acele câteva județe agricole din provinciile alipite, ce constatăm în decursul ultimelor două decenii?

Mai întâiu, o fundamentală schimbare a organizației economice rurale, consecință a exproprierii. În locul veritabilei *industrii* agricole ce o constituia marea proprietate, orientată spre o cultură cu utilaj, spre producție intensă, spre export, am creat o situație — favorabilă socialmente, defavorabilă economiceste, —

de fărâmițare și într'o anumită măsură, de primitivizare a proprietății agrare.

În al doilea rând, mai găsim o extraordinar de intensă natalitate rurală, care a ajuns acum la supra-popularea satelor noastre.

Un kilometru pătrat de ogor trebuie să hrănească la noi circa 70 de locuitori, pe când normala este socotită la 40, cel mult 50.

Ce să facem cu aceste brațe de prisos, ce nu pot decât să ducă o existență mediocră, pe slabul rod al unor suprafețe individuale minime?

O nouă expropriere? Dar cât a mai rămas de expropriat? Ar mai fi o astfel de măsură altceva decât un ineficace paliativ, cel mult în măsură să aline temporar câteva mizerii locale?

O ameliorare a utilizării pământului? Pe latura suprafețelor cultivabile, suntem actualmente foarte aproape de maximum posibil. Pe latura raționalizării, se pot, evident, concepe progrese notabile.

Dar aci se pune întrebarea rentabilității unei culturi intensive.

Este cunoscut că o astfel de cultură nu poate subsista decât într'o economie proteguită de legi vamale; pe piața internațională, ea nu poate lupta cu produsele obținute în regiunile deosebit de favorizate ale Americii sau Australiei, cu cultură intensivă și mecanizată.

A desvolta, deci, o producție agricolă costisitoare ce nu corespunde unei creșteri a consumației interne, înseamnă a se îndrepta spre noi crize și noi mizerii.

Desigur, există actualmente state străine dispuse a ne plăti prime asupra produselor noastre agricole; dar o fac numai pentru a ne distrage atenția dela activități industriale ce s'ar exercita fatalmente în detrimentul exportului lor. Cât timp, însă, vor fi ele dispuse să-și finanțeze astfel propria lor industrie, cât vor fi ele dispuse să cheltuiască în acest scop?

Nu putem evident, să bazăm pe asemenea servituți întreaga noastră existență economică.

Apare deci indispensabil să găsim vieaie și supraabundenței noastre populațiuni rurale o întrebuințare în industrie.

Este această industrializare un lucru greu de înfăptuit, îi lipsesc oare elementele economice indispensabile?

Nicidecum. În orice ordine de activitate, fie ca bogăție a subsolului, fie ca rezerve de combustibil, fie ca forță motrice, fie ca mijloace de transport, ca posibilități de export, etc., etc., industria are la noi quasi nelimitate posibilități de dezvoltare.

Mult s'a realizat chiar până acum, fără multă vâlvă sau planificare.

Afară de anumite mașini, se poate spune că, în mai toate obiectele de mare consum, textile, sticlărie, metalurgie, porțelan, etc., etc., România nu mai depinde de străinătate.

Dar câte produse le mai exportăm încă sub formă de materii prime, sau de semi-fabricate, pe care am putea foarte ușor să le lucrăm complet la noi.

Lâna, pieile, lemnul, uleiurile minerale sau vegetale, și câte altele!

Mai există, apoi, afară de industrie, și comerțul care poate ocupa un număr însemnat de oameni și care, singur, va fi în stare să creeze o solidă burghezie autohtonă.

România nu este *eminamente* nici agricolă, nici industrială, nici comercială. Dar România este o țară *eminamente echilibrată*.

În orice ordine de activitate, se așteaptă dela locuitorii ei numai curaj, inițiativă și muncă.

Astfel numai prin realism și nu prin formule goale, se va putea ajunge la mai multă bună stare, mai multă sănătate și... o mai real incontestabilă independență, față de oricine din afară ar sconta prelungirea pe un timp cât mai îndelungat a minoratului nostru agrar.

Căci ar fi o periculoasă resemnare în subordonarea față de acele popoare active, inventive, muncitoare și întreprinzătoare, în raport cu care am primi să rămânem veșnic în situația inferi-

oară a plugarului, adică a omului cu munca cea mai puțin raționalizată și rentabilă din câți semeni ai noștri se trudesec în univers.

Industria, ca stil de viață pentru lucrător, a devenit antiteza agriculturii: ea înseamnă, pare-se, concentrare, și deci *urbanizare*.

În bună parte, tehnica actuală impune într'adevăr concentrarea. Anumite industrii mari de metalurgie, de chimie sau de construcțiuni mecanice nu pot funcționa decât prin gruparea la un loc a unui număr însemnat de brațe și de cai putere.

Crearea sau dezvoltarea acestor mari industrii va comporta prin urmare și la noi o inevitabilă urbanizare a elementului muncitoresc.

În schimb, mai există un domeniu care se trece de obicei cu vederea și în care industria și agricultura pot perfect trăi la un loc: e acel al nenumăratelor branșe industriale care necesită un *finisaj* deosebit de atent și relativ puțină forță motrice, și care se acomodează perfect în micul atelier ce orice sătean poate crea pe lângă casa lui.

O simplă privire la situația industriilor sătești străine ne va documenta asupra bogăției de posibilități ce le deschid aceste îndeletniciri.

Iată, de pildă, ce există în străinătate.

Cismărie; forme tradiționale, ca *sabot* de lemn sau *espadrile* de pânză în anumite locuri, dar adevărate ateliere de cismărie modernă, în Normandia sau Savoia.

Cuțite, brice; industrie aproape complet organizată pe montarea și finisajul la domiciliu a pieselor brute produse de industria grea; sunt concentrate în jurul centrelor Thiers și Langres.

Mănuși, tăiate de fabrică, dar cusute și brodate la domiciliu, în regiunea Grenoble.

Dantele, mutate dela Valenciennes în munții din Centru.

Mătăsuri panglici, pe la Lyon și St. Etienne.

Ceasornicărie, în munții Jura; *strungărie*, pipe, etc., în munții Vosgi.

Viori, instrumente muzicale, în Normandia și Lorena.

La fel în Germania, unde găsim o mare industrie de export, aceea a *instrumentelor muzicale* din Saxonia și Bavaria, a *jucăriilor saxone*, a *ceasornicelor* tipice din Pădurea Neagră, etc., etc.

Tot astfel și în Elveția, unde ceasornicăria cea mai fină se termină în ateliere sătești, și unde acestea mai execută lucrări de sculptură în lemn, broderii diverse, țesătoria panglicilor și a galoanelor, etc.

Ăceleași branșe de industrie sătească le-am găsi dezvoltate și în alte țări, cu anumite specialități locale caracteristice, cum ar fi lucrarea țevilor de puști în Belgia (Liège) sau a mobilei de lemn în Italia (Como și Triest).

Apare deci evident că într'o sumedenie de industrii ca:

Instrumentele de muzică.

Obiecte de lemn, jucării, pipe.

Brice fine, cuțite.

Olărie, ceramică.

Dogărie. Cluj / Central University Library Cluj

Tricotaje.

Pasmanterie.

Mănușerie.

Mobile de lemn.

Coșuri, rogojini, etc., etc. — condițiile se pretează perfect unei desconcentrări industriale, cu menținerea vieții și a climatului sătesc.

Cum sunt oare organizate aceste industrii?

Evident, există peste tot un organ centralizator care, cunoscând gusturile sau nevoile clientelei, impune comanda unor anumite modele. Există, iar, în genere, organe centrale de vânzare.

Însă cele mai variate sisteme, adaptate în fiecare caz spiritului local sau naturii obiectului fabricat, servesc de intermediare între sătean și lumea exterioară.

În unele locuri sunt cooperative și de cumpărare a materiilor prime, și de scurgere a produselor. În alte locuri, ca de pildă la cuțite sau brice (cazul fabricii „Gemeni“ din Solingen) fabri-

cantul capitalist distribue materia primă și ridică produsul definitiv. În altele, iar, săteanul primește direct comenzi dela negustori, și-și procură singur cele necesare.

Din punctul de vedere al distribuției geografice, apar bineînțelese regiuni favorizate sau din punctul de vedere al materiei prime, — mai ales regiunile muntoase, pentru industria lemnului — sau din punctul de vedere al forței motrice.

Intr'adevăr, contrar celor ce s'ar putea bănuî, foarte multe din industriile sătești nu sunt creații prea vechi și tradiționale; dar chiar acolo unde existau nuclee din trecut, marea dezvoltare a fost adusă de motorul electric, care permite o economică și practică descentralizare.

Electricitatea este în genere mai eficientă în regiunile muntoase; aceasta constituie un al doilea motiv de concentrare a industriei sătești acolo.

Totuși, în tot nordul Franței, țară de șes, în Belgia, în Anglia, există regiuni întinse și bine electrificate unde dezvoltarea e recentă și viguroasă.

Toate guvernele au favorizat prin avantagii mari de taxe, de tarif de transport, etc. crearea acestor industrii sătești.

Motivelor de ordin moral se adaugă puternice considerațiuni de ordin economic ce se pot rezuma cam astfel:

Micul industriaș, sătean, care cuplează cu agricultura o meserie lăturalnică își mărește, în genere veniturile într'o proporție foarte însemnată, devenind un element productiv tot anul și astfel, totodată și un apreciabil consumator.

Lucrând numai în intervalul muncilor agricole, o anumită producție globală utilizează un număr mult mai însemnat de brațe, decât dacă ar întrebuința lucrători într'un atelier de oraș.

De unde o importantă reducere a riscurilor de șomaj.

În sfârșit, în caz de criză economică, atât scăderea prețurilor cât și șomajul nu prezintă pentru micul industriaș-plugar aceeași gravitate ca pentru proletarul urban.

Inconveniente de care trebuie să se ferească industria la sate este, în primul rând, să nu degenereze într'o exploatare a să-

teanului, făcând din el un adevărat salariat la domiciliu, și răpindu-i mult timp pentru un câștig prea mic.

O cooperatie bine organizată poate să evite și pericole la cumpărarea materiilor prime sau a mașinilor sau sculelor necesare.

În sfârșit, s'a constatat că săteanul tinde foarte repede spre formule, rutine, modele veșnic aceleași, pe care le execută impecabil, dar din care nu prea vrea să iasă.

Tot cooperativa, sau alte organe comerciale trebuie neapărat să intervie aci, spre a menține fabricatele în curent cu evoluția gustului și cererii clientelei.

Am văzut în rândurile de mai sus teoria *eminentiștilor agricoli* care n'ar dori să vadă urbanizate satele noastre; tot atât de periculoși sunt însă o altă categorie de teoreticieni, acei care declară că lucrul oricât de dezirabil ar fi, e o absolută imposibilitate.

Oameni de bună credință, dar iremediabili defecțiști, cu teoriile manufacturate la pupitrul de scris și prin prizma rotogoalelor azurii de fum, încearcă să facă să se creadă că pentru pătura țărănească și pentru satul românesc nimic nu poate fi realizat fără investiții colosale care ar reprezenta o sumă de zeci de miliarde lei.

Cu alte cuvinte, ei au aerul a spune: „dacă n'aveți zeci de miliarde de lei nici să nu v'apucați de treabă!”

Și cum zecile de miliarde națiunea și Statul trebuie întâiu să le cheltuiască pentru înzestrarea oștirii — nu pentru că așa am vrea noi ci pentru că așa ne impun vitregiile internaționale, — ar însemna că niciodată nu s'ar putea face ceva serios pentru țărănimea românească.

Dar dacă se pune așa problema, cu zeci de miliarde, atunci fie-ne permis să spunem, că nu mai e nevoie de teoreticieni și specialiști! Căci cu zeci de miliarde în mână, poate face treabă și-un plăpând elev de liceu.

Cu totul altfel trebuie pusă deci problema.

Ca ponderați realiști și ca să fim în ritmul vremii vom fixa întâiu și ce înseamnă în definitiv, țărănimea?

Greșit se crede că țărănimea constituie o clasă socială sever compartimentată și unitară ca clasă. Cel mult se poate spune că țărănimea este o categorie socială sau un fel de grupare ocupațională a oamenilor care locuiesc în sate.

La rândul său, țărănimea se împarte apoi în diferite clase sociale și unități profesionale determinate vertical prin coordonata averii, a bunurilor și a mijloacelor de producție și orizontal prin coordonata ocupației permanente pe care a îmbrățișat-o respectivul „țăran” dela țară.

Ceeace eronat credem că înseamnă țăran, în fond nu prezintă nici un criteriu și nici o caracteristică de unitate.

Doar nu se va pretinde că chiaburul dela țară are aceleași interese și se simte la fel de solidar cu pălmașul dela țară.

După cum nu vedem ce e comun agricultorului propriu zis și lemnarului, ciobanului sau crescătorului de albine, prunarului sau viticultorului.

Singurul lucru care este totuș comun acestor numeroase și variate clase profesionale de oameni care locuiesc la țară, numiți în ansamblu țărani, pare să fie lipsa unui minim de civilizație și confort și lipsa de organizare.

Dar dacă este așa, atunci nu se mai pune problema de miliarde.

Ci ca în toate reformele mari și adânci, desbrăcate de demagogie deși altruiste în fond, se cere cu totul altceva: înainte de orice, *pricepere și inițiativă.*

Pricepere: un organ central să elaboreze un plan limitat de posibilitățile materiale și de puțința de realizare pe teren.

Inițiativă: de sus în jos până'n măruntaiele satelor și a cătunelor, prin peste 200.000 de funcționari plătiți de Statul român să pornească o avalanșă dinamică declanșată cu suflet și spirit de abnegație spre a „ridica țărănimea”, pe linia ce urmează a fi studiată și ca program și ca metodă de marele institut național de reformă ce poartă numele de *Serviciu Social*.

Dar și satele mai pot fi împărțite în două: satul bătrân și conservativ și satul tineresc și progresist.

Atenția întreagă deci asupra „satului“ tânăr.

Iar în „satul“ tânăr, școala, preotul, primarul și jandarmul, patru forțe active pot frământa cu spor viață nouă.

Metoda nu-i nouă dar s'a aplicat cu rapide succese peste hotare: școala condiționează succesul copiilor de țărani, de progresul pe care-l realizează părinții-țărani.

Muncă obștească tinerească cu sporadic ajutor părintesc la dresul drumurilor care trec prin comună.

Note bune la conduită școlarului cu părinți care introduc igiena în casă, își țin copiii curați, construiesc câte-o latrină la casă, curăță pomii din grădină, își dreg gardul și poarta dela casă, spoiesc cât mai des înlăuntru și pe din afară și așa mai departe. Se știe doar că cea mai eficace propagandă, singura poate căreia nimeni nu poate să-i reziste, este aceia făcută în oricare familie prin proprii ei copii.

În trei ani de zile se schimbă radical înfățișarea satească așa, cum se vede, fără... miliarde.

Mai rămâne însă să se rezolve și îmbogățirea sau scoaterea din sărăcia materială a țăranimii noastre.

Dar și în acest caz contează mai mult sistemul și organizarea decât nouile capitaluri de investit.

De pildă: pentru ca România să devină în puțini ani o țară mare crescătoare de paseri și mare producătoare de ouă e nevoie de cel mult 50 milioane lei. În care caz însă, va profita crescătorul, consumatorul și Statul, deci comunitatea întreagă fără nici o excepție. Va pierde doar speculantul intermediar. Și așa mai departe.

Deasemeni nu e nevoie de miliarde spre a reorganiza agricultura noastră încorporând-o într'un regim strict dirijat.

Pentru realizarea acestui scop trebuie numai a stabili hărți de cultură minuțioase, pe regiuni, districte, plăși, comune, determinând felul însămânțărilor, întru evitarea unei eventuale extenuări a pământului, sau a unei munci fără profit.

Trebuie în același timp grupate proprietățile mici spre a fi exploatate cu mijloace mecanice în modul cel mai rentabil.

Mai trebuie ca toată sămânța să fie selecționată de organele care vor avea supravegherea dirijării agricole.

Și tot astfel trebuie ca tot agricultorul să fie obligator integrat într-o cooperativă, care la rândul ei este obligată să preia recolta fiecărui participant.

Prin urmare cooperativa trebuie să fie aceea care impune sub formă de comandă o anumită însemănțare, și tot ea este aceea care trebuie să preia apoi totalitatea producției ce a rezultat.

Deci comerțul agricol să nu mai fie cu puțință, decât prin cooperativa care are monopolul.

Trebuesc însă confundate laolaltă cooperativele agricole de producție cu acelea de desfacere, sau cel puțin activitatea lor coordonată.

E cea mai perfectă colectivizare a vieții agricole ce se poate obține prin cooperative și totodată singurul mijloc ca tot profitul ce-l realizează odinioară intermediarul, să fie distribuit azi tot producătorului, ca participant în cooperativa de desfacere.

Și nici intermediarul nu e în aceste condiții condamnat să moară de foame, dacă va înțelege să se adapteze vremurilor și în loc să facă afacerile pe cont propriu, va lucra pentru o cooperativă în schimbul unei remize sau al unui salariu.

Centrala cooperativelor agricole poate să-și dezvolte un serviciu de export, care să aibă agenții pe toate piețele principale de grâne din lume și cu vremea să achiziționeze chiar vapoare proprii pentru transport.

Iată o schiță succintă de programe îndeajuns de deschisă pe toate laturile, pentru a justifica înființarea unei secțiuni speciale a Frontului Renașterii Naționale, având drept scop ridicarea situației țăranului prin propriile noastre mijloace, dar mai ales unde spiritul și capacitatea românească să fie mentorul și nașul prosperității sale, aceasta spre a nu lăsa să se acrediteze că străinii l-ar fi înțeles și ajutat mai mult.

GENEROZITATEA LEGISLAȚIEI MUNCITOREȘTI

Etatizarea funcționarului particular. — Ignorarea patronului de către legislația muncii. — Asistența necesită de muncitorul agricol. — România precursoroarea dreptului agrar.

Atunci când s'a procedat la suspendarea inamovibilității funcționarilor publici, s'a acționat după un plan bine chibzuit. Legiuitorul-executiv a avut în vedere necesitatea organică a Statului român, ca în momentul de supremă apărare, să fie pus la adăpost pe deplin de regimul acelor vechi clici care, sub masca funcționarismului, luaseră, în parte, ei în antrepriză mijloacele de afirmare ale Statului. Măsura n'a fost antisocială din moment ce era vorba de apărarea Statului și a societății românești.

Și prin aceea că nici un corp de funcționari publici n'a ținut să protesteze împotriva acestei măsuri, implicit conducătorii acelor funcționari au recunoscut că, în mare parte, merită acest tratament nou într'o vreme nouă. Recunoașterea tacită poate fi interpretată și ca o tacită manifestație de real patriotism.

În 1938 încă, se face însă vechea discriminare între funcționarul public și funcționarul sau salariatul particular. Discriminarea o socotim nu numai nejustificată, ci cu desăvârșire perimată, ceea ce tocmai ne îndeamnă să facem aci, un mic comentariu cu privire la această chestiune.

Așa-zișii funcționari sau salariați particulari n'ar trebui să se simtă jigniți în statutul lor fiindcă de a-i considera și pe ei — funcționari publici, credem că echivalează mai degrabă cu o înălțare a prestigiului și statutului lor social și politic.

Dar iată, întâi, de ce socotim această discriminare, perimată.

În secolul trecut, sub imperiul regimurilor liberale, când Statul nu se amesteca și nici nu era chemat să se amestece, în domeniul omnipotenței capitaliste, funcționarul și salariatul particular era, într'adevăr, simplu obiect de speculă. De aci, nevoia de syndicate, dreptul la grevă și, apoi, datoria Statului de a acorda o protecție specială salariatului particular, spre a îngrădi aviditatea inumană și tiranică a patronilor particulari.

Dar de atunci și până astăzi s'au schimbat vremurile și realitățile social-politice atât de mult încât, în prea puține cazuri, se mai aseamănă corelația actuală dintre Stat — patron — salariat, cu cea de odinioară.

Întâi și întâi, cele mai multe întreprinderi se bazează, azi, în mare parte, pe comenzile Statului. Dacă ar vrea Statul, trei sferturi din întreprinderi cad la pământ.

În al doilea rând, funcția economică a Statului, dar și superioarele interese de apărare națională au dus — nu numai la noi, ci aproape că pretutindeni în străinătate și cu mai multă meticulozitate și asprime — la inventarierea tuturor forțelor productive, Statul modern având interesul vital de a ști ce produce fabrica, cât ar putea să producă ea la maximum, de unde-și procură ea materiile prime, cine este angajat în fabrică și în ce măsură se poate baza Statul, deci, și comunitatea românească pe trăinicia și fidelitatea sau loialitatea acelei fabrici în caz de supremă amenințare.

Intrucât se poate atunci considera muncitorul dintr'o uzină „particulară“, salariat particular, când este știut că el este poate mai prețios decât salariatul public? În fond, deci, cu adevărat publici, sunt amândoi.

Și-atunci, problema ia cu totul altă înfățișare. E vorba nu numai de drepturi, ci de îndatoriri și e vorba, apoi, nu numai de o acțiune de apărare a intereselor acestui salariat, dar și de-o apărare a intereselor întreprinderii în care el funcționează ca salariat.

Drepturi și apărare deplină salariatului, dar nu până la lezarea interesului vital al unor întreprinderi vitale și ele pentru bunul mers și buna apărare a Statului!

Aceste rânduri nu pot fi considerate reacționare în sensul pejorativ al acestui calificativ, ci pur și simplu rânduri inspirate din grija supremă a apărării patrimoniului național și social.

Așa dar, acordând drepturi prea mari salariatului privat, în orice caz drepturi mai mari decât salariatului public — ca de exemplu de a nu putea fi înlocuit decât prin plata unui salariu pe 6 luni — se aduc grave prejudicii funcționării normale a respectivei întreprinderi care nu poate suporta astfel de cheltuieli pentru muncă neprestată, spre a face noi angajări și a avea, apoi, nenorocul de-a da din nou peste elemente inutilizabile.

O întreprindere concediază pe un funcționar și este chemată imediat de către acesta în judecată. Judecătoria de muncă judecă ieftin și condamnă copios. Se bucură în schimb oare de aceeași apărare cetățeanul de rând care angajează pe un zugrav și acesta îl lasă cu zugrăveala neisprăvită?

Exemplificările acestea merg la infinit.

Iată de ce suntem printre primii care pledăm pentru protecția muncii. Dar avertisăm și împotriva unei generozități deplasate, prin care se rupe echilibrul în Statul nou, Statul intereselor comune interdependente!

Și mai departe, tot în chestiunea protecției pe care Statul nostru o acordă muncii:

Dacă este firesc ca în țările industriale legislația care reglementează munca și o ferește de o exploatare abuzivă, dând totodată lucrătorului o asistență cu mult mai largă decât aceea de care dispune un funcționar de Stat, a avut în vedere numai pe lucrătorul din fabrică, apoi e mai mult decât straniu ca într-o țară ca România unde lucrătorul industrial reprezintă o infimă minoritate față de acel agrar, cel dintâi să beneficieze de un excelent tutore care este Ministerul Muncii, iar cel din urmă, a cărui protecție e divizată între toate Ministerele țării, să rămână în realitate abandonat.

Căci nu se poate spune că Ministerul Agriculturii s'a preocupat vreodată să egaleze Ministerul Muncii în direcția organizării și reglementării muncii agrare, sau mai puțin chiar, numai să o protejeze, să o supravegheze și să o asigure împotriva accidentelor, să unifice salariile pe toată țara, precum și să impună condițiile minimale de trai pe care să fie obligat patronul agrar a le pune muncitorului la dispoziție.

Deasemeni nici Ministerul Sănătății nu se poate spune că a trasat până astăzi vreun plan care să urmărească a oferi muncitorului agricol o asistență cu caracter apropiat unei adevărate asigurări cum este aceea realizată de Ministerul Muncii pentru lucrătorul industrial.

Se naște deci întrebarea de ce oare Ministerul Muncii dela noi nu părăsește calea trasată până'n detalii de legislația țărilor industriale, decidându-se într'o bună zi să extindă interesul său și competența în materie de care dispune, asupra întregii păături muncitoare din țară inclusiv aceea agrară?

Desigur că terenul acesta este până astăzi complet virgin și prin urmare poate fi abordat numai dacă se pune tot temeiul pe spiritul inventiv.

De ce ne-am feri însă să fim inventivi și precursori dacă împrejurările noastre, în care suntem obligați să trăim și deci să ne adaptăm lor, prezintă, în raport cu restul lumii, un caracter cu totul special?

Orice organizare, orice reglementare trebuie să fie în lume începută de cineva.

Și pentru a discerne ce ar fi de făcut în această direcțiune, suntem în tot cazul noi românii cei mai pregătiți, fiindcă suntem produsul însuși a acestor împrejurări speciale și totodată în ele suntem chemați să trăim. Iar dacă problema este extrem de dificilă, cu atât mai meritoriu pentru acel român care o va soluționa.

În concluzie deci, nouă ne revine rolul a deschide drumul în direcția extinderii binefacerilor civilizației și asupra muncitorului agrar — și avem speranța că Ministerul Muncii românesc nu va întârzia să ia chestiunea în studiu, mai ales că suntem

îndreptățiți a crede că excepționala fertilitate pe care natura a acordat-o pământului românesc nu poate să o fi refuzat aceeași natură spiritului nostru, odată ce întreaga românie nu suntem doar altceva decât numai directa escrescență umană a acestui pământ excepțional de fertil.

ECONOMIE DEMOCRATICĂ

ȘI

ECONOMIE TOTALITARĂ

Inițiative democratice cu rezultate individual-capitaliste. — Inițiative capitaliste cu rezultate colectiv-etatiste. — Fertilitatea metodei dezechilibrului bugetar. — Realitatea averii sociale contra averii particulare artificiale. — Poate da un Stat faliment? — Revoluționarea echilibrului economic prin tehnică și mașinism.

Nu e vorba de ce ar trebui, în stricta conformare la o anumită ideologie, doctrină sau dogmă politico-socială, să fie fiecare din aceste două concepții economice, ci de felul cum timpul și împrejurările le-au modificat sensul și cum trebuie înțelese cel puțin în clipa de față.

A devenit astfel recent *economia democratică* expresiunea celui mai pur capitalism, indiferent dacă în subsidiar îi se zice și: libertatea inițiativei private, sau concurența liberă dintre energii, sau dreptul fiecăruia de a stăpâni rodul integral al muncii sale.

În schimb, prin denumirea *economie totalitară* rămâne a se desemna un proces economic tocmai invers, adică acela care duce la absorbirea averii particulare de către colectivitate prin adoptarea procedurii de a dirija producția particulară și a rechiziționa munca individuală în interesul social.

Cu deosebire bizar e faptul, că pe când economia democratică pornește obișnuit dela preocuparea teoretică de a satisface în primul rând interesul colectiv ca să sfârșească prin a apăra totdeauna numai pe cel separat individual, economia totalitară pornește, tocmai invers, dela apărarea interesului individual-

capitalist spre a ajunge apoi prin grevarea sa treptată la crearea averii de caracter colectiv.

Tot astfel, dacă democrația, din respect pentru așa numitul „*echilibru bugetar*” (care nu este altceva decât angajarea colectivității întru apărarea bunurilor particulare în proporția sacrosanctă în care o deține la un moment dat fiecare individ), se abține dela orice constrângeri, sau sacrificii impuse averei particulare, în afara fiscalității normale, spre a da extensiunea cuvenită operelor desemnate a sluji comunitatea; apoi regimul totalitar este aproape miraculos de fertil în acest fel de realizări, fiindcă întreprinde totul pe baza unei metode inverse, ce s’ar putea numi aceea a „*dezechilibrului bugetar*” și care nu înseamnă altceva decât a ruina individul în favoarea celui nou fel de avere reprezentat de investițiile în operele de *utilitate publică*.

Cum până’n prezent nimeni n’a delimitat precis ce trebuie să se înțeleagă prin opere de utilitate publică, rămâne că ceea ce deosebește pe acest teren regimul democratic de cel totalitar, este numai augmentarea bunurilor de caracter colectiv în detrimentul celor de caracter particular.

Diferența de inițiativă între ambele regimuri ar putea s’o explice poate constatarea că, pe când democrația menajează averea particulară ca fiind ușor epuizabilă, regimul totalitar cheltuiește *energia colectivă fiindcă o consideră ineputabilă*.

De aci o categorică diferență de atitudini; astfel pe când democrația își plasează toate speranțele în ruina sigură ce trebuie să survină în lagărul advers totalitar, unde calculele contabile uzuale nu mai sunt luate în considerare, Statul totalitar scontează din contra acoperirea tuturor deficitelor sale financiare, din averea „democrației” ce fatal va trebui să-i cadă în brațe odată ce tocmai frica de risc paralizează complet pe aceasta din urmă.

Fluctuațiile bursiere din țările democratice sunt interpretate de țările totalitare drept un semn că imensele lor rezerve financiare sunt în bună parte o ficțiune, deoarece sub formă de monedă, înscrisuri, acțiuni, etc., ele corespund în genere unor polițe trasate asupra unor bunuri care, fiind în majoritatea cazurilor

supraevaluate, sau de o valoare convențională, fac din întreaga bogăție de acest fel o forță pur artificială.

Sub regimul totalitar, această problemă nu se pune, deoarece el *materializează* în creațiuni desemnate colectivității tot ceea ce angajează printr'o trasare anticipată asupra economiilor private. Așa încât, în clipa scadenței, la ruina averilor individuale va corespunde totdeauna, drept activ, averea nouă socială în care cea particulară s'a transubstanțializat.

În toate epocile finanțele unui Stat care a investit mai ales în favoarea colectivității, nu au putut fi pecuniar decât deficitare.

Un Stat nu poate avea excedente bugetare decât dacă frustează contribuabilul, teaurizând impozitele în loc de a le investi în lucrările sau serviciile pentru care au fost percepute.

Economii poate realiza Statul numai în detrimentul contribuabilului, fiindcă pe când pentru un particular beneficiul sub forma de dividende reprezintă un profit palpabil, pentru un cetățean excedentele Statului reprezintă numai o pagubă, adică sau că a plătit dări mai mult decât îi trebuiesc Statului, sau că ele n'au fost investite în lucrările publice pentru care au fost în-casate.

Propriu zis, gradul de inițiativă progresistă a unui Stat e de regulă indicat de quantumul datoriei sale publice. Și măsura este cât se poate de justă, mai întâi fiindcă de credit nu se poate bucura acela care nu dovedește că e în ascensiune, și al doilea fiindcă prin acest sistem se grevează mai ales generațiile viitoare care sunt de fapt și beneficiarele investițiilor întreprinse de predecesorii lor prevăzători.

Toate legile financiare care au reglementat viața economică a societății democratic-liberale, își pierd eficiența în societatea totalitară făcând loc altora funciarmamente noi.

Deaceia poate, pe când democrațiile prevăd că orice înarmare proiectată trebuie să se sfârșească cu o catastrofă financiară, țările totalitare au și efectuat o înarmare proporțional și mai mare și totuși încă nici-una nu a dat faliment.

Și apoi ce înseamnă propriu zis falimentul pentru o țară?

Falimentul este un proces comprehensibil între persoane subordonate aceluiași jurisdicțiuni reprezentând curent o mutație a bunurilor, fără profit sau chiar cu pagubă pentru cel dăunat în posesiunea căruia trece bunul drept despăgubire.

În schimb, falimentul unui Stat rămâne o imposibilitate, fiindcă cel dăunat din afară nu are nici-o posibilitate să execute pe datornic efectiv, iar războiul provocat numai pentru a recupera o datorie a marelui finanțe, e puțin probabil să poată fanatiza masa populară, care e chemată de fapt să poarte un asemenea războiu.

Ce așteaptă Statele democratice dela imposibilitatea Statelor totalitare de a-și mai satisface nevoile lor proprii, e o chestiune cu caracter de asediere... care iese din cadrul problemei financiare pe care am vrut numai s'o trezim aci.

Ceeace nu se poate nega e, că economia adoptată în prezent de Statele totalitare, desminte cu desăvârșire construcția financiară pe care se întemeiază economia Statelor democratice. Și chiar dacă nu poate fi încă vorba de legi economice cu totul noi, totuși expediente puse în practică de Statele totalitare nu se poate să nu aibă într'un viitor apropiat asupra regimului monetar, asupra schimbului și mai ales asupra noțiunii de proprietate, o repercursiune universală.

Și vor avea fără îndoială, fiindcă în realitate, tot ce se interpretează astăzi fie drept noi ideologii, sau noi concepții sociale, sau doctrine politice noi, sau, în sfârșit, noi situații a omului în fața vieții, — nu reprezintă în fond decât exponenții morali ai unei reorganizări a vieții economice care se efectuează astăzi în mod cert cu totul în afară de voința noastră.

Trăim astfel cu toții în prezent o fundamentală revizuire a situației individului în societate.

S'a produs dezechilibrul, sau mai precis, raportul s'a schimbat, din clipa când tehnica modernă a îngăduit unor indivizi să-și crească disproporționat dimensiunile eficacității lor în lăuntrul societății în care le era dat să trăiască.

Deaceia, și problema capitală ce se pune astăzi nu este de loc aceia de a renunța la tehnică, ci numai de a o deplasa din slujba individului în aceia a colectivității, spre a face astfel și pe această din urmă să participe efectiv la ceea ce mașina reușește să „raporteze“, mai ales că mașina, oricine ar fi acela care profită azi de ea, e ea însăși o emanație a *creațiunei colective* și prin aceasta deci predestinată să-și pună, fără vreo preferință, la dispoziția totalității întregul ei rendement.

Stă deci la baza actualului conflict dintre totalitarism și democrație, de fapt numai căutarea, pe căi diferite, cum poate fi echilibrul economic dintre individ și colectivitate, într'o anume măsură restabilit, după ce intervenția tehnicei în lumea modernă a reușit să-l zdruncine din temelii.

Căci oricât de întraripate ar fi marile ideologii politice și oricâtă spiritualitate s'ar investi în mirajul lor, să nu își facă nici menii iluzia că substratul oricăror transformări istorice poate fi vreodată altul decât inevitabilul și eternul materialism.

NOBLEȚEA COMERȚULUI

*O prejudecată românească. — Necesitatea orientării
românului spre comerț. — Oroarea de provincie.
— Poate fi imediat naționalizat comerțul nostru?
— Între străini și străini.*

Premierul Angliei a ținut unul din marile sale discursuri de politică internațională la un banchet al breslei *giuvaergiilor* din Londra.

...Să-și închipue acum cineva ce ar fi însemnat pentru clubul dispepticilor politici dela cutare cafenea bucureșteană, dacă un ministru român ar fi procedat vreodată la fel.

Nici un sarcasm, ba poate chiar nici o bănuială și mai jignitoare, nu i-ar fi fost cruțată.

Căci, pentru românul cu reminiscențe de agrarian sută în sută, comerțul a rămas o îndeletnicire care *declasează* pe om.

Deaceia nici nu i-a acordat vre-o atenție ca profesiune; iar locul rămas astfel liber în economia națională a fost ocupat în genere de străini.

Un mic proprietar de pământ sau un arendaș mediu a preferat întotdeauna să-și dea fata după ultimul funcționăraș decât după un negustor, socotit un inferior social fiindcă își petrece ziua la teighea.

Și, deaceia, în trecutul nostru, românul negustor constituie o adevărată excepție.

Indispensabila funcțiune economică a fost rând pe rând sau simultan ocupată de sași, armeni, greci, iar de pe la 1800 încoace, evrei; și chiar rarele nume românești ce apar ici colo, tot numai pe un străin de origină îl acoperă de cele mai multe ori.

Se poate ca *schimbul* să fi fost considerat de român ca degradant pentru aparența sa parazitară: nu produce, ci câștigă numai din transferul muncii altora.

Nu vom discuta, bine înțeles, dacă acest „parazit“ este sau nu indispensabil unei vieți sociale de îndată ce ea a eșit din faza absolutei primitivității. Dar se poate spune că există în negoț o adevărată productivitate proprie.

Toate popoarele insulare, toate cele cu coaste maritime, mai ales când patria lor era prea infertilă pe latura agricolă, s'au dezvoltat la un înalt grad de civilizație și de noblețe spirituală, dedicându-se pe o scară întinsă îndeletnicirilor de negustor.

Și astfel, o bună parte din nobilimea italiană, majoritatea celei britanice își trage obârșia din simplii dar avuți negustori. Tot așa cum se găsește destulă nobilime feudală care își face o onoare dintr'o efectivă activitate comercială. „City“ e plină de cadeți de familii mari, iar Camera Lorzilor se îmbogățește în fiecare an cu demni comercianți înnobilați.

Cât despre Lordul Primar al Londrei, el este negustor, și alesul negustorilor capitalei.

E o legătură istorică prea strânsă între civilizația modernă, așa cum s'a dezvoltat de vre-o 800 de ani în Europa, și comerț, ca să lăsăm să se prelungească la noi prejudecăți prea primitive.

Comerțul, în țara noastră, reprezintă nu numai o acțiune de valorificare a producției naționale, ci o adevărată promovare a civilizației, printr'un schimb cât mai avantajos.

Ne trebuie deci, înainte de a alunga cu ochii închiși tot aparatul străin, care îndeplinește această funcție în prezent, să formăm mai întâiu spiritul comercial și vocația masei autohtone.

Mai trebuie, ce-i drept, pentru negoț, și acel combustibil concentrat ce se numește *capital*.

Acesta, însă, va veni întotdeauna cu ușurință, drept plasament veritabil din partea străinătății, atunci când românul va da dovadă că se consacră cu suficientă asiduitate acestei funcțiuni

sociale și că înțelege să inaugureze odată metoda sănătoasă și realistă de a-și valorifica munca nu prin salariu fix, acel vis al omului mediu și mediocru, ci prin procedura *procentuală* adică *prin remiza proporțională valorii transacțiilor ce a reușit să le încheie*.

Căci numai astfel se va *interesa* într'adevăr de mersul afacerii sale, în loc să privească, ca actualmente la Stat, sau în marile administrații aproape statificate, biroul ca un loc unde se cheltuesc ore de „lucru“ fără efort.

Să nu ne înșelăm, însă. E aci o chestiune de structură sufletească mai adâncă. Va fi necesară o modificare a mentalității noastre generale, o schimbare complexă a criteriilor de selecționare a capacităților. Adică, va cere un efort de patriotism și de naționalism mult mai profund decât al aceluia care își închipue că a soluționat problema dacă proclamă naționalizarea comerțului prin simpla schimbare a numelui de pe firmă.

Trebuește în deosebi găsită modalitatea a opri *proarea de provincie*, care chiar dacă ar fi provocată numai de avansul uriaș pe care Capitala l-a luat față de restul țării, totuși are ca rezultat nefast că evacuează provincia noastră de orice forță productivă, iar comerțului național îi închide orice posibilitate de dezvoltare, fiindcă orice tânăr preferă să îndure foamea în Capitală decât să se lege într'o afacere, oricât de rentabilă, într'un oraș provincial.

Deci înainte de a ne decide să alungăm pe toți străinii din comerțul român, s'ar cere să ne întrebăm cu ce îi vom înlocui; în ce măsură suntem gata, atât prin pregătire cât și prin capital, să preluăm imediat și dintr'odată întregul comerț al țării românești.

Căci se poate să fie străini care să ne îmbie la această prefacere tocmai spre a ne desorganiza complex viața economică, și a o putea pe urmă mai lesne domina.

Dar, între străinul pe care îl putem întotdeauna scoate, și acela care odată introdus, nu vom mai avea puterea să-l elimi-

năm, e preferabilă o prudentă *temporizare*, până când, în locul celui care iese, vom fi gata să ne plasăm noi și nu alt străin binevoitor.

Iar cine e bun român, și-l doare numai de țară, va înțelege cât e de primejdios pentru neamul nostru să *dărmăm* înainte de a fi *clădit* alături construcția noastră proprie pentru ziua de mâine.

ORIENTAREA OPINIEI PUBLICE

Ca cetățeanul să devină colaboratorul ocârmuirii. — Funcția de ventil a presei. — Din desavantajile radiofoniei. — Aversiunea masselor pentru impresiune. — Comercializarea panice. — Intre dirijare și cenzură. — Când devine cenzura factor cultural. — Ziaristica fără subiect. — Absența presei noastre în problematica prezentului. — Salvarea presei prin calitatea redactorilor.

Pe cât este de just că interdicția retoricei electorale a reprezentat pentru spiritul public românesc o adevărată degajare, tot atât de just este că cetățeanului nostru trebuie să i se dea altceva în schimb, și de-i posibil mai consistent, spre a se evita astfel, ca golul produs de înlăturarea discuțiilor politice, să nu se statornicească sub forma unui complex *desinteres* pentru orice fel de preocupări ce privesc generalitatea.

Indiferența este cel mai mare vrășmaș al oricărei acțiuni de redresare.

Cetățeanul devine cel mai bun colaborator al ocârmuirii sale, dacă nu i se precupețesc sursele de informare și dacă se urmărește lărgirea orizontului său printr-o cât mai precisă și mai insistentă inițiere.

Pe când însă mijloacele orale au în genere desavantajul că nu pot fi în permanență controlate și mai ales nu pot fi cu strictețe dirijate, slova scrisă, deși poate fi până'n amănunte reglementată, ea rămâne totuși să îndeplinească și *funcțiunea de ventil*, de care regimurile dirijate, tocmai fiindcă lucrează încontinuu la maximul de presiune, au nevoie în deosebi.

În schimb, scrisul (vorbim desigur aci numai de cel su-pravegheat) are avantajul că poate transmite orice știre *dintr'un început contopită cu aprecierea necesară*, așa încât, tocmai dintr'o cât mai largă informare astfel amenajată, se poate extrage cel mai prețios mijloc de a orienta și, în acelaș timp, a domina.

Cu cât un regim este mai inovatoriu, cu atât are mai mult nevoie de a prepara spiritele prin cât mai largi interpretări.

Ce e puternic și bine fundat, se elucidează și prin aceasta se consolidează atunci când în loc de a frâna considerațiunile corespunzătoare, ele sunt provocate și încontinuu stimulate.

Orice discuțiune, când e cu bună credință condusă, face funcție de studii pentru toți cei care o pot urmări în publicațiuni, fără a neglija că, alimentându-se acest mod de contribuție, se îngăduie totodată, ca o sumă de valori ce nu au puțină colaborării directe, pot să se facă utile astfel, fiecare în măsura însușirilor sale.

Omul învață cât trăește, dar în loc de a fi redus la concluziile ce le poate trage numai din propria sa experiență, prin intermediul slovei tipărite, el dispune de experiența omenirii, de când ea există.

Cu cât se va stimula deci mai mult relațiunea dintre fiecare om și tipăritura purificată, cu atât diriguitorii vor dispune de un cetățean docil, fiindcă este intelectualmente mai utilat și fiindcă e mai capabil să înțeleagă.

În acest scop, chestiunea susținerii presei, a publicațiilor, a cărții, devine una dintre cele mai esențiale preocupări în epoca de refacere spirituală și morală a țării.

Se cere azi la noi, crearea chiar a unui organism special de Stat, care pe de o parte să dea o nouă orientare publicațiunilor noastre, selecționându-le conținutul, repartizându-le funcțiunea, coordonându-le activitatea, iar pe de alta sistematizând modul lor de răspândire și intensificând posibilitatea de penetrație a lor.

Chestiunea cărților și a publicațiunilor stă pe primul plan când este vorba de inaugurarea unei adevărate *Renașteri*.

Țara nu se salvează — cum mulți sunt azi înclinați să creadă — anemiând presa în așa grad încât nu-i rămâne decât să dispară, ci se salvează dacă publicațiile ei sunt, prin intervenția Statului, puse în situația să fie cât mai bine scrise și dacă se provoacă totodată a fi citite cât mai mult.

Ziarul este un mijloc practic de a răspândi vești și a forma opinii, pe care numai Radiodifuziunea a reușit recent să o depășească. Dar dacă este destul de greu a stabili cât bine a făcut omenirii ziaristica, apoi este cât se poate de ușor a preciza cât de mult rău a făcut lumii prezente invenția megafonului.

Înainte vremuri, priza unui propovăduitor era limitată la aria pe care glasul său putea s'o cuprindă.

Că avea și scrisul la îndemână e foarte adevărat. Numai că scrisului îi lipsește dinamica ce rezidă în accentele vocii și apoi îl mai diminuează și faptul că nu poate dispune de *receptivitatea majorată* ce o obține tot omul când ascultă în grup.

Prin posibilitatea megafonului de a amplifica un glas și a-l face totodată omniprezent, un discurs se transformă într'o uriașă rețea sonoră capabilă să învâlească dintr'odată, ca o cămașă de forță spirituală, întreaga suprafață a globului pământesc.

Fiindcă intensifică tonul graiului uman și îi multiplică la infinit rezonanța sa naturală, acest aparat sortit să apropie laolaltă popoarele lumii prin mijlocirea celui mai rapid schimb de idei, a devenit instrumentul predilect al agitatorilor, datorită putinței sale de a acoperi orice replică printr'o debitare într'atât de sgomotoasă, încât pe cei simpli reușește să-i incendieze, iar pe cei rezonabili să-i deprime, în acest chip transformându-se într'o armă de distrugere pentru care „adversarii” n'au descoperit încă nici blindarea, nici masca și nici proiectilul corespunzător.

Cât de puternică e însă Radofonia când amplifică perorația marilor agitatori, atât de redusă e în posibilitățile curente de a comenta actele politice de fiecare zi.

Și pentru publicul mare o știre neinterpretată este o adevărată catastrofă. A ști ce se întâmplă fără a-și da seama ce sem-

nificație are evenimentul, exasperează pe cei mai mulți dintre semenii noștri.

Ca întotdeauna și astăzi, omenirea este inamica nesiguranței, problemii, enigmei de orice fel.

Fericit se simte numai acel popor pe care conducătorii știu să-l cruțe de dubiu și de problematica situației sale.

Și totuși o anume aventură sufletească, o caută fiecare îns cu asiduitate. E aci unica explicație a interesului unanim pentru viața simulată de artă și de narațiunea de orice fel.

Atracția episodului artificial constă în faptul că amplifică orice ființă peste aceia ce îi oferă existența ei obișnuită; iar satisfacția decurge tocmai din siguranța că lipsește de riscuri când aventura se consumă iluzoriu.

În cazul știrilor, siguranța e determinată de concluziile ziarului, în stare să precizeze consecințele viitoare ale oricărui eveniment relatat.

În această prelucrare stă, de altfel, toată rațiunea de a fi a ziarului și totodată este singura contribuție în această branșă care îngăduie să fie valorificată comercial.

Deși nu există nici-o relație între o rotativă și semnificația marilor fenomene sociale, totuși mulți au ajuns să creadă că posesiunea unui atelier tipografic îndreptățește a orienta opinia publică.

Dacă o gazetă politică urmărește să răspândească o anumită ideologie, deci să contagieze în scop de a crea prozești, cele mai mari ziare de informații nu urmăresc pretutindeni altceva decât să cucerească clienți tot mai mulți.

E o afacere pur comercială în stil mare, a cărei putere de penetrație se întemeiază exclusiv pe posibilitatea ilimitată de alarmă.

Deaceia și este pretutindeni gazeta temută, mai ales că, dacă ar fi prea scrupuloasă, ar lipsi cu timpul complet de interes.

Disponând de posibilitatea de a se desminți singur pe sine, ziarul speculează cele mai multe evenimente de două ori: odată când îl anunță și a doua oară când îl desminte cu sgomot îndoit.

Uneori se întâmplă că desmințirea unei afirmații făcute în scopul de a crea alarmă întârzie să urmeze, sau chiar e cu desăvârșire tănuită.

În acest caz, profitul ziarului constă fie în simpla daună pe care reușește s'o provoace unei întreprinderi sau unui personaj desagreabil, fie în însăși plata pe care o primește dela acei care se tem de a fi pe această cale cu adevărat dăunați.

Asemenea finanței care nu șovăește să provoace o criză dacă poate să realizeze astfel un câștig, sau industriei care distruge cu sânge rece o parte din fabricație pentru a avea ocazie să majoreze prețul la restul mărfii împușinat pe piață prin această metodă, face la rândul ei și ziaristica, numai că în cazul acestui din urmă comerț, excesul atingând ușor ordinea publică, ocârmuirea prevăzătoare intervine repede preventiv și atunci ia naștere ceea ce se chiamă presă dirijată; sau ocârmuirea, neglijentă, intervine tardiv și atunci ia naștere cenzura prohibitivă.

Libertatea de exprimare a gândirii este îndubitabil prima condiție a oricărei evoluții, a oricărui progres.

De cele mai multe ori, însă, nu autoritatea este aceea care stânjenește afirmarea liberă a cugetului fertil, ci isonul asurzitor pe care îl ridică toți aceia care fac din vorbă toabă, praștie, par sau zurgălăi.

Trebue atunci ca cineva să impună iar liniște spre a degaja astfel terenul pentru manifestarea adevăratelor valori. În această razie întreprinsă de autoritate, desigur că se ridică libertatea cuvântului și unora dintre acei care turbură prezentul, fiindcă îl depășesc prea ostentativ. Majoritatea însă dintre aceia, în situația de a fi reduși la tăcere, practică ziaristica, nu fiindcă ar fi împinși de vreo excepțională fertilitate a gândirii, sau de cine știe ce verb iluminat, ci îi împinge în genere un însemnat grad de îndrăzneală și totodată talentul de a face larmă pe orice chestiune și cu orice prilej.

Asemenea însușiri ar putea fi mai util valorificate decât în presă, în tentativa de a naționaliza întregul nostru comerț. Căci tocmai ce a lipsit până astăzi în țară, a fost comisvoiajorul de

naționalitate română și aceasta, fiindcă toate aceste aptitudini s'au dedicat până astăzi presei exclusiv.

Dacă astfel cenzura presei poate contribui la dezvoltarea comerțului nostru național, nu mai puțin, ea e în stare să exercite și un tot atât de însemnat rol cultural.

Așa precum restricțiunea pe care forma sonetului o impune poetului, îi servește spre a-și afina expresiunea și a-și adânci gândirea, s'ar putea ca și restricțiunea cenzurei să reușească a sili pe de o parte ziaristul să-și înțeleptească și să-și purifice scrisul, iar pe de alta să influențeze cititorul să prefere și chiar să caute numai ceea ce e subtil.

Ce n'a făcut școala și universitatea în ultimile decenii, revine azi cenzurei să realizeze.

Obligând ziaristul la selecție și comprimare, iar uneori chiar la utilizarea dublului sens, practicat în parabolele Testamentului nou, se va ridica nivelul scrisului nostru, — cenzura schimbându-și astfel rolul în împrejurările noastre actuale, dintr'un factor de oprimare a schimbului liber de idei, într'un factor cultural de primul rang!

Este un adevăr regretabil de constatat, neplăcut de spus, dar totuși absolut incontestabil, că noua noastră așezare națională, subordonând dreptul de critică publică sau personală unor elementare condițiuni de obiectivitate și de competență, a lipsit majoritatea ziarelor românești de doi factori fundamentali ai funcționării lor: subiectele și... combustibilul.

Se formase la noi o concepție cam specială a omului de presă, de unde și un anume stil și o convingere: astfel nu erai socotit bun gazetar dacă nu erai mare polemist, iar polemica de soiul consista în a-ți alege mai întâiu un adversar de mărime și în-susiri potrivite și a-l copleși, apoi, în valma unui puhoi de adjective a căror bombastică sonoritate, în lipsa unor mai strânse potriviri de sens, trebuia să oglindească virtuoașa indignare a cinstului autor.

Era frumoasa vreme — ai zice un veac, și nu-i decât un an — când întreaga existență a câtorva sute de foi, răspândite

pe tot teritoriul acestei blagoslovite țări, era întreținută, alimentată, condiționată de „serviciile“, directe sau indirecte, spontane sau provocate, ce se aduceau în felul acela persoanelor, instituțiilor, ba chiar — s'a văzut cazul — și anumitor mari colectivități de peste hotare.

Unde se ajunsese cu aceste metode, cum și în ce fel s'a terminat povestea, nu ne interesează astăzi; fapt este că în presa românească o eră, plânsă de unii, hulită de alții, s'a încheiat, și definitiv încheiată rămâne.

Dar aci începe partea tragică (în ciuda unor bogate elemente comice) a situației actuale: din cele două înțărări suferite, aceea care se arată mai anevoioasă de digerat, aceea a căror urmări sunt zilnic vizibile chiar unui ochiu profan de cititor nu este înțărarea materială, ci cea redacțională.

Ziaristul nostru, născut, crescut și format în cultul veșnicei ofensive, se găsește dintr'odată așezat în fața unor probleme cu totul neobișnuite: a fi pentru public un tălmăciu, a-i lumina, a-i interpreta, a-i comenta o actualitate care slăvește Domnului, întrece în interes și gravitate „furtunile într'un pahar de apă“ ale trecutelor distracții politice.

În fața acestei misiuni noi, care ar tinde să facă dintr'ânsul cam echivalentul jurnalistului din Occident, adică o adevărată *a Patra Putere în Stat*, încadrată și angrenată în funcționarea armonioasă a vieții naționale, bietul gazetar se simte stingher, neantrenat, remarcabil de incompetent și excepțional de plictisit.

Cu atât mai plictisit și stângăciu cu cât un guvern nelipsit de humor îi lasă mai liberă discuția proiectelor sau planurilor sale. Ce să scrii despre ținuturi, regionalism, descentralizare, despre categoriile de învățământ sau despre primeniirile aparatului judiciar, când într'o carieră, uneori lungă și câteodată glorioasă, dedicată în întregime adjectivului calificativ, n'ai întâlnit nici din întâmplare un verb sau un substantiv cu miez, cu înțeles, cu idee?

Cum să înțelegi și să tălmăcești o telegramă externă, când nici nu mai îndrăznești să ceri „explicațiile“ adecuate instituțiilor interesate sau „serviciilor particulare“?

Și iată cum, pe când țara își trăește o fundamentală și pasionantă prefacere, asemănătoare doar acelei experimentate pe la mijlocul veacului trecut, pe când Europa se sbate într'o imensă fierbere politică, economică, națională, ziaristul român, orbit ca bufnița de hârtia imaculată, cu veninul înghețat în stilou, se frământă fără soluție cu obligația de a umple pagini din care, în subsidiar, reclama a cam început să dezerteze.

Redus la virginalle comunicate oficiale, nedeflorate de cel mai mic comentariu, la telegrame externe neexplicate, lăsând perspicacității cititorului mediu să ghicească de ce *Stefani* zice da, iar *Havas* ba, pe când *Reuter* o scaldă, când așa, când altfel!, ziaristul nostru extinde pe patru, cinci coloane modul cum două clanuri inimice de olteni și-au tranșat diferendul pe vre-un maidan dela Obor, sau pe un spațiu și mai mare câte „femei din societate” și în ce postură anumită au fost ele descoperite cu ocazia unei descinderi într'o casă de rendezvous.

Și mai dilatează cronică sportivă cu tabele, cu liste, cu fotografii, până umple cu ea două sau trei pagini.

Ce pricepe cititorul din treaba asta, cum o judecă și cum o apreciază se poate deduce din rapida și simțitoare dezafecțiune ce a marcat-o în ultima vreme tiparului cotidian.

În fața unei lipse de interes și de încredere pe care nici un factor climateric sau de calendar n'o mai putea explica, este drept că o bună parte din organele mai mari ale presei noastre au încercat să reacționeze.

Nicidecum, bine înțeles, primenindu-și redacțiile sau pășind curagios pe calea scrisului de idei, ci căutând a îmbunătăți calitatea articolelor de umplutură, prin înlocuirea umpluturii indigene cu material de agenții sau corespondenți particulari străini.

Din păcate, nici această soluție a comodității nu este tocmai ușoară de aplicat; în ciuda aparențelor, și ea cere un minim de critică și discernământ, fără de care se ajunge repede la o complectă confuzie sau chiar la mai regretabile rezultate.

Și lesne amenință paradoxalul rezultat că, în țara noastră, o opinie autohtonă autorizată să găsească infinit mai puțină

atenție sau răsunet decât campaniile cutării sau cutării grupări a cărei patrie se află la câteva mii de kilometri.

Se va întreba, poate, cititorul ce ne îndreptățește să bănuim că ziarele noastre publică aceste reportaje sau editoriale străine fără a le fi în prealabil prelucrat, și, la rigoare, modificat conform necesităților locale; răspunsul e, din păcate, cât se poate de simplu și categoric: *foarte des*, este o atât de însemnată distanță între linia politică constantă a ziarului românesc și spiritul sau tendința articolului cu copyright, încât singura explicație admisibilă este că el n'a fost nici citit, nici, mai cu seamă, înțeles.

Tot la fel se întâmplă și cu așa numiții corespondenți particulari din străinătate, fie ei Români expatriați, sau băștinași ai țării de reședință. Nu dorim să facem personalități, dar oricine poate, cu puțină atenție, categorisi pe fiecare dintre acești îndepărtați colaboratori, pentru că aproape fiecare își duce în ziarul românesc politica lui proprie. Și prea des această politică nu este în concordanță cu aceea a țării noastre.

Ce elemente îndeamnă pe unul sau pe altul dintre acești domni, convingeri dezinteresate sau altele, nu ne interesează astăzi. Pericolul deformării opiniei noastre publice trebuia însă semnalat, și atrasă migăloasa atenție a redacțiilor respective.

Cât despre concluzia acestei dezamăgitoare excursiuni prin domeniul tiparului zilnic, decât prea pesimiste sugestii, mai bine s'o lăsăm la judecata fiecărui cititor; alternativa, însă, e simplă: ori o deșteptare în a douăsprezecea oră, cu toate transformările adânci ce comportă ea, ori moartea, fără remisiune, a presei române.

Intrebându-l pe un gazetar străin, sosit nu de mult în capitala noastră, cum a știut el să se informeze asupra stărilor din țară, ne-a răspuns că: „am cumpărat un ziar“.

I-am replicat că e o metodă prea unilaterală; ne-a opus însă afirmația că n'a găsit în România două ziare care să spună altceva, sau chiar același lucru într'un mod mai original.

Străinul se pare că a avut perfectă dreptate și cu el au început să fie de acord și zecile de mii de cititori români, acum

când ziaristica noastră a fost obligată să-și verifice și să-și purifice acțiunea ei.

Desigur că cele mai multe ziare vor căuta să se apere, atribuind anemia prin care sunt silite să treacă și pe care nu o pot nega, restricțiunilor încercate din partea cenzurei. Cum însă valabilitatea unei astfel de desvinovățiri încă nu e oportun a fi discutată, ne vom mulțumi pentru moment a examina sumar originalitatea de gândire a presei noastre și cititorii ne vor scuza că nu venim cu nume, cât timp România Mare este încă deajuns de mică spre a ne recunoaște și fără a ne numi.

Așa dar, merită a fi relevat în primul rând cazul unui mare ziar de dimineață, care, aproape un an de zile, a înlocuit orice idei în coloanele sale, prin campania îndreptată împotriva unui alt mare ziar, vinovat îndeosebi că reușise să se insinueze pe piață în concurent destul de serios.

În realitate concurentul dăduse dovadă de perfectă colegialitate, evitând deopotrivă a prezenta cititorilor săi vreun conținut de calitate mai aleasă. Totuși atunci când, prin contribuția altor împrejurări, acest din urmă ziar a trebuit să dispară dintr'odată, primul nostru mare cotidian a rămas literalmente vidat de subiect.

Tot astfel un ziar de după amiază adoptase altă specialitate de „idei“ și anume: înjura trivial pe opozanții politici și șantaja cu scop remuneratoriu pe comercianți, pe industriași și orice instituțiuni; iar acolo unde nu impresiona șantajul, „supra-ideia“ o constituia amenințarea cu ridicarea „masselor“ întru apărarea dreptului de estorcere a celei de „a patra puteri în Stat“.

Azi însă, când o superioară grijă de ordine publică a crescut responsabilitatea oricărei comportări, fulminantul ziar a devenit dintr'odată o foaie goală adusă din spate ca un milog.

Un al treilea ziar de după masă, polemiza congestionat cu mai sus pomenitul organ combativ, iar publicul era antrenat de trivialitatea luptei să le urmărească regulat pe amândouă, până când acesta din urmă a fost spre fericirea sa, nevoit să dispară, debarasând astfel piața de obrăznicia sa, ce a cauzat, de altfel

în primul rând restricțiunile preconizate împotriva participării minoritarilor la presa românească.

În sfârșit „oficioasele“ politice? Câtă deșertăciune, rea credință și ocară, de roșiau chiar și țărani obligați politicește să se aboneze la „oficios“.

Și a ajuns doar ca oficialitatea să pretindă scrisului o anume măsură și cuviință, ca să nu mai avem ce citi dintr'odată în fosta presă de partid.

În schimb conducerea *Frontului Renașterii Naționale*, în scopul formării și unificării spiritului public mobilizat pentru noua ordine instaurată în țară, e chemată să găsească modalitatea, de a inspira întreaga presă, spre a o angaja direct în această operă de calibrare unitară a mentalității și simțirii întregii națiuni.

Niciodată România nu și-a pus atâtea probleme deodată, ca în momentul de față, și totuși niciodată cei care și-au făcut o profesiune din interpretarea unor astfel de probleme, nu s'au dovedit mai absenți ca în prezent.

Am avut în presă și câțiva scamatori ai terminologiei științifice, care au știut să aiurească pe cititorii lor. Dar și acestora azi le-a secăt complet verva și atunci, spre a salva cel puțin aparențele, își montează complent cu un confrate o „polemică“, iar de îndată ce discuția dă semne că ar putea să se complice, ei o frâng în pripă, afirmând că: „asemenea chestiuni urmează să fie simțite nu demonstrate“, ceea ce nu-i decât o rușinoasă abdicare dela profesiunea de dialectician și ziarist.

Disponem, prin urmare, de o vastă presă care deși dovedește că nu are nimic de spus, revendică totuși odată cu considerația de a patra putere în Stat, și o corespunzătoare retribuire din partea Statului.

Se naște însă întrebarea: ce dă Statului această presă astăzi, ca să poată pretinde subsidii dela Stat? Cunoaștem numai pagini incolore, telegrame stereotipe, sau adulări de așa proastă calitate, încât compromis dintr'odată și omul și cauza pe care o ating.

Că lucrurile s'ar prezenta altfel dacă n'ar fi cenzura?

Dar cenzura nu face în clipa de față decât să oprească ceea ce de mult se cuvenea să fie oprit. Stăvilind categoric biciuirea degradantă a nervilor țării prin asmuțările spasmodice practicate de o sumă de sadici ziariști, ea face operă de redresare morală a țării și de înobilare efectivă a profesiunii de ziarist.

Dacă în țări ca Anglia, America, Franța, nu funcționează o cenzură, e fiindcă ea rezultă acolo dela sine din consensul tuturor asupra interesului general.

Există acolo o disciplină profesională care împiedică orice abuzare de calomnie, injurie și instigare, fiecare membru al acestei bresle fiind conștient că, odată ce Statul îi protejează și garantează libertatea de exprimare și difuzare, el nu poate beneficia de aceste drepturi, care întrec pe ale parlamentarului de pretutindeni, fără a avea totodată obligații și a datora și anume servicii în schimb.

Rezultă deci că tot ceea ce a întârziat până astăzi „marea noastră presă” să-și impună singură, cade în sarcina cenzurii să îndeplinească.

Oricâte minuni ar putea să facă însă cenzura în direcția educației, ea rămâne deapururi incapabilă să furnizeze idei.

Și atunci, sau presa românească va înțelege să repună adeverata intelectualitate probă în rolul predominant pe care trebuie să-l joace în formarea opiniei publice, sau ziaristica noastră de azi va trebui întâiu să moară, ca să se nască abia pe urmă una nouă, din spiritul cu totul nou al unei noi Românii.

INCHEIERE

Niciodată România n'a trăit într'un timp așa de scurt o prefacere constructivă de proporțiile aceleia determinate de Constituția edictată și promulgată de Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, la 27 Februarie 1938.

Unanimitatea, cu care poporul român și-a dat învoirea pe cale plebiscitară acestei noi îndrumări a vieții obștești, își are explicația nu în vre-un excepțional discernământ al națiunii noastre pentru calitatea principiilor în stare să-i asigure o ascensiune cât mai rapidă și mai fertilă, ci se datorește exclusiv exasperatei cerinți a aceleiași masse naționale de a fi neîntârziat eliberată de tirania la care a supus-o în ultimele decenii permanentul abuz de liberalism.

Sunt momente în viața unui popor când discordia din sânul clasei sale conducătoare, desorganizează viața colectivității în așa măsură, încât aceasta ajunge să întrevadă unica mântuire în a fi, indiferent pe ce cale și prin ce mijloace, eliberată cu orice preț tocmai de libertăți.

Ia astfel caracterul unei adevărate destinderi, a unei satisfacții entuziaste, solidarizarea masselor cu Acela care, prin intervenția Sa decisă și clarvăzătoare a impus ordinea și disciplina, singurele condiții pentru a pune din nou în funcțiune normală întreg mecanismul social.

Fericit poate fi deci numit poporul căruia i-a fost dat să descopere autoritatea și prestigiul conducerii supreme, în însăși erarhia sa legitimă, legală și tradițională.

Fiindcă oricât bine momentan ar putea aduce un conducător improvizat, prin faptul că situația sa se datorește uzurpării,

el poate să beneficieze de preponderența sa cât timp e în stare să o impună prin constrângere, așa încât evoluția spre normal, în asemenea condiții, implică totdeauna o nouă revoluție, adică o altă uzurpare care să distrugă ceea ce prima ar fi reușit eventual a realiza.

Dat fiind însă că, în nici-un caz, procesul propășirii nu poate fi confundat cu o înlănțuire de convulsiuni, se poate spune că numai acel regim autoritar îl servește efectiv, care are ca unică țință finală revenirea la normal, înțelegând prin normal, în cazul de față, o posibilitate asemănătoare aceleia care, în construcția de beton armat permite să se înlătore cofragiul atunci când scheletul edificiului a devenit suficient de consistent.

Mai trebuie deasemeni relevat că pe când orice autoritarism improvizat nu poate decât să deprime ca o subjugare poporul asupra căruia se exercită, autoritarismul emanat direct din legalitate reușește tocmai dimpotrivă să-i redreseze moralul, c asemenea reabilitare a prestigiului puterii executive fiind întotdeauna și de orice popor interpretată, ca o expresie a propriei sale vitalități, precum și a corespunzătoarei sale capacități de a reacționa eficace în contra crizelor interne de funcțiuni.

Nu putem fi deci suficient de recunoscători destinului care a vrut ca regeneratorul de azi al țării noastre să fie Monarhul pe care ni l-a transmis în deplinătatea drepturilor Sale ereditare și legitime, însăși vechea Constituție și Acelaș să fie totodată și natural așa de înzestrat, încât să poată transforma într'o evoluție normală ceea ce majoritatea era înclinată să creadă că se poate obține numai prin violența unei revoluțiuni.

Regimul noiei Constituții are astfel meritul de a fi reușit să se instaureze nu numai fără a răsturna pe nimeni, dar în acelaș timp înălțând pe toți.

Desigur că este uriașă munca ce s'a depus pentru a pune în concordanță întreaga legislație a țării cu spiritul noiei Constituțiuni.

Totuși, mai presus de această operă de elaborare, formulare și codificare, oricât de importantă ar fi ea, merită a fi scoasă

în primul rând în evidență, dispoziția cu totul nouă pe care Constituția Carol II a reușit într'un timp așa de scurt s'o determine în sufletul întregii națiuni.

Astfel, prin eliminarea completă a puterii intervențiilor din administrația Statului, egalitatea în fața legilor a devenit pentru prima oară de când există România, o pozitivă realitate, marea masă a națiunii având azi satisfacțiunea de a intra în posesiunea efectivă a unui drept de care regimurile politice nu au lăsat-o să beneficieze cu adevărat sub nici-o constelație din trecut.

Deasemeni, prin prioritatea expresă acordată de noua Constituție colectivului față de individual, concepția democratică își găsește însfârșit pentru prima oară o sinceră aplicare pe teritoriul țării noastre, după o mistificare sistematică și persistentă de aproape un veac.

Mai departe aceiași nouă Constituție punând numai munca pe care individul e în stare s'o presteze la baza criteriilor de selecționare a acelor care ar avea dreptul să se pronunțe în chestiunile de ordin general, nu numai că plasează întreaga țară în situația de a-și primeni cea mai mare parte din clasa conducătoare, dar însăși totalitatea națiunii e mânăta astfel spre un elan de inițiativă, care o face, în raport cu trecutul, complet de necunoscut.

Însfârșit primatul acordat muncii cu firescul său corolar: corporatismul, provoacă o promovare a cooperației în proporții inimaginabile pentru Statul nostru, considerat prizonierul unui ireparabil spirit individualist care ar caracteriza fără excepțiune constituția morală a elementului românesc.

Facilitatea însă cu care au reușit să se constituie și totodată să polarizeze energiile țării, formațiuni ca Străjeria, Serviciul social, Frontul Renașterii Naționale, desmint în modul cel mai categoric absența simțului colectiv din alcătuirea sufletească a românului.

Valoarea organizării corporatiste și cooperatiste are, în țara românească, o incalculabilă importanță, fiindcă reușește, pentru

prima oară, a suda lumea urbană cu cea rurală, inaugurând astfel în favoarea țărănimii noastre — care reprezintă 16 milioane din totalitatea națiunii — o eră nouă în care ea devine nu numai o masă care se lasă exploatată, ci și una capabilă, prin colaborare directă cu orășanul, să ajungă adevăratul și principalul beneficiar.

CUPRINSUL

	Pag.
<i>La răspântia unei lumi noi</i>	7
Sfârșitul civilizației? — În ce constă progresul. — Distrugerea ca factor al conservării. — Pacifismul defensiv și pacifismul ofensiv. — Valoarea pactelor și a garanțiilor între popoare. — Tehnica războiului chimic pe teren psihic. — Spre un compromis între lumea de ieri și cea de mâine.	
<i>11 Februarie 1938</i>	15
Ce datorează țara dinastiei sale. — Uzura ideologiilor populare. — Restaurafia. — Inițiativa Regală salvatoare — Promovarea autoritarismului legal. — Determinarea spiritului nou pentru o nouă ordine românească. — Mândria de a fi Român.	
<i>Sufletul românesc</i>	23
Există o rasă românească? — Latinitatea și crezul nostru național. — Substratul dacic al specificului românesc. — Sufletul românesc în arta populară și cea cultă. — Inadaptabilitatea poporului și adaptabilitatea clasei culte. — Caracterele distinctive ale literaturii, picturii, arhitecturii și muzicii românești. — Națiune și popor.	
<i>Formele sociale ale vieții românești</i>	35
Reminiscențele dacice în datinele și obiceiurile românești. — Credința și conștiința națională. — Ce trebuie înțeles prin „boerime”. — Funcționarizarea țării. — Burghezia artificială. — Desagregarea, consecința neselectiunii.	
<i>Constituția latentă</i>	43
Absența interacțiunii dintre clasa de sus și cea de jos. — Pasivitatea politică a ruralului. — Criteriul electoral cauză a desorganizării administrative generale. — Parlamentul profesional. — Frontul Renașterii Naționale, organ de rectificare a electivului prin selectiv.	
<i>Unitatea națională și minoritățile</i>	49
Uniformitatea etnică a națiunii române. — Repulsia românului pentru particularismul regional. — Deblocarea provincializantilor. — Autoritarismul ca deziderat al democrației. — Puterea de absorbție a națiunilor viguroase. — Minorități constituite și minoritari asimilați. — Cui folosește neacceptarea asimilaților în comunitatea națională? — Fluiditatea tratatului dela Versailles. — Limitele principiului autodeterminării.	

In atenția foștilor oameni politici 61

Cum s'au desființat reciproc partidele noastre politice. — Criticism constructiv și criticism destructiv. — Sfârșitul politicii ca profesiune și a guvernării drept antrepriză. — Cum se pot reabilita oamenii politici. — Concursul colectivității la noua orânduire.

Frontul Renașterii Naționale 65

În locul diviziunii, solidarizare. — Substituirea electivului prin selectiv. — Eliminarea particularului în favoarea generalului. — Apelul masei deconcertate după comandamentul unic. — Dictatura arbitrarului și dictatura legalității. — Suveranul ca personificare a autorității Statului. — Constituția individualistă și constituția colectivistă. — Înlocuirea „dreptului” prin „datorie”. — Caracterul temporar al ideologiilor politice. — Naționalismul ca un stadiu intermediar al umanitarismului. — Din idealismul conducătorului voința mulțimei.

Autoritarismul ca dictatură a legalității 77

Semnificația cuvântului autoritar. — Diversitatea regimurilor autoritare — Raportul dintre autoritarism și conformism. — Autoritarism de revoluție și autoritarism de evoluție. — Democratismul ca formă a autoritarismului burghez. — De ce trebuie României o burghezie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Regenerarea cadrelor națiunii 87

Definiția elitelor. — Defetismul. — Românizarea materială și românizarea morală. — Mobilizarea elitelor. — Problema cadrelor. — „Potemkinismul” administrativ. — Virtualități naționale neexploitate. — Tirania obiectivității. — Perspectivele Frontului Renașterii Naționale.

Statul cultural 95

Hipertrofia teoreticianismului în didactica românească. — Necesitatea pentru evoluția popoarelor a unui stadiu conformist. — Individualitatea în opoziție cu individul. — Aportul social al conformismului și al diferențării. — Serviciul școlar și serviciul militar. — Unanimitatea prin diversificare. — Școala premianților și școala echipei. — Uniformizarea pe un plan superior. — Specialistul ca funcție nu ca scop. — Instructorul și profesorul. — Inactualitatea programului nostru liceal. — Examenul de bacalaureat și falimentul liceului românesc. — Problema specialiștilor.

Straja țării 115

Pregătirea colectivistă a tinerimei. — Metodele pedagogiei conformiste. — Haine care educă. — Psihologia uniformei. — Copilul în dilemă. — Reeducarea părinților. — Concurența substituită prin cooperatie. — Socializarea sentimentului matern. — Orientarea anti-individualistă a didacticii noi. — Cooperativele de cultură.

Mobilizarea generală prin serviciul social 129

Stagiul general în practica îndatoririlor sociale. — Nivelarea pe o treaptă superioară. — Un nou minister și o nouă armată. — Prima acțiune metodică pentru înlăturarea antagonismului dintre urban și rural. — Activitate prin misiune nu prin profesiune. — Spiritul nou al cadrelor de mâine.

Regenerarea Administrației de Stat 135

Urmările politicianizării administrației de Stat. — Semiconcesionarea funcțiunilor publice. — Economii bugetare prin valorificarea corupțiunii. — Rentabilitatea ilegalității. — Participarea Statului cu avutul său la formarea unei burghezii naționale. — Suprimarea fraudei prin legalizarea ei. — Asanarea condiționată de împiedecarea constituirii unei caste a funcționarilor. — Sinteza între om și sol. — Dela descentralizarea administrativă la descumularizarea funcțiunilor. — „Un om, un serviciu!”.

Restabilirea puterii executive 151

Statul ca unic administrator al dreptului. — Supremăția executivului. — Confirmitism etatist. — Oficiul superior de coordonare. — Raționalizarea activității funcționarului public. — Disensiunea dintre Statul fiscal și Statul producător. — Extinderea rigorilor legislativului.

Promovarea practică a păturii țărănești 157

Desavantajile sciziunii dintre urban și rural. — Deficitul economiei naționale produs de hibernarea țăranului. — Necesitatea desruralizării păturii țărănești. — Soluționarea crizei economice prin reevaluarea muncii agricole — Inexactitatea caracterului „eminentamente agricol” al României. — Imperativul dezvoltării industriei sătești. — Țărănimea: o profesie, nu o clasă. — Copilul agent civilizatoriu. — Monopolul agricol prin cooperatie.

Generozitatea legislației muncitorești 175

Etatizarea funcționarului particular. — Ignorarea patronului de către legislația muncii. — Asistența necesită de muncitorul agricol. — România precursora dreptului agrar.

Economie democratică și economie totalitară 181

Inițiative democratice cu rezultate individual-capitaliste. — Inițiative capitaliste cu rezultate colectiv-etatiste. — Fertilitatea metodei dezechilibrului bugetar. — Realitatea averii sociale contra averii particulare artificiale — Poate da un Stat faliment? — Revoluționarea echilibrului economic prin tehnică și mașinism.

Noblețea comerțului 187

O prejudecată românească. — Necesitatea orientării românului spre comerț. — Oroarea de provincie. — Poate fi imediat naționalizat comerțul nostru? — Între străini și străini.

	Pag.
<i>Orientarea opiniei publice</i>	191
Ca cetățeanul să devină colaboratorul ocărmuirii. — Funcția de ventil a presei. — Din desavantajile radiofoniei. — Aversiunea masselor pentru impreciziune. — Comercializarea paniceii. — Între dirijare și cenzură. — Când devine cenzura factor cultu- ral. — Ziaristica fără subiect. — Absența presei noastre în pro- blematica prezentului. — Salvarea presei prin calitatea redacto- rilor.	
<i>Incheiere</i>	203

BCU Cluj / Central University Library Cluj

